

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Husvét.

A mi Urunk Jézus Krisztusnak
Istene, a dicsőségnek amaz Atyja,
adja néktek a bölcseségnek és je-
lentésnek Lelkét az ó ismeretében!

Meghirdettetett a szabadságnak esztendeje e föld minden lakosainak. A Kárpátok hóval takart, égbe nyúló, magas bérceitől le az Adriának hullámozó habjaiig egy nagy ünneplő sereggé lett e honnak népe s ott csoportosul ama szent oltár körül, melyre a hazának drága neve van fölvészve és száll az ének: »Isten, áldd meg a magyart!«, szárnyal az imádság: »És te Isten, magyarok nagy Istene, légy népeddel, hű népeddel, légy vele!« Zeng az örömrivalgó kürt, hogy hirdesse, hogy ez előtt fél-száz esztendővel hozott ki bennünket az Ur erős kézzel és felemelt karral a szolgaságnak házából és adott nekünk szabadságot e földön, szabad alkotmányos életet ez országban, egyenlőséget a törvény előtt és testvériséget az egymás terheinek hordozásában, a szent jogok és köteleességek teljesítésében. Ötven esztendeje annak, hogy törvénybe iktattattak azok a felséges gondolatok, a nemzetnek azok a nagy követelése, a melyeket épen evangelium szerint reformált anyaszentegyházunk irt eleitől fogva a maga zászlójára és a melyeknek megvalósításáért harczolták meg dicsőséges harczait Bocskai, Bethlen, Rákóczy s szenvedték el a gályarabságot és vértanúságot egyházunk legjobbjai. Több, mint háromszáz esztendő vérzivatarja után tudtak csak győzni és törvényes szentesítést nyerni a szabadság ez eszméi; de végre is diadalmasan keltek ki abból a sírból, a melybe már-már végképen

eltemettetni látszottak. Az Isten nem engedi, hogy azok az emberi örök jogok, a melyeket ő oltott a lelkekbe, sírboltba zárassanak be és bármilyen nehéz követ gördítsenek is a sír szájára, ő elküldi az ő angyalait, hogy emeljék le azt róla, hadd támadjanak fel az eltemetett eszmék és szellem alakban, győzhetetlenül hadd járjanak szét a világban s nyomaikon hadd fakadjon új élet, föltámadás.

De mikor a nemzeti újjáalakulás nagy örömnepét üljük, akkor kétszeres buzgósággal és lángolóbb szeretettel kell megemlékeznünk arról a szabadságról, a melylyel bennünket a Krisztus megszabadított a bűnnek halálából és a koporsónak fulánkjától, hogy a mely életet ezután élünk, azt az Istennek éljük úgy, mint az Istennek munkatársai, az ő örökösei és a Krisztusnak örökös társai. A földi törvények nekünk e földre nézve biztosítanak ugyan polgárjogot; de a mennyei polgárságra csak a megfeszített és feltámadott Krisztus adhat nekünk bemenetelt. A Krisztus adja a fiúságnak lelkét nem félelemre és szolgaságra, hanem öröme, békességre, szeretetre és szabadságra. A feltámadott Krisztus által lett bizonyossá, hogy a mi reménységünk nemcsak e világhoz van kötve, hanem minket halhatatlanságra és örökéletre hívott el a mi mennyei Atyánk, úgy, hogy e földnek minden dicsősége ingyen sem hasonlítható ahoz a dicsőséghez, a melyet a Fiú készített az őtet szeretőknek. És e földön is igazán szabad polgár csak az, a ki a világosságra hozott halhatatlanság és örökélet által a menny polgárának tudja magát és azért az örök koronáért fut, a melyet az Isten eltett az ő gyermekei számára.

E husvét ünnepén felemelkedett érzésekkel

hirdethetjük nemzeti és politikai életünk szabadságának jubileumát; magunkat pedig diadalmasan vigasztalhatjuk azzal, hogy »nincsen halál, nem szól enyészet a sir hideg göröngyiről; csak por, mit porrá lenni késztet, csak az alak, mit széttöröl!« mert győzedelmet vett a »Juda oroslánja«, a »Dávidnak ama gyökere!« »Az Istennek legyen hála, a ki adott nekünk diadalmat a mi Urunk Jézus Krisztus által!«

A husvétii győzedelmet hadd hirdesse a gyülekezetnek — — aa., ev. ref. theol. fakultásunk ifjú növendéke s vigye meg a hiveknek a mi atyafi üdvözetünket is, a melylyel kibocsátjuk őt az ígének szólására.

Kolozsvár, 1898. április havában.

A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás tanári kara nevében

Kenessey Béla,
igazgató.

A bibliáról általában s különösen, hogy miért és hogyan olvassuk a bibliát.

(Vége.)

Ügyelnünk kell tehát a biblia olvasásánál arra, hogy a *képes* beszédet ne hogy *szó szerinti értelemben* vegyük, mert akkor vagy nem értünk az egészből semmit, vagy pedig vallásos érzésünk fejlesztése helyett, megbotránkozást meritünk a szent iratokból.

3. Olvassuk a bibliát úgy, hogy *mindig annak világos tudata lebegjen szemeink előtt, hogy a szent iratoknak csaknem mindenike bizonyos célból és bizonyos felfogás mellett iratott és már a szerint alakultak ilyenné, vagy olyanná az író keze alatt az események, a mint e célnak és felfogásnak szolgálatába szegődhettek.*

A zsidó nemzet prófétáiról pl. tudjuk egész határozottan, hogy előttük csak az az *egy cél* lebegett, hogy *Izraelt megnyerjék a Jáhvé imádásnak s az egész népet egy Jáhvénak szentelt néppé tegyék.* E célból nemcsak Mózes és a nemzetnek utána következő nagyjai, hanem már Ábrahám, Izsák és Jákob is egyedül csak Jáhvében hisznek és őt vallják egyedül Izrael istenének, pedig tudjuk, hogy a zsidónép a bábéli fogás előtt nem volt a Jáhvé egyisten hitén, sőt a próféták századokon keresztül, éppen annak tulajdonítanak minden csapást és romlást Izraelen, hogy a választott nép nem akar az ő Jáhvé egyistene hitére térni, hanem mellette más isteneket is imád, szerteszét a magaslatocon.

Azt is tudjuk, hogy a *Jób könyve* azért iratott, hogy megczáfolja azon Izraelben élő hitet, mintha a *kegyes istenfélő ember nem szenvedhetne*; a *Ruth könyve* azért, hogy megczáfolja azon felfogást, mintha *idegen (nem zsidó) asszonyok nem lehetnének hű feleségek s nem szülhetnének olyan kitűnő gyermekeket, kiknek magvából Dávid, a nagy nem-*

zeti király is származott; az *Eszter könyve* pedig azért, hogy a *purim ünnep megülnését ajánlja kortársainak.*

A újszövetségi könyvekben, szintén igen sok helyt félreismerhetetlen a cél, mely az eseményeknek ilyen vagy olyan alakot adott. *Jézus élete* eseményeinek a megírásánál mindenik evangelista arra törekszik, hogy *minél kézzelfoghatóbban* mutassa ki, hogy *Jézusban a próféták által megjövendölt s a Dávid király nemzetségéből származó, csodatevő Messiás megjelent*, a honnan semmi sem természetesebb, mint az, hogy ennek a célnak, többé-kevésbé, a történelmet mindenik alárendeli. A Jézus származásáról szóló családfák, a szentlélektől való fogantatás és a szüztől való születés tanai: a csodatettek és a jövendölések mind ezt látszanak bizonyítani. A 4-ik evangelium írója azonban itt is kivétel, mert ő sokkal *többet* és sokkal *nagyobbat* akar bizonyítani, t. i. *Jézusnak teljes és tökéletes istenségét, ki kezdetben vala az Ige, és az az Ige isten vala.*

Nagyon sok példát lehetne felhozni a többi újszövetségi könyvekből is arra nézve, hogy azoknak írói bizonyos célok szolgálatában állanak, azonban mert e kérdésnél ugyis eleget időztünk: itt e helyen ismételtén csak azt jegyzem meg, hogy a bibliai iratok olvasásánál sohase feledjük, hogy azoknak írói *bizonyos célból és bizonyos felfogás mellett* irtak, melyeknek hatása alatt alakult ilyenné, vagy olyanná a történelem. Ha ezt nem feledjük: a legtöbb esetben igen könnyen megtaláljuk a helyes megértés és magyarázat kulcsát.

4. Olvassuk végre a bibliát úgy hogy *legyünk tekintettel arra, hogy az ó-szövetségi könyvekben vannak olyan elbeszélések és történetek is, melyek még abból a korból származtak, a mikor az izraeliták természet imádók voltak s így valóságuk természet-imádás volt.*

Egy ilyen történet a többek között a *Sámson mondája*, melyet már gyermekkorunkban ismertünk és szerettünk csaknem mindnyájan. Ennek a mondanak rövid tartalma az, hogy Sámsonnak, a roppant erejű hősnek, minden ereje a hajában van, melyet mi-helyt levág Delila: oda a hősnek minden ereje. Ez a monda ebben az alakjában *képtelenségnek* látszik, mert a hősök ereje itt a földön karjaikban, lábaikban és izmaikban szokott lenni, nem pedig hajukban. De ha tudjuk, hogy az egész monda Izrael életének abból az idejének származik, a mikor a zsidó nép még természetimádó volt s hogy *Sámson* nem egyéb, mint a *nap*, melynek sugarait, mintegy a haját levágja Delila, az éjszaka, s ezzel elveszi annak minden erejét: akkor a monda egész *természetesnek* tűnik fel előttünk, sőt természetesnek fogjuk találni a Birák könyve írójának azon eljárását is, hogy ő elakarván a természet imádásra emlékeztető mondanak minden élet venni, egy csodás, képtelen emberi történetet csinált belőle.

Ilyen a legnagyobb valószínűség szerint az *Ábrahám, Rebeka és Izsákról szóló történet* is, csak hogy régi alakja ennek is, akkora változáson ment keresztül a monotheista író keze alatt, hogy a természeti erők megszemélyesítőiből valóssággal hithősök váltak. Ábrám, a felséges atya, az ég, és Ribka, az anya, a

termékeny föld: szülik Jiszkáchot, a fiut, a kaczagó, a mosolygó napot.

A fentebb előadott *4 főelvet* szüntelen *szemünk előtt tartva*, s egyiket egyik, másikat másik helyen alkalmazva, azt hiszem, hogy még a *legegyszerűbb ember* is könnyen fogja olvashatni és helyesen értelmezni a bibliát s abból nem megbotránkozást merít, mint a kath. egyház állítja, hanem *élvezetes szellemi táplálékot*, erősítésére és fejlesztésére vallásos érzésének, hitének.

Ajánlom lelkésztársaim szives figyelmébe e cikket, mint a mely, kevés módosítással, — véleményem szerint — előnyösen lenne használható, a biblia olvasása és a biblia magyarázatok hallgatása iránt való érdeklődés felkeltésére

Z. Kiss Sándor,
rettegi ref. lelkész.

Krisztus halála előtt mondott könyörgése.

János evangéliuma a Krisztus iránt érzett tisztelet és szeretet lelkes kifejezője. E tisztelet és szeretet hatalma által adja Krisztusnak ajkaira, a történeti Jézus-hoz hiven, halála előtt mondott könyörgését, mely főpapi imádság nevén ismeretes s mely hű kifejezője a Krisztus engedelmisségének és határtalan szeretetének. Ujítsuk fel hát e könyörgést, hogy ébredjen fel bennünk is a szeretet, mely szeretet által szóltak Krisztus ajkai. Nevelje ez is a Krisztus iránt való szeretetünket és tiszteletünket.

János ev. 17. Luk. ev. 24, 36. Ján. ev. 19, 30.

Atyám, emelj magadhoz engem, kinek hatalmat adtál, hogy az embereknek adjak örökéletet. Örökéletet, melyben téged igaz Istennek ismerjenek és tudják meg, hogy engemet te küldöttél e világra.

Én *téged* dicsőítettem a földön. És elvégeztem a munkát, a melyet reám bízál, hogy elvégezzem. Megs mertettem az emberekkel, a te beszéded szerint. És így tudták meg ők, hogy te bocsátottál hozzájuk. És így vezettem hozzád őket, mint gyermekeidet. És most érettök könyörgök. Érettök, a kiket nekem adtál, a kikben nekem dicsőségem van.

Könyörgök érettök. Mert én nem leszek e világon. De ők e világon lesznek. Én hozzád megyek. De ők itt maradnak.

Tartsd meg úgy őket, hogy ők is akaratom szerint éljenek, mint én éltem. Mig a földön voltam, megtartom vala őket, mert a te beszédedet szóltam. Bár gyűlött a világ, mivel nem voltam e világ szerint való.

Nem azért könyörgök hozzád, hogy e világból ki vedd őket. Csak arra kérlek, őrizd meg a gonosztúl, hogy ők se legyenek csak e világ szerint valók. Szenteld meg, atyám, a te atyai igazságoddal őket, hogy valamiképpen én neked és érettök szenteltem életemet, azonképpen szenteljék ők is életüket neked és egymásért.

Minden hívőért könyörgök, hogy legyenek ők egy akarral a szeretetben, hogy belássák, hogy hozzájuk te küldöttél engemet, ki által úgy szeretted őket, mint engemet szeretted.

Általam ismert meg a világ téged, mivel én jelen-

tettem meg neki azt a szeretetet, melylyel szeretted engemet.

Hálát adok ezért neked.

Könyörgök, atyám, még egyszer, szeresd e világot azzal a szeretettel, melylyel engemet szeretted.

Most már mindent elvégeztem.

Most már kezvedbe ajánlom lelkemet.

Németh Sándor.

A lelkészi fizetés kiegészítéséről szóló törvényjavaslat bizottsági tárgyalásai.

Mult számunkban ígeretet tettünk volt az iránt, hogy e fontos törvényjavaslatnak a bizottságokban való tárgyalásáról értesíteni fogjuk lapunk olvasóit — lelkésztársainkat. Alapos reményt tápláltunk ugyanis az iránt, hogy miután a konvent tárgyalásairól ugy a kormány, mint a bizottsági tagok értesülést szerezhettek: a tárgyalások során a jogos igényeknek eleget fognak tenni a javaslat megfelelő pótlása és változtatása által. E reményünk a bizottságokban *csak részben* teljesült, s kevés reményünk van hozzá, hogy a plenumban pótolassék az, mit a bizottságokban tenni elmulasztottak. Ez eljárás — mit tagadnók?! — kellemetlenül érintett s újabb bizonyosságát szolgáltatja annak, hogy a kormány nem mérlegeli kellőképpen az igények jogsultságát, hanem licitál és pedig természetesen, a hol a maga érdekeiről van szó — felfelé, a hol meg a másoké forog szóban — lefelé. Az állam bebizonyította most is, mint sok más alkalomból, hogy ha jogos igényeink kielégítésére törekszünk, jogtalanokat *is* követeljünk, hogy legyen, mit jóllekiismerettel lealkudhasunk. A példabeszéd szerint: ha kívánunk, kívánjunk sokat! A római katolikus egyház már régen gyakorolja ez eljárást, s fájdalommal látjuk, hogy fényes sikerrel.

A miniszter és az öt követő bizottsági többség eljárásában különösen két dolog keltett megütközést bennünk, a melyeket az ígéretekkel telt tárczájú miniszter korábbi, az ágost. evang. egyház küldöttségének adott válasza után másként reméltünk. Először az, hogy a *kiegészítés fokozatos keresztülvitelére nézve csökönnyösen ragaszkodik a kilencz — a folyóval együtt — 10 esztendőhöz*; másodsor az, hogy a mit a tanítók fizetésének megállapításánál indokoltak látott, hogy t. i. az *általuk használt földek jövedelme a földadó-kataszter alapján számítasék fel*, azt a lelkészi fizetések felszámításánál elvetendőnek ítélte s a haszonbér-értékben számíttatja be; s harmadsor az, hogy a Kiss Albert—Sághy Gyula azon módosítási indítványát, mely szerint *»az egyházi adózási rendszernek és ebből folyólag a lelkészi fizetéseknek egyidejűleg folyamatba tett végleges rendezése után az állam részéről biztosított kiegészítések alapjául a felsőbb egyházi hatóságok által megállapított lelkészi fizetések fognak szolgálni, a mennyiben a kiegészítésnek netalán szükségessé vált felemelése állandó természetű viszonyok által teljesen indo-*

kolva van, a miniszter nem fogadta el s kijelentette, hogy »*amugy is komplikált javaslatát az egyházi adózás kérdésének belevonásával komplikálni nem akarja,*» és »*semmi lényegbe vágó változtatást nem hajlandó elfogadni.*« A miniszter e kijelentése után — a mint az »Egyetértés« tudósít — a bizottság összes ellenzéki tagjai félbehagyták a vitát és a hátralevő szakaszok tárgyalásában aktív részt nem vettek.

(Folyt. köv.)

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1898 márczius hó 16.

Elnökolt: főt. Szász Domokos püspök aa.

Jelen voltak: Bartha Lajos, Becsek Lajos, Szász Dénes, Deési Gyula, Parádi Kálmán, Dr. Vályi Gábor igazgatótanácsosok, Maksay János számvevő; Deák József pénztárnok és Márkus János titkár, úgy is mint jegyző

Az ülés megnyitása után az elnöki elintézt ügyek jegyzékében ismertelett intézkedések vétettek jóváhagyó tudomásul.

Ezután nagy-enyedi Bethlen-kollégiumunknak tornacsarnok építési leszámolója hagyatott jóvá, a műszaki előadó által javasolt módosítások ajánlása mellett s oly föltétellel, hogy az építési jóállás nem egy, hanem két évben állapíttassék meg.

Ugyancsak Bethlen-kollégiumunknak a még kiosztatlan volt 5 theol. stipendium odaitélése tárgyában kelt határozata tudomásul vétetett, felkérteván egyuttal az előjáróság, hogy jövőben, ha az alapítványok odaitélése tárgyában véleménye theol. fakultásunk javaslatától eltérne, azt igazgató-tanácsunk előtt indokolja.

Tanügyi előadó aa. indokolt előterjesztése folytán engedélyt adott igazgató-tanácsunk arra, hogy a tanítói korpótlékok államszegélyből leendő fedezése iránti kérések elintézéséhez a szükséges nyomtatványokat elkészíthesse s e célra egy segéd-munkást alkalmazhasson.

Uzdi-szentpéteri egyházunknak elaggott lolkésze: id. Vályi János nyugalmazására vonatkozó határozata, jóváhagyó tudomásul vétetett.

Técsi József szilágy-paniti lelkész aanak kérése, melyben a k-kalotai ehm. özvegy-árvai gyámintézetének ama határozatát, melylyel a hátralékos tagsági díjak befizetése tőle követeltetik, feloldani kéri, nem volt teljesíthető

Sepsi esperes aa. előterjesztése folytán határozatilag kimondotta igazgató-tanácsunk, hogy a lelkész halála, de az özvegy-árvai kegyjavadalom idejének megnyitla előtt fölmerülő beszoigálási teendők költségei az elhalt pap örökösei, illetve özvegye által fedezendő, kik is az említett idő alatt az egész papi javadalmat élvezik.

Récei egyházunknak az adminisztrans lelkész honorálása tárgyában kelt határozata jóváhagyatott s az ez ellen beadott felebbbezés elutasított.

Jóváhagyta továbbá ig. tanácsunk a n-enyedi Bethlen kollégium néhai jószágigazgatója óvadékanak visszatartására vonatkozó előjárósági határozatot.

Zoltáni Elek, kézdi esperes aának az ehmegeyi tisztujítás megejtésének felfüggesztése iránti eljárása jóváhagyó tudomásul vétetett, mig ellenben a Bodor Géza ehmegeyi főjegyző elnöklete alatt constituált közgyűlés által keresztülvitt tisztujítás, mint törvénytelen és időelőtti, megsemmisített s az e tárgyban már előzőleg hozott ig. tanácsi határozat ellen beadott felebbbezés a ker. közgyűléshez terjesztetni határozatott.

Deési Gyula esperes aa. beadott jelentése alapján felhivatott, hogy a felekezetiünk ellen Vistában elkövetett igazgatásokért az illető igazgatók ellen, a törvényes lépéseket tegye meg.

Szász Gerő, főjegyző aának a konventi tagságról való lemondása tudomásul vétetett s az állás betöltése iránt a kerületi közgyűléshez előterjesztés tétele határozatott s egy-

uttal amaz elnöki intézkedés, hogy a f. évi konventi ülésekre póttag hivatott be, tudomásul vétetett.

A csíkszeredai egyház részére vásárolt telek után kirott 135 frt vételi illeték, kiutaltatott.

Alamori egyházunk indokolt kérése folytán, felmentett a központi kezelés alatt állott tőkéből kiutalt 1951 frt 53 kr. visszatérítésének kötelezettsége alól.

Jókai-utca 5—7 számú házunk gondozásával, Gyarmathy Miklós, volt gondnok aa. elhalálása folytán, Deák József, pénztáros aa. bizatott meg.

Ajánlattal terjesztette fel ig. tanácsunk szászvárosi kollégiumunknak a földmívelési és közoktatásügyi miniszterekhez intézett ama kéréseit, melyekben a jelenlegi kollégiumi épületnek a Szászvárosra áthelyezendő erdészeti hivatal számára leendő átvételt kéri, hogy a befolyó vételárból a követelményeknek mindenben megfelelő új kollégiumi épület legyen emelhető.

Kolozsvári kollégiumunk előjárósága az 1898. évi költségvetését oly módon állította volt össze, hogy abban a főgymn. és elemi iskola szükségletei egészen elkülönítve voltak felvéve, Ig. tanácsunk ez elkülönítést szükségesnek nem tartván: a költségvetésnek egységesítését rendelte volt el s e határozatát az előjáróság ismételt előterjesztésének beható megvitatása után is fenntartandónak ítélte.

Megerősítette ig. tanácsunk a külmagyar-utcai 7. sz. bérház bérlőivel az illető gondnok által kötött bérszerződéseket.

Zilahi kollégiumunknak a tanári özvegy-árvai alap felosztását nem engedélyező ig. tanácsi határozat ellen beadott felebbbezés a főt. egyházkerületi közgyűléshez terjesztetni határozatott.

Ezek után ig. tanácsunk közigazgatási bírósággá alakulván, tárgyalás alá vette Józsa Sándornak a száraz-ajtai egyházzal szemben 189 frt 50 kr. pénztári maradvány kiadatása ügyében kelt első bírósági ítélet ellen beadott felebbbezés, ennek érdemében azonban nem határozhatott az ügy hiányos felszerelése miatt, miért is a szükségesnek mutatkozott iratok beszerzésére esperes aa. felkérte.

Több tárgy nem lévén, elnök aa. az ülést bezárta

r. s.

Templomszentelési és papbeiktatási ünnepély

Virágvasárnapon kolozsvári egyházközségünk új temploma diszes közönség jelenlétében szép, magasztos ünnepélyvel szenteltetett föl. *Szász Domokos püspök* mondta a fölszentelő imát és áldást. A tettek e nagy embere, mint imádkozó is nagy. A gondolatok és érzelmek magas, tiszta világában senki sem lehet inkább otthon, mint ő. Kulturalis intézményeket alkot, egyházakat szervez, templomokat épít, szeretetházat ad az árváknak. Minden alkotása oly nemes. Bizony, még tettei is: ideálok. Mondanunk sem szükséges, hogy a ma fölszentelt templom is püspökünk gondolata, terve, alkotása. Igaz ugyan, hogy kicsinyes emberek tömegében, közönséges szemmel nézve a dolgot, nem szerencse geniusnak lenni. — A fölszentelő s egyszersmind beiktató beszédet Molnár Albert, th. tanár s lapunk szerkesztője tartotta. E beszédre következett Molnár Lőrinc aa.-nak, az új lelkipásztornak szép, emelkedett beköszöntő beszéde. Kiváló tehetségű, nagy készütségű, lelkes munkakedvű férfiú ő. Ilyen is kell nekünk arra a nagy feladatra, mely ugyan mindenütt, de Kolozsvárt éppen kiválólag vár a papra. Majd Nagy Károly, th. tanár keresztelési beszéde s erre Kenessey Béla. th. igazgató úrvacsorai beszéde következett. Mindkét beszéd theologiai mélységgel, alkotási erővel, építő hatással tünt ki. A berekesztő imát szívhez szólólag, emelkedett szellemben Kolozsvár egyik jeles papja: Herepei Gergely aa. tartotta. Ki kell emelnünk a theol. fakultás dalkarát, valamint a földészek egyesült énekkarát is. Mindkettő dicséretesen járult hozzá az ünnepelő közönség áhitatá-

nak emeléséhez. Ünnepegyünkön, természetesen, a gyülekezet éneklése sem hiányzott a maga vallásos nagy jelentőségével. Ünnepegy után a presbyterium töltötte be az új papilakot, hol dr. Gidófalvy István főgondnok a díjlevelet az új lelképásztornak ünnepegyesen átadta s az egész ünnepegy jegyzőkönyvre vétetett. Nagy elismeréssel kell megemlékeznünk a rendező bizottságról s főleg annak elnökéről, Hóry Béla árvaszéki elnökről, ki tisztét az őt jellemző izléssel, szellemmel, fáradhatatlan, lelkes energiával, mondhatni: a művészet varázsával töltötte be.

Értesítés.

A lelkészsképesítő rendkívüli vizsga idejét a vizsgáló-bizottság elnöke, Főtiszt és Mélt. Szász Domokos püspök úr folyó *április hó 16-án*, szombaton, *d. e. 10 órára* tüzvén ki, erről mihez tartás végett azzal értesítem a tiszt. jelölt urakat, hogy f. hó 15-ig nálam jelentkezzenek s a mennyiben esetleg olyan jelölt is kívánna e vizsgára előállani, a ki erre a vizsgára ugyan engedélyt kapott már, de még írásbeli dolgozatait nem adta be, írásbeli munkáit kellő megbíráhatás végett *folyó hó 13-ig* okvetlenül küldje be hozzám, mert különben ez alkalommal vizsgára nem bocsáttathatik.

Kolozsvár, 1898. április 5-én.

Kenessey Béla,

a theol. fakultás igazgatója.

Egy kis észrevét.

(Az »öreg szolgatárs« itt következő felszólalását szívesen közöljük s kérjük őt, legyen csak nyugodt; mert az egyházi hatóság figyelmé mind erre, mind pedig még sok egyébre ki van terjesztve. Szerk.)

A »jelentő ívek« az 1894 év aug. havában készültek. A lelkészi jövedelem kiegészítéséről a törvény-

javaslat a jelen 1898-ik évben. A kettő között az első megtekintésre az alábbi különbségek észlelhetők:

1. A »felszámítandó jövedelmek« első tétele alatt szóról-szóra ez áll: »A lakóház, az udvar és a kert. ez utóbbi azonban csak 1¹/₂, egy és fél holdig katasztrális figyelmen kívül hagyandó.« Igen, de a jelentő ívben a kert jövedelme is fölvetetett, holott pedig a legtöbb lelkész kertje alig tesz ki, két, három, négyszáz □ öl terjedelmet.

2. Ugyan a 4-ik pont alatt: »a terménybeli szolgáltatások pénzértékénél a megállapított jövedelem egy hatadrésze behajtási költségek címén levonandó.« Igen, de a bejelentő ívben, ez az egyhatod rész nincs levonva. E pedig jelentékeny összeg, mert 600 korona értékénél 100 korona esik le, s ha a jelentő ív marad ennyi, sőt még többel károsodik a lelkész.

3. A levonható kiadások első pontja alatt ott áll, hogy a gyámintézeti, nyugdíj s egyéb alapok számára teljesítendő rendes évi fizetések levonhatók. Igen, de az országos-árvai gyámintézet a jelentő ív keletkezése után állítottatott fel, a hová minden lelkésznek nem kis összeget kell fizetni. Ez a jelentő ívben le nem vonatott, mert ez előbb készült. Most újból a »Szeret-házra« minden lelkésznek kell fizetni évenként 2 frtot. Hát ez, s még más ilyenmü kiadásokat, hogy lehet levonni, ha a jelentő ív ki nem javíttatik?

Ezek a szembeötlő különbségek. Van még több is. E különbségeket a kényszerhelyzet szülte. A jelentő íveket készítő bizottságok nem tudhatták, mit fog tartalmazni a törvényjavaslat, miből a következők, hogy a jelentő-ív visszaküldendő és kijavítandó annyiban, hogy az a törvényjavaslattal összhangzásba hozassék. E tekintetben tudni fogja teendőjét a közalap-kezelő bizottság, a hová ez ügyet a most megtartott főtiszt-teleltű és méltóságos Konvent tette át, mi nem lehet egyéb, mint az, hogy a lelkészek részére új jelentő úrlapok küldessenek kijavítás szempontjából.

Bartha Károly,
ev. ref. lelkész.

TÁRGZA.

Feltámadáskor.

*Pihentem a mező ölében,
Egész míg az alkony ott lepett.
Feljött a hold, ezüstös fénye
Széjjel folyt a zöld mező felett.
A faluból az estharangszó
Át szűrődött a tiszta légen
— Jó Istenem, e nagy magányban
Itt vagy mellettem, érzem, érzem.*

*S ez az érzés szívembe árad
És mind jobban, jobban betölti,
Minden hivság elszáll belőle
S nem marad benne semmi földi.
Fölöttem a tiszta ég boltját
Belepték csillagmyriadok,
A lelkem száll, repül feléjük
És egy fényes világot látok.*

*Nincs semmi nesz, szellő se' lebben,
Szememet csendesen lezárom
És átfogja egész valómat
Egy kimondhatlan édes álom.
Tudom, hogy ez nem tart örökké,
Ez álomból felébredek, fel,
De álnom már hitté erősbült:
Hogy nemcsak földi lény az ember.*

G. Diószeghy Mór,
ev. ref. lelkész.

Alkalmi beszéd.

Elmondott 1898 martius 15-én a ref. theol. fakultás ifjusági ünnepegyén.

Mélyen Tisztelt Közönség, Kedves Barátim!

Szent lelkesedés árájától dagadjon mindnyájunk keble; a csapongó képzelet el ne fáradjon; győzelmi énekre, diadal kiáltásra nyiljon minden ajak; győzelmi énektől, diadal kiáltástól visszhangozzanak a Kárpátok bércei: mert öröm-

*Theol. fakultásunk ifjuságának márcziusi ünnepegyéről annak idején megemlékeztünk. Előttünk s bizonnyal olvasóink előtt is nagyjelentőségű a mi ifjaink ünnepe is, szórakozása is, munkája is. Ennélfogva közöljük itt e beszédet, mint amaz ünnepegy egyik

ünnepet ül ma a magyar! Fél század esztendeje annak, hogy a magyar nemzet felöltözte a halhatatlanság áttörhetetlen pánczélát és sisakjára harcok virágiból font soha el nem hervadó koszorut. Fél század esztendővel ezelőtt vett diadalmat a poklok kapuin, a setétség országán egy új szent-háromság: a szabadság, egyenlőség, testvériség eszméje. Ilyen mozzanat az emberiség történetében új korszakot, a nemzetek életében pedig megváltást jelent. Van-e magyar, kinek szívéét át ne járná az öröm érzete, kinek homlokára a büszkeség fensége ne szállana, midőn megelevenedni látja az ujjászületés eseményeit, a feltámadás napja, 1848 márcz. 15-ének alakjait, majd a harcmezők oroszánjait. Csodás tünemények, regékbe illő események azok! Hőseik tettekben vetekednek a mythosok hőseivel. Oh ha van szárnya a képzeletnek, hozza elő ismét a szabadság napját, költse fel mély álmukból a csaták fiait, változtassa ismét sasok hazájává a Kárpátok ölet: így tán megszentelődik az érzelem s méltó lesz ünneplésünk. Aztán jöjj te hideg értelem és adj számot a jelenről, mert a sirok lakóinak szellemei számon kérik a kincseket, melyekért vérük hullott, melyeket nekünk szereztek meg.

Nem céloim — Mélyen Tisztelt Közönség — a marcziusi eszmék fejlődésének és terjedésének történetét vázolni; és épen azért nem térek vissza a múlt század eseményeire nem idézem fel az atlanti oceán partjain dühöngő vihar zugását, a francia forradalmat sem, mely felzavará ráerőszakolt álmából a népek tengerét, nem sorolom fel a 25 év eseményeit sem. Miért járnók sorra az emlékeket, hisz 1848 márczius idusa feltárja nekünk azokat mind egyszerre, mint tiszta folyam tükre az eget csillagaival és fellegeivel. Megmutatja Martinovicsék bús szellemeit, füleinkbe sóhajta egy ébredő nemzet panaszát; majd lángbetűkkel írja az égre, hogy „*a magyar nem volt, hanem lesz*“ s visszhangozza nemzetünk „*éljen*“ riadását, mely végig zúgott a hazán, valahányszor csörögve pattant le kezéről, lábáról egy-egy rozsdás bilincs. Jól esnék lelkemnek e percben a nagy nap eseményeinek szemléletébe merülni. Látni a lelkes néparadatot, mely végig hömpölygött Pest utcáin; hallani a magát szabadnak érző nemzet szíve dobbanását aztán lelkesedni a lelkesedőkkel, küzdelemre indulni a küzdelemre vágyókkal és mégsem tehetem, hogy az öröm poharába ne öntsek egy keserű cseppet, hogy a múlt fénye mellett ne lássam a jelen boruját. Ötven év! Elég idő arra, hogy őszbe csavarodjanak a fekete fürtök, hogy a bölcsőt összekapcsolja a koporsóval, de elég arra is, hogy az eszméket rozsdá szepeltesse meg, vagy hogy új idő új zománczval vonja be, mint a mezők virágát a reggeli harmat. Két kép áll előttem. Ott a múltban az üres koporsó: *összetört szolgaság*. Itt egy komoran emelkedő Golgota: *az önérzetnélküliség*. Ott mennyei fényvel övezve angyalok lebegnek a koporsó felett.

darabját s egyszersmind közöljük a fiatal szónok buzdítása céljából is. De nem arra buzdítjuk, hogy a jelenidő sötét árnyoldalaiba olyan csaknem kibontakozhatlanul bele veszítse magát. Mi szeretjük a nemes hevet s az erkölcsi fölháborodást is: de az igazság mérlegét nem szabad kiejtenünk kezeinkből. A mai idő nem oly nyomorult, minőnek e beszéd fiatalos phantasiaja festi. Bizonyynal meg kell látnunk a jelenben az erkölcsileg rutat s nem szabad ezt szépítenünk, de meg kell látnunk az erkölcsileg szépet is. Ez a látás saját erkölcsi törekvéseinket is csak inkább tüzei. Szóval: az árnyoldal létezik ugyan, de a fényoldal is létezik; sőt tulajdonképen a jó, az igaz: a valóban realis, mert a tévelyek csak mulandó dolgok, de a jó, az igaz mindig meg is marad.

Szerk.

Itt arczul ütve sárral megdobálva áll az *emberi méltóság*. Ott az isteni szó hallatszik: *nincsen itt, feltámadott*. Itt a hatalmasok kaján mosolya mellett zug fel a *feszítsd meg*. Ott a szabadság istene törte szét a halál, a szolgaság csörgő lánczeit. Itt egy új kereszt készül az *ember* számára; Az: 1848; Ez: 1898,

Akkor nap volt a szabadság, mely leégette a szennyet és gömbje magán foltot nem tűr, most hitvány árucikk, mely a többetigérőé. Akkor égi szikra volt a szabadság, mely emberré tette az embert; most fénylő ékszer, melyre alkudni lehet. Akkor az ember nem volt hálátlan; nem, mert szabad volt. Tudta, hogy szabad embernek lenni, hogy szabad emberi jogért küzdeni, hogy a hazáért szabad meghalni; de nem tudta, hogy az embernek szabad magát eladni. Fájdalmas, hogy valaha bilincs törte fel a kezét, de még fájdalmasabb, ha a magával szabadon rendezhető test, lelkének szabadságát, meggyőződését dobja piacra. A magyar haza és az ember szabadságának eszméje ült diadalmot egy fél-századdal ezelőtt, a magyar haza és ember szabadságáért küzdöttek és hullottak el félisteneink és mi hideg közönnnyel nézzük, hogy e két szentség közül mint bukik el az egyik; elfeledjük, hogy a gyökér pusztulása a fa sorvadását vonja maga után; hogy „*minden ország támasza és talpköve a tiszta erkölcs*“; elfeledjük, hogy nagy, igen nagy a hála, melylyel őseinknek, a felelőség, melylyel az utánunk jövőknek tartozunk.

Negyvennyolcz márczius idusán a gazdag magához emelte a szegényt; a főúr a föld népét; az ékes ruházatu a kopott ruhájut és nem kérdezte senki, ki milyen bölcsőben ringott, csak egyet kértett: magyar vagy-e? Ez volt, ebben állott az egyenlőség. És most miben áll? A társadalmi balszokások előtt való meghajlásban, a hiúság kielégítésére való törekvésben, a kényelem és futó örömök birtoklásáért az emberi méltóságnak feláldozásában.

Akkor testvér volt minden honfi, mert egy czél lebegt mindenki előtt: kiemelni a hazát, e szobrot, a mocsárból magas hegy tetejére, a szabadság, dicsőség hegyének sziklaormára. Közös volt a szeretet, melyel a közös czél körülrajongták; közös az érzelem, mely szívüket dobogtatta; közös az erő, melylyel küzdelemre indultak; ők mindenben, mindnyájan testvérek voltak. Most közös a fásultság, mely a gondolat számára homok talaj; közös a haszonlesés vas-kötele, mely a lelket békóba veri, de nem közös a könny, melyet ezerek szeméből sajtol ki a megélhetés nehéz küzdelemében a kétségbeesés azért testvérek vagyunk; nem közös az ima, mely e nép jólétéért, a haza üdvösségeért száll ég felé jobbaink szívéből de mi azért testvérek vagyunk. Száz meg száz szükölködő fordul szenvedő arczal felénk, lépten-nyomon koldus nyujtja ki aszott kezét egy fillérért de mi azért testvérek vagyunk. Ah a testvér nem engedi koldulni testvérét! Egy nemzet társadalmi életének ziláltságáról, fiai önös, szolgálaias gondolkodásáról leginkább a részvétlenség tesz tanubizonyságot. Ahol mindenki csak magára gondol: ott nincs idejük az embereknek másokkal bajlódni. De a hol a nyomorban az egyes önmagára van utalva, a hol az együttérzésnek csak látszata tartja össze az egyeseket: könnyebben terem Kain és gyakrabban feszítetik meg az igazság. Ime a különbség 1848. és 1898 között. Ez nem pusztán látszat, nem is véletlen tüneménye az erkölcsi világnak, de az idők jele az, mely hanyatlásra mutat, figyelmeztet, hogy az eszme bár testet öltött, az csak pillanatig marad meg tündöklő színében, ugy

a mint a nagy idők tisztító tűzéből kikerült. A jövő nemzedékek vannak hivatva, hogy azt őrizték, csiszolják s hamisítatlanságát a késő századok számára biztosítsák. Jaj annak a nemzedéknek, mely megfelelkezik e hivatásáról, mert a hálátlanság által vert seb gyötrelmeinek szuró kifejezésével néz le rá a mult s megbénított erejét, átkát szórja felé a jövő. Az eszmék Isten lelkének szikrái s a ki azokat kioltja, az ég haragját zudítja magára!

Mint kigyult csillag világít alá márczius idusa s káprázatos fényével bevilágítja a jelent és feltárja azt egész kicsinyiségében. És én mégis győzelmi énekekre, diadal kiáltásra hívok fel: ifjút, öreget, férfit és nőt, mert bár annak a tűzgolyónak sugara megtörik jelenünk ködös, nedves rétegén, el nem gyengül az, hanem ragyog tovább a megmérhetlen végtelenségbe: a határnélküli jövőbe. Megifjult eszméket, új világot tár fel, új eget, új földet mutat, melyhez csak e sugártörő, eszménynélküli jelenen keresztül lehet eljutni. Éjszaka előzi meg a nappalt. A sötétben elővágyik világosság után és ez a vágy, már ébred a szivekben. A nagy küzdelmet pihenés váltotta fel, de a nyugalom kora lejárt! Vajudni kezd ismét a világ. Föl hát újabb, nagy harcra, mely az emberiség művelődésének, tökéletesedésének harca; föl a küzdelemre, mely az isten képeire teremtett ember méltósága kivívásának küzdelme. Rázzuk le a közönyösség porát, védjük meg apáinkról ránk maradt örökségünket, a *szabadság, testvériség, egyenlőség szentháromságát*, ha kell munkánkkal, szívünkkel, egész életünkkel. Ime márczius idusa biztatva tekint reánk. A tudós merüljön belé az eszmék harcába; a költő zengjen dalt dicső multról, fényes jövőről; a férfi szilárd akarattal, a nő szíve jóságával, áldást árasztó szeretetével; az ifju lelkének egész hevével, az öreg buzdító szavával munkáljon a társadalmi életnek, az ember világnézetének átalakításán.

Ha pedig véraldozatot követel a szebb jövő s nemzeti életünk közeledő hajnala biborszínébe villámterhes mennydörgő fellegek sötét tömege vegyül, ha újra megnépesül Szolnok, Hatvan, Isaszeg tere, s Branyicskó meredek lejtőin hősök törnek fel, Ah! megnyílnak a temetők ölei, felriadnak apáink, Kossuth hangja át zug a hazán, Petőfi lantja hurjaiba csap megharsannak a harci kürtök s az agyuk dörgésén keresztül hangzik: *Előre!!* Győzni fog az eszme, mert halottak segítik az élőket, mert gyökerei a mult kövei talajában ágaznak szét; győzni fog az eszme, mert gyümölcsstermésére vár e nemzet második évezredében.

Tegyünk hát erős fogadást, hogy megőrizzük azt, a mi minden nemzetnek életere: az ember méltóságát; hogy megvalósítjuk a testvériség szent eszméjét; hogy kiemeljük nemzetünket a közönyösség, az önérzetnélküliség mocsarából, sorvasztó gőzköréből. Így, és csak így lehet méltó ünnepelésünk a naphoz, melynek eseményei nagyobbak egy ezredév tetteinél.

»Oh ifjaink, oh én barátaim,
Ti megkötött szárnyu sasok«

fogadjuk: hogy ha száz lánczczal is köt le a közönyösség, a fásultság, szétzuzzuk a *lélek-szolgásgot*, mint rettenetes mennykő, hadd lássa az öreg, ki *ama* időknek tanuja volt, lássák a nemzetek, tudja meg a világ, hogy:

»Egyszer volt csak rabnép a magyar
Többé lenni nem fog, nem akar!«

Máthé Samu,
III. theologus.

Irodalom,

Felhívás előfizetésre.

Egy kötet egyházi beszéddel óhajtanék a nyilvánosság elé lépni, ha a nyomtatás költségének legalább felét előfizetésekből biztosítva látnám. Beszédeimben arra törekszem, hogy megmaradjak az arany közép-úton, mert nem tartom egyházi beszédnek sem elvont tárgyknak száraz s tudományos fejtegetését, sem a szóvirágokkal pompázó, hatásra számító, de felületes és tartalmatlan eszme-futtatást, nem szeretem se a kothurnust, se a csevegést a szószéken. Valódi vallásos tartalom, nemesen egyszerű ruhában: ez épít, ez az én predikatori eszményem, a mely szülte és uralja kiadásra szánt egyházi beszédeimet is. Gyűjteményemben vannak minden egyházi és polgári ünnepre való, márcz. 15-iki, reformációi és közönséges beszédek, számszerint 30—32. Terjedelme 16—17 iv volna, előfizetési ára 1 frt 40 kr, bolti ára magasabb lessz. Miután külön-külön felhívásokat szétküldeni nem szándékozom, e Lap útján kérem fel lelkésztestvéreimet, hogy előfizetési szándékukról, — mit megrendelésnek veszek, — folyó évi *május hó végéig* alatt irattat értesíteni sziveskedjenek, hogy a nyáron kezeikhez juttathassam a megrendelt köteteket.

Balsa (u. p. Szabolcs, Szabolcsmegye) 1898. márczius 24.

Lic. Rács Kálmán,
ev. ref. lelkész
és egyh. megyei aljegyző.

Elszámolás

Dr. Kovács Ödön síremlékére befolyt adományokról.

(Folytatás és vége.)

27. sz. íven: Barabás Miklós 1 frt.

28. sz. íven: Csiki József 1 frt.

29. sz. íven: Mélt. Pogány György 25 frt. László Ignác 2 frt. Réthi Lajos 1 frt. Dr. Farkas Béla 2 frt. Szóts Sándor 1 frt. Összesen 31 frt.

30. sz. íven: Benedek Árpád 1 frt. Pataki György 1 frt. Bothos István 1 frt. Kovács Ferencz 50 kr. Valaki 12 kr. Pankoczi János 10 kr. Összesen 3 frt 72 kr.

Bethleni főtanoda tanári-karának 31. sz. íven: Nagy Lajos 2 frt. Jancsó Sándor 1 frt. Dr. Bartók 5 frt. Szécsi Ferencz 1 frt. Lázár István 1 frt. Zajzon Ferencz 50 kr. Borsai Samu 50 kr. Lázár Imre 50 kr. Garda József 1 frt. Kis Pál 50 kr. Hegedüs Zsigmond 50 kr. Fülöp Károly 50 kr. Fogarasi Béla 1 frt. Bihari István 50 kr. Nagy Károly 1 frt. Herepei Károly 1 frt. Bodrogi János 50 kr. Váro Ferencz 1 frt. Összesen 19 frt.

32. sz. íven: Miklósy József 1 frt 50 kr.

33. sz. íven: Vásárhelyi Boldizsár 5 frt.

34. sz. íven: Bodor János 5 frt. Gál Antal 50 kr. Szóts Boldizsár 1 frt. Bácsási József 1 frt. Kovács Károly 50 kr. Szörcei Vincze 50 kr. Tenki István 50 kr. Dr. Tóth Samu 50 kr. Imreh Domokos 50 kr. Imre István 50 kr. Imre János 50 kr. Garda László 25 kr. Bereczki 10 kr. Összesen 11 frt 35 kr.

35. sz. íven: Bod Péter 2 frt. Rác Gábor 1 frt. Összesen 3 frt.

36. sz. íven: Dévai ref. egyház 2 frt.

37. sz. íven: Pünkösti Ferencz 2 frt.

38. sz. íven: Vén Mihály 2 frt.

39. sz. íven: Fogarasi ref. egyház 1 frt.

40. sz. íven: Z Kiss Sándor 15 frt.

41. sz. íven: Thamó Gyula 3 frt.

42. sz. íven: Jancsó Lajos 1 frt.

43. sz. íven: Benke István 2 frt. Veres Gyula 2 frt.

Dr. Antai Mihály 1 frt. Ifj. Veres Gyula 20 kr. Veres Lajos 20 kr. Szász Béla 1 frt. Bedő Károly 2 frt. Összesen 8 frt 40 kr.

44. sz. íven: Dózsa Dénes 3 frt. Sándor János 1 frt. Jánosi Gábor 50 kr. Deák Gerő 1 frt. Vitus Lajos 1 frt. Összesen 6 frt 50 kr.

45. sz. íven: Elekes László 1 frt. Dénes Péter 50 kr. Vincze János 1 frt. Csia György 1 frt. Nagy Jánosné 20 kr. Dr. Zentai 50 kr. Bokai Dezső 50 kr. Bogdán Zoltán 50 kr. Lakatos Gyula 20 kr. Összesen 5 frt 40 kr.

46. sz. íven: Mezei Albert 5 frt.

47. sz. íven: Nemes Ferencz 1 frt.

48. sz. íven: Szilágyi Farkas 3 frt. Dezső Zsigmond 2 frt. Sebesi Adám 5 frt. Czirner József 3 frt. Csató János 2 frt. Török Bertalan 5 frt. Lengyel György 2 frt. Dr. Jenei Elek 2 frt. Barabás Károly 2 frt. Idb. Vinkler János 3 frt. Müller Mihály 5 frt. Ungerpekk Miklós 3 frt. Dr. Vinkler 5 frt. Dr. Magyar Károly 5 frt. Sebestyén Sándor 3 frt. Szőcs József 1 frt. Összesen 51 frt.

49. sz. íven: N.-Enyedi kisegítő takarékp. 50 frt

A gyűjtés tiszta eredménye tehát 49 íven 280 egyén és testület részéről 455 frt 96 kr., (Négy százötvenöt forint 96 kr) mely a tett kiadáson kívül mint jelzém 483 frt 83 kr-ra gyarapodott s az egyedi takarékpénztárba helyeztetett; a betéti könyv pedig Szilágyi Farkas kartárs őrizedében van.

Midőn hálás köszönetem nyilvánítom az adakozók tekintélyes sorának, egyszersmind kérem a tisztelt ív-tartókat, hogy, íveiket — akár adomány nélkül is — Nt. Szilágyi Farkas enyedi lelkesz úrhoz szíveskedjenek küldeni.

Hisszük, hogy rövid időn a síremlék felemelhető lesz, hogy hirdesse örökre néhai Dr. Kovács Ödön halhatatlan érdemeit — nevét.

Maros-Ujvár, 1898. február 10-én

Fancsó Lajos,
egyhm. főjegyző.

Szerkesztői üzenet.

Gyulafehérvár. Mi a »Közművelődésnek« szóban forgó állítását nem el ferdtítettük, de kibontottuk sallangjából, mélyére hatoltunk, megvilágítottuk, horderejét tüntettük föl, mindezt, természetesen, csak igen röviden, a különféle rovatában anélkül, hogy amaz állításból minden súlyos következtetést ki vontunk volna. Különben ezt is megtehetjük. Addig is megjegyezzük itt, hogy minket nem ejt meg az a különben zengzetes okoskodás, mely a hazát állítja oda az állammal szembe; mert az alkotmányos állam éppen a haza szervezete és pedig ethikai szervezete.

Uson. Igen sajnáljuk, hogy ily későn vettünk hirt a lap kimaradásáról. Azonnal intézkedtünk

B. L. A hozzánk intézett kérdésben mult számunk konventi tudósítása tájékoztatást nyújt — egyelőre.

Maros-Décsé, u p. Felvincz. Lapunk onnan már több ízben vissza jött. Kérünk e dologhoz valami szöveget is, különben soha meg nem értjük e dolgot. Avagy egynél több példány küldetik oda?

Az erd. ev. ref. egyházkerület számára
juttatott segélyeknek kimutatása.

I. A rendkívüli államsegélyből nyert segélyek.

Vajdahunyadi egyházmegye.

Mátyás János: 40 frt.

Gyulafehérvári egyházmegye.

Ferenczi István: 100 frt. Veress Sándor: 100 frt. Gruzda Domokos: 80 frt. Jakab Károly: 150 frt.

Nagyenyedi egyházmegye.

Benedek Ferencz: 40 frt. Demeter Zsigmond: 50 frt. Fehér István 100 frt. Kovács József: 80 frt. Miklósi József: 150 frt. Ifj. Moóre Károly: 100 frt. Pap Dávid: 100 frt. Pap István 100 frt. Péter Antal: 200 frt. Simon Antal: 100 frt. Tunyogi János: 100 frt. Vinczi Domokos: 100 frt.

Kolozs-kalotai egyházmegye.

Belle Lajos: 80 frt. Viski Sándor: 50 frt. Kósa Károly: 40 frt. Biró András: 50 frt. Sófalvi Miklós: 250 frt. Bornemisza Károly: 120 frt. Dósa Sámuel: 80 frt. Vályi Elek: 80 frt. Id. Szakács János: 140 frt. Barabás Árpád: 250 frt. Demeter Gyula: 150 frt. Kiss Péter: 50 frt. Székely Sándor: 50 frt. Ágoston György: 50 frt. Fazakas Lajos: 180 frt. Régeni Ferencz: 200 frt.

Szilágy-Szolnoki egyházmegye.

Szilágyi János: 100 frt. Vajda Mihály: 60 frt. Barabási Lajos: 200 frt. Szász Ferencz: 30 frt. Borbély Sándor: 100 frt. Patay Lajos: 50 frt. Fejér Ferencz: 50 frt. Técsi József: 50 frt. Kecskeméti Kálmán: 50 frt. Ferenczi Endre 100 frt. Pócsik János: 140 frt. Vass Lajos: 250 frt. Matika József: 150 frt. Székely Árpád: 40 frt. Molnár Gyula: 80 frt. Diószeghi Mór: 60 frt. Ferenczi Gyula: 40 frt. Török Ferencz: 100 frt. Verseyi Miklós: 40 frt. Kovács Ferencz: 130 frt. Béczi Miklós: 140 frt.

Deési egyházmegyéből.

Tunyogi Béla: 80 frt. Rigó György: 50 frt. Veress Károly: 50 frt. Nagy Lajos: 120 frt. Almási Sámuel: 150 frt. Soós Károly: 150 frt. Nagy Imre: 80 frt. Szabó Lajos: 150 frt. Nagy József: 150 frt. Csákány Miklós: 200 frt. Demeter Kálmán: 50 frt. Szakács István: 100 frt. Vadas Albert: 120 frt.

Széki egyházmegyéből.

Albert Sándor: 170 frt. Gáspár János: 150 frt. Pergő Márton: 50 frt. Máthé György: 40 frt. Soós József: 150 frt. Baló Bálint: 60 frt. Péterfi Károly: 50 frt. Jakabházi Dániel: 200 frt. Nagy Albert: 50 frt. Benedek Lajos: 40 frt. Sipos György 40 frt. Lőrinczi Gábor: 60 frt. Szathmári Sándor: 60 frt. Sipos Gyula: 80 frt. Nagy Ede: 90 frt. Szabó József: 60 frt. Veres Márton: 50 frt. Gáspár Sámuel: 250 frt. Péter Antal: 50 frt.

Nagysajói egyházmegyéből

Musnay Károly: 50 frt. Polgári Károly: 40 frt. Beregszászi Albert: 50 frt. Tőkés József: 100 frt. Debreczeni Gyula: 50 frt. Solymossy Miklós: 80 frt. Szentkirályi Lajos: 200 frt.

Görgényi egyházmegyéből:

Székely Ferencz: 40 frt. Dénes Gyula: 50 frt. Dénes József: 40 frt. Ifj. Kis Lajos: 40 frt. Jánosi Béla: 50 frt. Szalma Lajos: 90 frt. Sükösd Mihály: 150 frt. Teleki József: 40 frt. Keresztesi Gyula: 50 frt. Lőrinczi Miklós: 200 frt. Kövendi Kálmán: 100 frt.

Marosi egyházmegyéből

Rákosi György: 120 frt. Simon Imre: 50 frt. Derzsi Dénes: 50 frt. Id. Bitai Mihály: 50 frt. Fábrián Ferencz: 60 frt. Kali József: 60 frt. Tóth László: 90 frt. Lőrinczi Lajos: 100 frt. Adi Sámuel: 100 frt. Gönczi János:

Folytatása az 1/4. iv mellékleten.

80 frt. Vizi János: 80 frt. Magyar Dániel: 100 frt. Albert Miklós: 170 frt. Barthos Gábor: 180 frt. Orbán József: 50 frt. Erdélyi Sámuel: 200 frt. Szöcs Ákos: 200 frt. Muzsnai József: 200 frt. Veress József: 250 frt. Simon Elek: 240 frt. Staudner Mátyás: 260 frt. Kis Pál: 150 frt. Molnár Lajos: 40 frt. Id. Rákosi Lajos: 50 frt. Erdélyi Béla: 50 frt. Székely Sándor: 100 frt. Kovács Nándor: 60 frt. Madaras János: 70 frt. Soltész Sámuel: 150 frt. Kis Ferencz: 130 frt. Fábrián Miklós: 170 frt. Péterfi Lajos: 180 frt. Gönczi Sámuel: 50 frt. Nagy Mózes: 200 frt. Adorján János: 200 frt.

Küküllői egyházmegyéből

Szabó Ferencz: 260 frt. Fazakas Sándor: 300 frt. Nagy Sándor (lévita): 50 frt. Bartalus Sámuel: 60 frt. Bőjthe Miklós: 80 frt. Vass Ferencz: 50 frt. Tollas József: 150 frt. Gönczi Pál: 50 frt. Fábrián Domokos: 240 frt. Benedek Ferencz: 200 frt. Nagy Domokos: 150 frt. Józsa Ferencz: 150 frt. Bartha József: 290 frt. Nemes Árpád: 180 frt. Székely Sámuel: 200 frt.

Nagyszebeni egyházmegye.

Horváth István: 50 frt. Ignác László: 100 frt. Solymosi Lajos: 50 frt. Bogdán József: 50 frt.

Udvarhelyi egyházmegye.

Pál Balázs: 130 frt. Páll Lajos: 200 frt. Bodor István: 40 frt. Jakab Albert: 50 frt. Fülöp Kálmán: 100 frt. Lajos János: 150 frt. Biró György: 150 frt. Bartha János: 130 frt. Bőjthe Sándor: 180 frt. Szász Károly: 50 frt. Biró Áron: 100 frt. Fábrián Márton: 30 frt. Soós Farkas: 180 frt. Mester János: 100 frt. Menyhárt András: 100 frt. Kovács Sándor: 80 frt. Bedő András: 250 frt. Szabó Samu: 100 frt. Toró Dénez: 160 frt. Kádár Domokos: 150 frt. Adorján László: 130 frt.

Erdővidéki egyházmegye.

Borsai László: 250 frt. Bartha Imre: 100 frt. Kovács Sándor: 40 frt. Lőrincz Gyula: 40 frt.

Sepsi egyházmegye.

Takács Károly: 50 frt. Kolumbán Ferencz: 50 frt. Csizsér Gábor: 40 frt. Demes Péter: 120 frt. Vas Lajos: 100 frt. Szabó Dénes: 70 frt. Kis Gyula: 50 frt. ifj. Kovács Antal: 170 frt. Csizsér Zsigmond: 200 frt. Bartha Károly: 80 frt. Antal Lajos: 50 frt. Demeter Mihály: 140 frt. Menyi János: 130 frt. Kolcza Lajos: 110 frt. Kis Lajos: 110 frt. Havadtői Mihály: 140 frt. Dávid József: 200 frt. Barabás Miklós: 200 frt. Bőjthe Géza: 60 frt. Jakab József: 240 frt.

Orbai egyházmegye.

Havadtői Gerő: 50 frt. Péter Károly: 60 frt. Jancsó Elek: 60 frt. Császár Lajos: 120 frt.

Kézdi egyházmegye.

Kökösi Sándor: 100 frt. Zajzon Lajos: 40 frt. Szakács János: 280 frt. Jáni Lajos: 130 frt.

Megjegyzés. Hogy erdélyi egyházkerületünk szűkölködő lelkészeinek jogos és méltányos érdekei a rendkívüli államsegély kiosztásánál egyházi főhatóságunk által mennyire érvényesítették, ki látszik a következő összehasonlításból:

A dunamelléki egyhker. 36 lelk. nyert 3210 frt segélyt.
A dunántúli 41 3160

A tiszáninneni egyhker. 130 lelk. nyert 11280 frt segélyt.
A tiszántúli 154 14890
Az erdélyi 213 22805

II. Az országos közalapról nyert segélyek.

a) Egyesek.

Vajdahunyadi egyházmegye.

Fülöp Gyula, ó-bretyei l.: 30 frt.

Kolozskalotai egyházmegye.

Sebestyén Ferencz, m.-fenesi l.: 40 frt.

Szilágy-Szolnoki egyházmegye.

Szász Ferencz, kusalyi l.: 40 frt.

Széki egyházmegye.

Pergő Márton, v.-kamarási l.: 40 frt. Pataki Dénes, buzai l.: 40 frt. Máthé Gy., szt.-mártoni l.: 30 frt.

Görgényi egyházmegye.

Kövendi Kálmán, fülöpösi l.: 50 frt. Benedek Árpád. v.-sztiv. l.: 40 frt. Teleki József, pókai l.: 30 frt.

Marosi egyházmegye.

Simon Elek, vadasdi l.: 40 frt. Vajda Károly, szálteki lév.: 50 frt. Derzsi Dénes, m.-kölpényi l.: 30 frt.

Nagyszebeni egyházmegye.

K. László Simon, m.-lapádi l.: 50 frt. Horváth István, bürkösi l.: 40 frt.

Udvarhelyi egyházmegye.

Adorján László, héjasfalvi l.: 50 frt. Szabó Samu, hodgyai l.: 40 frt. Kádár Domokos, égei l.: 50 frt. Lajos János, bögözi l.: 40 frt. Sándor András, muzsnai l.: 40 frt. Benedek Pál, bethfalvi l.: 30 frt. Holkó József, rugonfalvi l.: 30 frt. Bőjthe Sándor, szolokmai l.: 30 frt. Pál Balázs, körispataki l.: 40 frt. Páll Lajos, bözödi l.: 40 frt. Olasz Domokos, lévita: 40 frt.

Erdővidéki egyházmegye.

Pálfi Elek, n.-ajtai l.: 40 frt. Gyenge András, miklósv. l.: 40 frt.

Orbai egyházmegye.

Jancsó Elek, lelkész: 40 frt. Szeremlei Császár L., czófalvi l.: 40 frt.

Kézdi egyházmegye.

Benedek Ignác, bitai l.: 50 frt.

Küküllői egyházmegye.

Hegyi Sándor, bonyhai l.: 40 frt.

b) Egyházközségek.

Vajdahunyadi egyházmegye.

Rákod: 30 frt. Maros-Solymos: 50 frt. Vajda-Hunyad: 50 frt. Nagy-Rápoly: 30 frt.

Gyulatehervári egyházmegye.

Zalathna: 40 frt.

Nagyenyedi egyházmegye.

Istvánháza: 60 frt. Gerend-Keresztúr: 60 frt. Maros-Gombás: 30 frt. Maros-Ujvár: 70 frt. M.-Bükkös: 40 frt. Bágyon: 40 frt. Lőrinczréve: 40 frt. Mező-Nagy-Csán

40 frt. Maros-Koppánd: 30 frt. Szász-Ujfalu: 30 frt. M.-Kapud: 50 frt. Mező-Záh: 50 frt.

Kolozs-Kalotai egyházmegye.

Alsó-Jára: 30 frt. Jákótelke: 50 frt. Magyarókerke: 40 frt. Kajántó: 30 frt. Damos: 30 frt. Nyárszó: 30 frt. Sárvasár: 30 frt. Nagy-Petri: 40 frt. Pata: 40 frt.

Szilágy-Szolnoki egyházmegye.

Ér-Mindszent: 50 frt. Hadad-Nádasd: 40 frt. Magyar-Goroszló: 40 frt. Tasnád-Szarvad: 50 frt.

Deési egyházmegye.

Ormány: 50 frt. Válaszút: 40 frt. Doboka: 30 frt. Csomafája: 30 frt. Esztény: 30 frt. Magyar-Köblös: 40 frt.

Széki egyházmegye.

Bacza: 30 frt. Búza: 40 frt. Alsó-Ilosva: 30 frt. Vicze: 30 frt.

Nagy-Sajói egyházmegye.

Sófalva: 50 frt.

Görgényi egyházmegye.

Gernyeszeg: 50 frt. Dextrád-Széplak: 50 frt. Sod-Füleháza: 40 frt. Kis-Ilye: 40 frt. Beresztelke: 50 frt. Sz.-Kis-Fülpös: 50 frt. Maros-Jára: 40 frt. Köbölkút: 40 frt. Abafája: 40 frt.

Küküllői egyházmegye.

Radnóth: 40 frt. Búzás-Besenyő: 50 frt. Vámos-Gálfalva: 30 frt. Mező-Bodon: 30 frt. Nagy-Teremi: 80 frt. Szőkefalva: 40 frt. Csapó: 50 frt. Bonyha: 30 frt.

Marosi egyházmegye.

Szálteleki leány-egyh.: 60 frt. Vadasd: 60 frt. Hagymás-Bodon: 50 frt. Tompa: 40 frt. Mező-Ménes: 30 frt. Kis-Görgény: 40 frt. Göcs: 40 frt. Maros-Keresztúr: 40 frt. Kakasd: 50 frt. Fintaháza: 40 frt. Székes: 30 frt. Mája: 80 frt.

Nagyszebeni egyházmegye.

Balázsfalva: 50 frt.

Udvarhelyi egyházmegye.

Küsmöd: 60 frt. Faczárd: 50 frt. Petek: 60 frt. Bögöz: 40 frt. Körispatak: 40 frt. Sándorfalva: 40 frt. Ége: 30 frt. Szederjesi: 40 frt. Rugonfalva: 30 frt. Szent-László: 40 frt.

Erdővidéki egyházmegye.

Miklósvár: 30 frt. Nagy-Ajta: 60 frt. Bibarczfalva: 40 frt.

Sepsi egyházmegye.

Erősd: 50 frt. Kilyén: 30 frt. Ereszlevény: 50 frt. S.-Besenyő: 30 frt.

Orbai egyházmegye.

Papolcz: 40 frt.

Megjegyzés.

A dunamelléki egyhker.	14 egyh.	nyert 1300 frt segélyt
A	2 pap	200
A dunántúli	29 egyh.	1770
A	16 pap	450
A tiszáninneni	5 egyh.	2150
A	25 pap	1020
A tiszántuli	81 egyh.	3980

A tiszántuli egyházker. 47 pap nyert 1940 frt segélyt.

<i>Az erdélyi</i>	89 egyh.	3760
<i>Az</i>	31 pap	1230

III. Tőkesegélyt kaptak.

1. Naszódi egyház	— — — — —	300 frt.
2. Szászszebesi egyház	— — — — —	300 frt.
3. Tordatúri egyház	— — — — —	50 frt.

Hivatalos rész.

1167—1898.

KÖRLEVÉL

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Előljáróságának.

Megismerés, eshetőleg, további szives intézkedés végett közöljük a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak a középiskolai tanárok tovább képzése érdekében f. é. márcz 15-én 7312 sz. a. hatóságunknak is megküldöt intézvénnyét, mint következik.

A középiskolai tanárok továbbképzése egyike azon feladatoknak, melyekre különös sulyt helyezek. E célomnak előmozdítására kiválóan hasznosnak bizonyultak eddigelé is a szünidei tanfolyamok, miért is a folyó tanév nagy szünidejének augusztus hónapjában latin stilisticai, antik plasticai, továbbá pannoniai és dáciai régiségeket tárgyzó szünidei rendkívüli tanfolyam rendeztetését határozottam el.

A latin stilisticából tartandó előadások czélja a magyarból latin nyelvre fordításnak, a latin nyelv szellemének megfelelő gyakorlása, nemkülönben a szerzett elméleti ismeretek kiegészítése s azoknak a gyakorlatban való hasznosítása. Az előadások a tanárképzőintézet gyakorló főgymnasiumában fognak tartatni.

A plasticai, továbbá a pannoniai és dáciai régiségi előadásoké pedig — ezek ugyanis a nemzeti muzeumban és a muzeumi gypsz-gyűjtemény — az egyetemi, valamint a nemzeti muzeumi régiségtár fényképei s egyéb tudományos apparátusai felhasználásával és az aquineumi ásatások területén fognak megtartatni, szemléleti uton való tárgyalása és tudományos bemutatása a görög s római műemlékeknek, főleg pedig a római magánrégiségeknek s egyszersmid figyelemkeltés a hazánk számos vidékein lehető római régiségek kutatása, megőrzése, esetleg gyűjtése iránt.

E tanfolyam, melynek vezetésével Hampel József dr. egyetemi nyilvános rendes, Kuzsinszky Bálint dr., Kassai Gusztáv dr. egyetem magán és Maywald József dr. kegyestanítórendi főgymnasiumi rendes tanárokat biztam meg, megnyílik augusztus 1-én és tart augusztus 31-ig. Részt vehetnek benne gymnasiumi philologus tanárok, számszerint legfőlebb huszonötön, kik az utazás költségeit, ha vidékről Budapestre jönnek, maguk viselik, de a tanfolyam befejeztével, a mennyiben állami szolgálatban működnek, egyenkint ötven frtnyi segélyben fognak részesülni.

A felvételért hozzám intézendő kérvények az illetékes tanhatóságnál folyó évi junius hó 15-ig nyújthatók be.

Kolozsvártt, 1898. márczius hó 29-én.

Parádi Kálmán
t. előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

ERDÉLYI PROTESTANS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

A rendkívüli vallástanári minősítés kérdéséhez.

Egyetemes konventünk mult évi tanácskozásai közben merült föl a kérdés ha lehetne-e középiskolai tanár növendékeinket valamely számukra berendezendő theol. tanfolyam segítségével, valamint az immár működő tanárokat póttanfolyam útján vallástanári qualificatioval is fölruházni, hogy aztán a nem felekezeti középiskolákban, hol az illetők, mint szaktanárok működnek, az így nyert minősítvény alapján ref. növendékeink vallásos tanítása is rájuk bizassék? E kérdéssel, miután egyetemes konventünk e tekintetben véleményt kért, theol. fakultásunk tanári kara is foglalkozott Molnár Albert referálása mellett. Tanári karunknak e kérdésben elfoglalt álláspontját az alább közlendő fölterjesztés tünteti föl. Látható e fölterjesztésből, hogy a vallástanári qualificatio ily mellékes úton való osztogatásával tanári karunk nem rokonszenvez s minden vallástanári qualificatiot papi qualificatiohoz óhajt kötni. A folyó évi konvent ez ügyben nem döntött, végleges megállapodását későbbre halasztván. Tudva van azonban, hogy középiskolai tanároknak saját szakjukon kívül még vallástanársággal is megbízásukba a közoktatási miniszter sem hajlandó beleegyezni. Mindazonáltal nem tartjuk fölöslegesnek közölni itt azt a fölterjesztést, mely e kérdésben elfoglalt álláspontunkra világot vet.

* * *

Főtiszteletü és Méltóságos Konvent!

Az egyetemes konvent 1897. évi 29. számú határozata véleményt kér egyházkerületünktől,

hogy, mint a konventi jegyzőkönyv mondja, »lehetne-e és mi módon, úgy a budapesti, mint a kolozsvári theologia akadémiákon tanfolyamokat rendezni be a kir. tudományos egyetemek önként vállalkozó ref. vallásu tanárjelölt hallgatói számára oly czéllal, hogy ezek a hit-tani tárgyak középiskolai tanítására kiképzést és képesítést nyervén, bárhol alkalmaztassanak is állami vagy községi intézetekben tanárokkul, ezen intézetekben az 1883. évi XXX. orsz. törv. 9. §-sa értelmében egyházi hatóságaink részéről megbízást nyerhessenek és vállalhasanak — méltányos külön óradijért — a felekezetünkhöz tartozó növendékek vallásos oktatására? Lehetne-e ugyanezen szempontokból netalán póttanfolyamokat is tartani már alkalmazásban levő tanárok számára?»

Főtiszteletü és Méltóságos Konvent! Midőn arról van szó, hogy az egyetemek ref. vallásu tanárjelölt hallgatói esetleg és pedig *mellesleg* vallástanári qualificatiot is nyerjenek és pedig rendszeres theologiai képzettség nélkül, vagy a mi ezzel egy jelentésü: az egyházi szolgálatra képesítő tudományok rendes tanfolyamainak törvényesen szabályozott elvégzése nélkül, akkor minket nem csekély aggodalom fog el, ha vajjon ily intézmény létrehozása által elérjük-e azt a czélt, melyet az egyetemes konvent ez intézmény által elérni akar s a mely czélt az egyetemes konvent »a nem ref. középiskolába járó ref. vallású növendékek vallás-oktatásának rendszeresebbé s eredményesebbé tételében« igen helyesen tűzi ki.

A rendes vallástanári qualificatio kérdését az egyetemes konvent az 1897. évi 33. számú határozatával megoldotta, jeles papi qualificatiohoz és esetleg theol. magántanári oklevélhez

kötvén azt. Igaz ugyan, elismerjük, hogy ez a vallástanári qualificatió, melyről most kell javaslatot tennünk, nem ugyanazon egy a fönn-ebb említett rendes tanári qualificatióval, de egy rendkívüli, mondhatjuk: szükségből való qualificatió. A kettő közt tehát különbség van. Azonban még sem tagadható, hogy ez a különbség csak névleges, míg lényegileg a kettő ugyanaz. Mert úgy az egyik kategoriába, mint a másik kategoriába tartozó vallástanárok feladata, hivatása egyaránt: *a középiskolai vallástanítás*. Egy és ugyanazon munka vár reájuk, — mi indokolja az ugyanazon feladathoz, ugyanazon munkára a különböző mértékű képesítettséget? Mindkét kategoriájú tanárok kezeibe ugyanazon nagy érdekünk van téve le, — mi indokolja az ugyanazon szent érdekek tekintetében a különböző s így csekélyebb garancia követelését és adását? Pedig épen jelenleg kell a vallástanítás ügyére kiváló gondot fordítanunk, mikor az egyháznak a valláserkölcsei nevelésre fordított munkálkodását a divatos család, a divatos társadalom és divatos iskola mind kevésbé támogatja. Még leginkább az iskolai ifjuság van kezünkben, ez a legelfogulatlanabb, legfogékonyabb, az igazzal és jóval legmegközelíthetőbb nép s ha a gyermekeket nem tudjuk egyházunkhoz fűzni, akkor bizonyára elveszti egyházunk a felnőtt hivek segéjét a legközelebbi jövőben. De miként tarthatjuk meg egyházunknak a növendékeket, ha a vallástanítást, a vallásos nevelést olyanok kezeibe tesszük le, kiknek maguknak is a vallástanítás ügye csak esetleges és mellékes dolog? És éppen a nem egyházi iskolákba járó növendékeink vallásoktatása a még kényesebb dolog s éppen a nem egyházunk iskoláiba járó növendékeink vallástanáraitól kell minden gondossággal megvárunk, hogy magukat a vallástanítás ügyével azonosítsák, hogy előttük a vallástanítás legszentebb ügye ne mellékes, de éppen fő-fődolog legyen. Az exponált órállomásokat kell minél jobban fölszerelni. Mert míg egyházi iskoláinkban növendékeinkre több oldalról is ráfuvall a református szellem, sőt minden oldalon református traditióktól vannak környezve, addig az idegen s a ref. egyházias-sággal szemben mindig közönyös, esetleg pedig ellenséges iskolákban növendékeinkre a református hatás csak egyetlen helyről: a vallástanártól indulhat ki. Bizony, mindenképpen van okunk aggódni, ha éppen a nemzetnevelő középiskola növendékeit, tehát a jövőntelli-

gens s így vezetésre hivatott osztályát leszünk kénytelenek nem elég biztos kezeknek szolgáltatni ki.

Azt megengedhetőnek tartjuk, hogy a népiskola alsóbb osztályaiban a vallást egyházunkhoz tartozó tanító tanítsa, mert a vallástanítás által a tanító nélkülözhetlen és jelentős paedagogiai eszközt nyer kezébe s a tanító által végzett vallástanítás az iskolai nevelés szempontjából bizonynyal helyes. És ennyire a néptanítók a képezde által tényleg képesíttetnek is. Természetes, hogy ez a tanító által végzett vallástanítás csakis a népiskola alsóbb osztályaira szorítkozik s a növendékeket már a konfirmatiói tanítás előtt pár évvel át kell vennie okvetlenül a lelkésznek, ki, mint Jézus Krisztustól rendelt s az egyház által elhívott katekheta, a tanító vallástanítását is felügyeli. Azonban a középiskola, hol a növendékek felekezeti tudata is folytonosan fejlődésben van s hol a nagyobb értelmi fejlettség és képzettség már systematikusabb felfogásra képesít s a tantárgyak tudományosabb alakját kívánja meg, — habár a föladat a középiskolákban is inkább az építés, mint csakis tanítás, pusztán objectiv ismeretközlés — már mindig theologiai képzettségű vallástanárt igényel. Tekintélyekre (Krauss, Trändorf, stb.) hivatkozhatunk, hogy a tanításban lényeges kellék az érdekkeltés és a középiskolák növendékeiben a vallás, az egyház, a valláserkölcsei élet iránt érdeket kelteni föl, a tanítványok értelmét és kedélyvilágát vallástanítás által lebilincselni, azokra a dogmatikai és ethikai kérdésekre, melyek e növendékek előtt problemaként állanak, megfelelni, az itt megkívántó exegetikai és történelmi adatokat fejtegetni s termékenynyé tenni theologiai képzettség nélkül lehetetlenség. E feladatokra képzett theologus kell, kinél a theologiai ismeret s a világi műveltség egymással összhangban áll s ki éppen ennél fogva a vallásos ismeret s világi műveltség közötti összhangot tanítványában is létre hozni tudja.

Értjük és méltányolni tudjuk, ha a papjelöltek paedagogiai képzettségének érdekében a királyi consistorium Koblenzben már az 1842. év okt. 10-ről keltezte s az ide vonatkozó ministeri leiratokra hivatkozva — tekintettel a papjelölteknek az ő gyakorlati föladataikban való fogyatékos előkészületére s tekintettel éppen specialiter a tanítóképezdek növendékeire, kik, mint a nevezett leirat mondja, a fogalmak módszeres fejlesztése, könnyen felfogható magyará-

zatok adása, a találó kérdések szerkesztésében való biztosság és gyakorlottság s az adott feleletek fölhasználása tekintetében a papjelöltek fölött fölényben vannak — intézkedik, hogy a papjelöltek, mint jövődó katekheták, a vallás-tanításban több biztosság szerzése végett, mint jövődó iskolafelügyelők az elemi iskola-üggyel behatóbb megismerkedés végett egyetemi tanulmányaik bevégezése s az első examen (pro licentia) után, de még a második examen (pro ministerio) előtt 6—8 hetet tanítóképezdében használjanak föl, a képezdei tanfolyamban való részvételről szóló bizonyítvány a második vizsgára bocsátásnak egyik föltétele lévén. Ezt az intézkedést érteni és méltányolni lehet, mert itt nem tulajdonképi studiumról, de csak bizonyos gyakorlati készség megszerzéséről, a didacticus eljárás szabályainak gyakorlati elsajátításáról van szó. Az egyetemes Konvent által 29—1897. számú határozatával tervbe vett rendkívüli vallás-tanári qualificatio esetében azonban nem ilyes, a már meglévő elméleti ismeretek mellett könnyen elsajátítható gyakorlati készség megadásáról, de magának az elméleti ismeretnek a vallás-tanártól megkivántató theologiai tudományos képzettségnek mellékesen történő megszerzéséről van szó.

(Folyt. köv.)

A vallás tanári állások betöltésének kérdése.

Sokszor és sokképpen hangoztatták már, különösen egyházi lapjaink hasábjain, hogy a vallás-tanítást, kiváltképpen a középiskolai oktatásban, *szakavatott kezekre* kell bízni, mert a mostan uralkodó rendszer mellett, a mely inkább csak átmeneti intézkedések szakadatlan láncolatának tekinthető, a középiskolai ifjúság soha vallásossá nem nevedik.

Valóban, ha tekintjük egyfelől azon körülményt, hogy az egyén mivelt emberré való nevelésében a legfontosabb szerep a középiskolának jut s másfelől azon eltagadhatatlan tény, hogy a vallásos világnézet egész életünkre, minden törekvéseinkre irányító befolyással bír: azt kell mondanunk, hogy igazuk van e jogos törekvés szószólóinak, annál is inkább, mert a középiskola *nagy felelőséggel* tartozik, ugy tanítványainak és azok szülőinek, mint az egyháznak, az államnak és a társadalomnak mindazért, a mit 8—10 esztendőn keresztül, a fogékony gyermeki és ifju léleknek szellemi táplálék gyanánt nyújt, s így kevésbé tapasztalt, kiforratlan és erőtelenséggel bíró emberekre nem bízhatja a vallás-tanítást, mint a mely egyik legfontosabb része a középiskolai oktatásnak.

Napjainkban ugyan, nem szokták ezt a nagy felelőséget *komoly számba* venni, sőt vannak iskoláink,

a melyek az ismeretek *részszerint való* beadagolása mellett, az *egész emberré való nevelés* felséges céljával mitsem törődnek, de azért egyáltalán nem mondhatjuk, hogy a felelőségnek ez a tudata teljesen kihalt volna az illetékes tényezők lelkéből.

Bizonyosság rá a *sepsi szent-györgyi Mikó-kollégium* és a *nagyenyedí Bethlen-főiskola*, melyek közül egyik már a mult évben, a másik pedig néhány hóval ezelőtt elhatározta, hogy *vallás-tanári tanszéket rendszeresít* s azt már a közel jövőben betölti, bizonyára azért, hogy végre-valahára szünjenek meg nálunk azok az ideiglenes állapotok és átmeneti intézkedések, a melyek a vallásoktatás nagy hátrányára, e különben kitünő középiskoláinknál fennállottak, és a vallás-tananyag tanítása bizassék olyan egyénre, a ki kedvvel is, tudással is fogja megoldani a rá váró nehéz feladatokat.

Két vallás-tanári tanszék vár tehát betöltésre s reméljük, hogy kevés idő mulva várni fog még több is, miután nincs kétségünk a felől, hogy többi felekezeti középiskoláink, sőt állami gimnáziumaink és összes hasonlófoku tanintézetek is, oda fognak törekedni, hogy mentől előbb vallás-tanári állásokat szervezzenek s ezáltal a tanuló ifjúság eddig elhanyagolt vallásos nevelését jártas és szakavatott kezekre bízzák.

Ilyen auspiciumok között, nem lesz talán érdektelen, ha e helyen, a *vallás-tanári állások betöltésének kérdésével* kissé tüzetesebben foglalkozunk, annál is inkább, mert tudtunkkal még eddig e kérdéssel senki sem foglalkozott, vagy legalább is *olyan szempontból* nem, mint a milyenből mi fogunk azzal foglalkozni.

Vajjon, mi lehet ez a szempont, a mi egészen új oldalról fogja megvilágítani a kérdést?

Bizonyára a *felekezeti*, — a mint sokan gondolják és mondják, — mert minden ember, ilyen esetekben, a felekezeti szempontot szokta előtérbe állítani. Hát fontos ez is, de mégsem az egyetlen, a mit egy ilyen fontos kérdés tárgyalása megkövetelhet.

Mások meg, mindjárt a *gyakorlati szemponttal* hozakodnak elő, miután véleményük szerint minden elmélet csak annyit ér, a mennyi a hatása a gyakorlati életre. Szó sincs róla, ezt az állítást magunk sem vonjuk kétségbe. De éppen azért az ilyen lényeges kérdések tárgyalásánál, mindenekelőtt azt a szempontot kell, hogy kiemeljük, vagyis a dolgot abból a szempontból kell hogy felfogjuk, a melyikről leginkább hiszszük, hogy a *gyakorlati élet fejlesztésére, átalakítására és megszentelésére* a leghatásosabb befolyással van. Innen hát, a mi szempontunk nem lehet a gyakorlati sem.

Hanem egyszóval kimondva a mi szempontunk a *tudományos*, mely mint a nap a többi égi testeket: ugy uralja és világítja meg mindazokat a szempontokat, a melyekből a szőnyegen forgó kérdéssel csak foglalkozni lehet.

Ha már most ebből a szempontból tekintjük középiskoláink jelenleg divó vallásoktatását, ki kell mondanunk, hogy az minden egyéb, csak *nem tudományos*.

Vallás-tanítóink, vagy a divatosabb és hangzatosabb kifejezéssel élve, vallás-tanáraink olyan tankönyveket tanítanak és tanítványaik olyan hittani tételeken

rágodnak, a melyek a tudomány mai vívmányaival igen sokszor merőben ellentétes álláspontot foglalnak el s így a gyermeki lélekben, a gyakran igen korán feltámadó kétséget nemhogy elnémitánák, vagy leküzdeni segítenének, hanem azt még növelik és hatalmas mértékben fokozzák, úgy hogy a tanuló végre is arra a szomorú és lehangoló eredményre jut, hogy a *tudomány ellentétben áll a vallással, az ész a szívrrel és a tudás merőben kibékíthetetlen a hittel.*

(Vége következik.)

Z. Kiss Sándor,
rettegi ref. lelkész.

A lelkészi fizetés kiegészítéséről szóló törvényjavaslat bizottsági tárgyalásai.

(Folytatás és vége.)

Ezeket a dolgokat — mondom — megütközéssel fogadjuk, mert ha igaz az, hogy az állam háztartásában a költségvetés milliókra menő felesleggel zárul s ha új ágyukra ismét 50 millió új kiadásra bizonyosan lesz pénz: nem értjük, hogy annyi nemzetfenntartó intelligens család szükségének enyhítésétől hogyan lehet megtagadni egy pár százezeret. Nem értjük, hogy ha a tanítófizetésnél jogosúlnak látta a miniszter a földek jövedelmét a kataszter alapján számítani fel: miért veszi el ez elv érvényét a lelkészi fizetések felszámításánál. Talán azért, mert az állam minden polgárának egyenlő mértékkel mér? ! És végre kérjük: nem vette észre és nem látta be a miniszter, hogy e javaslat a protestáns egyházakon az adózás kérdésével való megfelelő combinatio nélkül nem segít? De hát ő nem is az egyházakra, hanem a papokra volt tekintettel, nekik akarja biztosítani a létminimumot! — Bizony nagy hálával fogunk tartozni a miniszter urnak, ha az egyházi adózás terhei által megtizedelt hiveink egyházait affiliáltatván, kétezeren felül levő kiegészítést igénylő lelkészi állomásunk száma 1000-re vagy 500-ra apad, kik az affiliáció folytán tán majd még fizetés kiegészítésre sem fognak szorúlni. Valóban szép kilátást nyújt egyházunknak az állami gondoskodás, lelkészei létminimumának biztosítására!

De hadd szóljon a tudósítás!

A törvényjavaslatnak természetesen két bizottságon kellett keresztül mennie: a vallás- és közoktatásügyin és a pénzügyin.

A vallás- és közoktatásügyi bizottság márczius 28—29-én tárgyalta. A tárgyalásban részt vettek a miniszteren kívül: Tuba János előadó, Sándor József, Mezei Mór, Pap Samu, Boda Vilmos, Kammerer Ernő, Molnár Antal, Sággy Gyula és Kiss Albert.

Mellőzve a részletes tárgyalást csak azt jegyezzük fel, hogy a bizottság többségének hozzájárulásával a következő módosítások és pótlások fogadtattak el:

A 3. §. utolsó kikezdése így módosított: »A lelkészi jövedelmek kimutatása végett eddig beszolgáltatott adatok az illetékes felekezeti hatóság által a 11. §. értelmében kiigazíthatók s ha a vallás- és közoktatásügyi miniszter által elfogadtatnak, a lelkészi jövedelem kiegészítésének alapjául szolgálnak.«

A 7. §. utolsó kikezdése elébe betoldatott: »Ha azon lelkész helyett, a ki a jövedelmi kiegészítést élvezte, a törvénynek megfelelő más lelkész alkalmazatik a megüresedett lelkészi állásra: a kiegészítési összeg az új lelkész részére a jelen törvény rendelkezéseihez képest teendő folyóvá; azon lelkész pedig, ki a jövedelmi kiegészítést elvesztette, az a) és b) pontban meghatározott határidő eltelte után csak az esetben tarthat újra igényt a jövedelmi kiegészítésre, ha a felekezet öt lelkészi állásban alkalmazza.«

A 9. §. megtoldatott ezzel: »A jövedelmi kiegészítés megvonását ezen és a 8. §. alapján kimondó miniszteri határozat ellen, a mennyiben az illetékes felekezeti hatóság felmentő határozatot hozott, az illetékes felekezeti hatóság az értesítéstől számított 30 nap alatt a közigazgatási bíróságnál panaszjoggal élhet.«

A 11. §. 5. pontja végén az esketési stóla díjra vonatkozó határozat, kiterjesztetik a *Keresztelési stóla díjra* is; azaz, *egyik sem számítható fel.*

Ugyanezen paragrafusnál a levonható kiadások tételénél a miniszter megfontolás tárgyává tenni ígérte, hogy segédlelkész tartás czimén a »törvényhatósági joggal felruházott városokban 300 frt« legyen fel, — illetoleg leszámítható.

A 13. §. harmadik kikezdésének ezen szavai: »az állami kincstár részére okozott kár magasságának megfelelő pénzbírsággal sujtandók« — kiigazítottak így: »*az állami kincstárnak okozott kár megtérítésén felül kétszáz koronáig terjedhető pénzbírsággal sujtandók.*«

A 15. §. első részében a »nem függő« kifejezés helyébe tétetett ez: »el nem hárítható, állandó természetű körülmények.«

Ugyanezen §. első kikezdésében »A jövedelmi csökkenés« kezdő szavak után még betoldatott: »és az azt előidéző el nem hárítható, állandó természetű körülmények.«

Új kikezdésül jön e §. végére: A jövedelmi csökkenés és az ennek alapjául felhozott körülmények tárgyában az illetékes felekezeti hatóság a vallás- és közoktatásügyi miniszter határozata ellen, az értesítéstől számított 30 nap alatt a közigazgatási bíróságnál panaszjoggal élhet «

A javaslat 20. §-sa 22-iknek rukkoltatván hátra a két új (20 és 21.) §-ul betoldatott ez:

»20. §. A mennyiben a 2. §-ban említett vallás felekezetek illetékes hatósága igazolja, hogy több lelkésznek jövedelmét, már a csekélyebb javadalommal ellátott lelkészek illetményének kiegészítése czimén az állami költségvetésbe felvett és az illető vallás felekezeteknek jutott összegből 1897. év végéig 800 frtra kiegészítette, ezen kiegészítési összeget addig is, míg a jelen törvény értelmében az illető lelkészek jövedelme különben is 800 frtig kiegészítettik, az állam az illető vallás felekezet részére kiszolgáltatja.

21. §. A jelen törvény czélja kizárólag a lelkészi jövedelem kiegészítése lévén, önként következik, hogy az állam pénzügyi helyzetéhez képest, továbbra is feladatául tekinti a fejlődő méltányos igényekhez képest a bevett vallás felekezeteket egyházi és iskolai szükségleteiknek kielégítésében támogatni, a miért is a jelen törvény az állami költségvetésben különböző czimek

és rovatok alatt a bevett vallásfelekezetek részére felvétetni szokott mindennemű egyházi és iskolai segélyeket érintetlenül hagyja, kivéve a különböző egyházak csekélyebb illetménynyel ellátott lelkészeinek segélyezésére szolgáló tételt, mely a költségvetési törvényben meghatározandó összegben jövőre az 1. és 20. §-ban meghatározott célra szolgál.

Miután nemcsak azokból lehet okulni, a melyek a miniszter hozzájárulásával a bizottság által elfogadtattak, hanem indirekte azokból is nagy tanulságot lehet levonni, a melyek hozzájárulása hiányában elejtett indítványok maradtak, közöljük ezek közül a következő fontosabbakat:

Nem fogadtatott el, hogy az 1. §-ba bevezetésül beletoldassék: »Addig, míg az 1848. XX. t.-cz. végrehajthatnék, a lelkészi jövedelem kiegészítését illetőleg rendeltetik:

Nem az, hogy ugyan e §-ba a kath. lelkészek jövedelmének kiegészítésére a költségvetésbe felveendő összegre nézve is kimondassék, hogy az »a jelen törvényben a többi felekezetek lelkészeire nézve megállapított elvek szerint« használtassék fel.

Nem az, hogy a 7. §. b) pontjából a »vagy fegyelmi uton« — mely sok zaklatásnak lehet forrásává — kihagyassék.

Nem az — a mit Kiss Albert követelt, — hogy a királyi elismeréssel bíró egyházi törvények szerint eljáró fegyelmi bíróság ítéletét a miniszter felül ne bírálhassa.

Nem az, hogy a kiegészítés 4 év alatt megtörténjék.

Nem az, hogy a földbirtok jövedelme a földadó kataszter alapján vétessék számításba.

És nem azon elől említett Sággy-Kiss-féle indítvány sem, mely a kiegészítést az egyházi adózás rendezésével igyekezett kapcsolatba hozni, s a melyet Sággy »az ev. ref. konvent tanácskozásairól megjelent hírlapközleményekből szószerint átvettnek mond« és indítványoz.

A Széll Kálmán elnöklete alatt tartott pénzügyi bizottság csak két pótlást eszközölt a javaslaton, kimondva 1) hogy »kiegészítésben csak oly lelkész részesülhet, a ki magyar állampolgárságát igazolja« és 2) a 14. §. második kikezdését így szövegezte: »Amennyiben a jövedelmi növekedés akár a hitközségnek, akár egyeseknek önkéntes tehervállalásából, akár újonnan keletkező olyan alapítványból ered, melyek kamattjövedelmének beszámítását az alapító tilalmazza (11. §. 6. pont), az állam által nyújtott jövedelmi kiegészítés nem csökkenthető.

* * *

Most már ha egy pillantást vetünk a bizottsági tárgyalásokból kikerült törvényjavaslatra s összevetjük azt azokkal az intenciókkal, a melyek konventünk határozataiban kifejezésre jutottak: sajnálattal kell konstatálnunk, hogy a kormány és a ressort miniszter azokat a törekvéseket kellő figyelembevétellel nem honorálta.

Mit fogadott el?

Utat nyitot a díjlevelek revíziójára, a javaslat 11. §-ának tekintetbe vételével. De mi egyebet tett ez által, mint azt, hogy utat nyit a törvény rendelkezései

tekintetbevételére s egy még ismeretlen törvény rendelkezéseitől ezelőtt négy évvel természetesen eltérő eljárásunkat helyesbíteni engedi s próféta belátásunk hiányának keserű következményei alól »nagy kegyesen« felold?!

De hol marad legalább az, mit Szilágyi Dezső indítványozott a konventen, hogy »a hol a terménybeli adózások váltsága meg van állapítva, annak csak ellen értéke legyen felszámítható és nem a természetbeli jövedelem«? A kepe ellen járó deputációknak adott nagy beszédéből a miniszternek, hol van legalább ennyi »mag«? Hol van valami biztosíték arra, hogy a most még a minimumon felül levő állomások évek során való esetleges csökkenése jogot ad bármikor a kiegészítés igénybevételére? A 3. §. első kikezdése s a 15. §. ezt egyenesen kizárja. Egyházi adózásunk rendezését a törvény alapján, a miniszter egyenesen kizárja vagy legalább is csak a most 800 frtot el nem érő papi állomások egyházainál teszi lehetségessé s ott is csak az »el nem hárítható állandó természetű körülmények« általa való kegyelmes elismerése s az affilicziótól való kegyes eltekintés körén belől. Végre a konvent kívánta, hogy »az eddigi állandó segélyeknek a jövőben való kiutalása törvényben biztosíttassék.« Nős, megalkottatik a 21. §., kellőleg megspékelve »a pénzügyi helyzethez képest«, »méltányos igényekhez képest«, »felvétetni szokott« kifejezésekkel, mert »önkényt értetődik«, hogy minket így »támogat«.

Valóban igaza volt a »Magyar Hírlap«-nak, mikor a »legnyájasabb óhajtó módokat« emlegette s mi elég jóhiszeműek voltunk »sulyt, erkölcsi erőt látni benne«. De hát hiába borsózdik az illetők háta az 1848. XX. t.-cz.-nek még emlegetésétől is; köszönjük »az önként értetődő támogatást« ilyen formában, mert jöhetnek még Zichy Nándorok is, kiknek kedvük telhetik a kalvinistaság tömörítésében az affiliczió által, kik »a felvenni szokott összeget« nem fogják »méltányosnak« találni, kik »az el nem hárítható okokat« könnyen elháríthatóknak s az »állandó természetű körülményeket« csak ideiglenes jellegűeknek fogják ítélni s mi lesz akkor?!

Mégis csak nem kisebb fontosságú ránk nézve anyaszentegyházunkat, mint papjaink létminimumát biztosítani.

Azért kérjük, hogy a törvény legyen törvény, objektív normákhoz szabott s ne subjectív jótetszéstől függő!

Nagy Károly,
ref. theol. tanár.

TÁRCZA.

Hálaadó ének.

Hogyan, miként adhassunk méltó hálát
Csodálatos kegyelmű Istenünk?
Ki most is oly sértetlen juttatád át
Philisteusok harcán seregünk!

Ő súsár hirlelérik hogy szárnyaltak!
Ártatlanságnak vetve törököt,

*A jobbat álnokul hirdetve balnak,
Sőt ép': adott szavukat szegve meg.*

*Üszköt, vak éjfelen galád kezekkel,
Óshajlokunkra hitlen dobtanak.
S bizony! nem rajtok mult, hogy nem veszett el
Legdrágább kincünk, a mi ránk maradt...*

*Aknákat ástak sanda számítással,
Hordtak bele süllöngő kénkövet;
Ajtónk' eltorlaszolták kőrakással,
Hítték: ki bent van, már ki nem jöhet...*

*S te Jó, te Nagy, te Szent, te Isten,
Szóltál: vigyázzatok ti pásztorok!
Erősek legyetek az élő hitben
És el nem vész, a mi kockán forog!*

*És im', Te megdicsőítéd hatalmad',
Mi gyöngeségünk jó szándékiban,
Te szent ügyed nyert bennünk diadalmat,
Te szent fiadnak megváltottiban...*

*S kiárad szivünk forró áhitattól,
Fölharsan buzgó hála-énekünk
S törünk előre, mert ki félhet akkor,
Ha a segítő Isten van velünk!*

Kolozsvár, 1890. november 4.

Szász Béla.

Különfélék rovata.

A »Debreceni Prot. Lap« egy idő óta külmisiora adta fejét s éppen minket ejtett útjába, egyházkerületünket s főként Kolozsvárt választván statiojául. Nevezett lapban ugyanis »Kanonista« név alatt valaki hosszú cikksorozatban olvassa fejünkre bűneinket egyik kolozsvári papi állomásunk betöltése alkalmából. Kanonista cikksorozatában, ha nem is éppen Herakles tölti ismét fonással idejét, mégis egy különben eszes ember — kicsinyeskedik. Kanonista a papválasztási paragraphusokat szedi, veszi, rakosgatja, csinálván ezekből hol tornyot, hol csapdát, hol egyéb, tetszése szerinti dolgot. S mindezt a miniature-művészet nagy kézűgységével. És ez így folyt, ha jól emlékszünk, farsangon, bőjtön át s csak a ma érkezett számmal végződött be az egyházjogból ez a bűvészi mutatvány. Azonban, úgy tetszik nekünk, hogy Kanonista nem vón kellő éles határvonalat választás és meghívás között. Pedig választás és meghívás már fogalmilag két különböző dolog. Ugyanazon eredménnyel járó két különböző, sőt minden fáradság nélkül ki tudnók mutatni, hogy éppen két ellentétes mivelet. — Aztán Kanonista csak minket akar a paragraphusok respektálására tanítani, ő maga pedig nagyon is elhanyagolja a zsinati törvények 195. §-át s ennek consequentiáit. Ebben a §-ban pedig »az erdélyi egyházkerület sajátos helyzete« nyert concessiókat. Az erdélyi »Utasítást« pedig egy általános jogi elvnel fogva maguk az erdélyiek illetékesek magyarázni. Azonban mi nem most e rovatban akarunk Kanonistának felelni; de már itt rá kell mu-

tatnunk egy jelentős tényre s ezzel kapcsolatban egy jelentős elvre. Ugyanis specialis helyzetű papokat már eddig is ismertünk. Ott pl. a tábori lelkészek, fegyházi lelkészek, körlelkészek, kiknek beállítása éppen nem a mi rendes papválasztási törvényeink szerint történik. Ime, a Kolozsvárt most betöltött papi állomás is egy bizonyos specialis jelleget, bizonyos mérvű különleges helyzetet nyert az egyházközség s az Igazgató-tanács által képviselt egyházkerület illetékes hozzájárulása által. Az itt beállított derék ifjú pap, ki máris több terhet visel, mint közönségesen mások, az egyházközségnek is papja, az egyházkerületi árvaháznak is felügyelője. Mandatumát, fizetését is két forrásból kapja. Hiszen maga az új templom, új parochia eredetileg egyházkerületi telken épült. Nős? Teljesen ily állomások-e a mi közönséges papi állomásaink? Nincs-e ennek az állomásnak bizonyos specialis jellege, helyzete? Nem volna-e érthető és méltánylandó még az is, ha egy ily rendkívüli esetre a mindennapi esetekre szóló paragraphusokat nem alkalmaztuk volna? (Pedig nem állítom, hogy nem alkalmaztuk.) Mert nem elég csak egyoldalulag mindig a papiron levő törvényt nézni, de meg kell látni a dolgokban levő törvényt is. Semmi kétség, hogy az emberek rengeteg sok paragraphust gyártanak, de ez az öserejű, munkás, haladó, produktív, az emberi törvényhozást túlszárnyaló és magát emberfölötti erővel érvényesítő élet még sokkal több *dolgot* termel. Majd a dolgok maguk után vonják a szükséges paragraphusokat is, mert ezeket is az élet szüli s nem pedig a paragrafusok szülik az életet. Ha ezt az igazságot Kanonista nem látná be, akkor lehet ő kitünő bureaucrata, de gyenge reformator, akkor ismerheti ugyan kitünően a paragraphusokat, de nem fogja fölismerni az idők jeleit. Előttünk itt a haladó élet egy új követelménye állott, melynek anyaszentegyházunk érdekében meg kellett felelnünk; egy új föladat, mely azonban még a paragraphusokra is tekintettel oldatott meg.

Még egyszer ismételjük itt, hogy ezúttal nem akarunk ez ügyvel részletesebben foglalkozni. Legyen szabad azonban, már csak azért is, hogy mostani megjegyzésünk vidámabb hanggal végződjék, rá mutatnunk egy nem kis derűtséget keltő situatióra. A mig, ugyanis, a paragraphusokba bonyolodott Kanonista a »Debreceni Prot. Lapnak« most érkezett számában is azt konstatalgatja, hogy az itt szóban forgó állomás még mindig *üres*, addig az illető állomás tényleg betöltött, a betöltés pedig minden arra hivatott forumon helybenhagyatott, sőt az új pap a kolozsvári presbyterium egyhangu határozata alapján nagy ünnepséggel, díszes közönség jelenlétében, más felekezeti egyházak, királyi tábla, törvényszék, vármegye, katonaság, stb. képviselőinek assistentiaja mellett hivatalába is már beiktattatott.

Ugyancsak a »Debr. Prot. Lap« egyik közelebbi száma egyházkerületünk anyagi veszteségeivel foglalkozik. Lapunk megmondta már egyszer, hogy püspök urunk az egyházkerület értékpapirjainak jól kiszámított időben történt eladásával egyházkerületünknek félmilliót szerzett volt. Ez a félmillió realis nyereség, mert a papirok akkor eladattak s az összeg tényleg be is folyt. Jelenleg azonban az árhatatlanság általános; de egyházkerületünk realis veszteségéről most sincs szó. Hiszen a papirok megvannak, azok el nem adattak s így realis

veszteség tényleg nincs. És a míg a »Debr. Prot. Lap« anyagi tönkrementétől fél, addig az erdélyi püspök újabb nagy terve a megvalósulás felé közeledik, midőn az egyházkerületi hitelbank révén egyházi tőkénk a közgazdaság terén, mint önálló hatalom fog megjelenni.

Az erdélyi prot. papok ismeretes mozgalma, mint látjuk, rendes mederbe tért. E tekintetben a vezetőség belátása, tapintata dicséretre méltó. A mi pedig az egyik, vagy másik politikai napilap körül való sorakozást illeti: kifogástalan törekvés ez. Támogassuk azokat a lapokat, melyek eléggé belátók s eléggé hazafiasak voltak a protestáns papok érdekében meglátni nem csak a privát ügyet, de a nagyjelentőségű közügyet, nem csak a magán és az egyéni érdeket, de a nemzeti érdeket, a magasabb erkölcsi érdeket is. Mi most itt egyelőre egyik vagy másik lap mellett határozott és végleges állást nem foglalunk, — mert nem akarjuk megvonni elismerésünket egyetlen oly laptól sem, mely ügyünknek egyetemes jelentőségét föl tudta ismerni s ügyünket hallatós szóval képviselte. Lelkésztársaink ismerik e lapokat és sorakozzanak melléjük. Melyik lap mellé, avagy mely lapok mellé? E kérdésnek lapunkban való nyilvános tárgyalásába ezúttal nem bocsátkozunk. Lelkésztársaink, úgy hisszük, így sem tévesztik el az utat. Maradjon hát most az illető politikai lapok kiválasztásának ügye lelkésztársaink bizalmas megbeszélgetésének s megállapodásának tárgya. Azonban időnként mi is megnevezhetjük azokat a politikai lapokat, melyekben a protestantismus iránt érzéket s egyszersmind hazafias motivumokat tapasztalunk és túlfelől megnevezzük azokat a lapokat is, melyek úgy a református ügy, mint a nemzeti ügy szempontjából megbélyegzendők.

Szomorujelentés, tudatja velünk egyik derék, öreg lelkésztársunk f. évi ápril 5-én bekövetkezett halálát. Az elhunyt öreg a mi anyaszentegyházunknak két tanárt, két derék fiut adott maga helyett: *Bod Károlyt*, sz.-udvarhelyi ref. kollegiumi tanárt és *Bod Sándort*, szatmári ref. főgymn. tanárt. A szomorujelentésből közöljük a következő részt: »*Albisi legidősebb Bod Sándor* a vajda-szent-iváni református egyházközség 51 évig rendes — és 6 év óta nyugalomba vonult buzgó papja, hű pásztora, lelki atyja; Maros-Torda vármegye törvényhatósági bizottságának volt virilis tagja; az osztatlan szeretetben és közbecsülésben megőszült lelkész és az őszinte, — de szelid s nemes lelkű igaz barát, közhasznú, munkás és áldásos életének 82-ik évében végső elgyengülés miatt, 1898. ápril hó 5-ik napján délután 4 órakor bevégezte földi pályáját. A nemes szív többé nem dobog! A munkás karok mozdulatlanul pihennek! A szelid és jóságos szempár fénye örökre elhomályosult! A buzgó lelkipásztor beszédes, ihletett ajkai elnémultak! A száj nem szól többé igazat; nem vigasztalja a csüggedőket és nem ad jó tanácsot! Oh! bizony: »leesett a mi fejünknek ékes koronája! Övéi, kik oly sokáig érezték önfeláldozó szeretetének éltető melegét — és hivei, kik ismerték buzgóságát, látták ernyedetlen szorgalmát és lankadatlan munkásságát: fájdalomtól tört szívvvel, igazi részvétellel és vigasztalódás nélkül sirnak hamvai felett. Az elválás pillanatában csak az Isten gondviselő kegyelmében vetett hit — és az a tudat nyujt némi enyhü-

lést, hogy lelke él és egykor a jobb hazában ismét látni fogjuk egymást! Az idvezült megszűnt közöttünk munkálkodni; de szelleme velünk marad és szeretete örködni fog fölöttünk; mert a ki úgy él, mint ő, az nem hal meg soha; tul él időn s enyészeten.« Legyen áldott az igaznak emlékezete!

Még március hóról maradt ránk az a szomorú kötelesség, hogy *Kovács Béla* ev. ref. tanítónak elhunytát följegyezzük. Áldott legyen emléke!

Aranykönyv: Nagy lelki örömmel ünnepelte a Tasnád Szarvadi (Szilágy m.) ev. ref. egyh. község a Virágvasárnapot, midőn a hozsánnák zengésén kívül Isten dicsőségére, s ama mennyei király, az édes Idvezítő tiszteletére kis templomunk belső diszei is emelték az ünnepi hangulatot. Ekkor lett ugyanis átadva a közhasználatnak az új szószék korona, a renovált Urasztala, a diszes urasztal- és szószék terítő. A koronát b. e. szülei emlékére Török Mária Főris Sándorné készítette 70 frt. értékben, a régi diszes Ur asztalát renováltatta Oláh Sándor 12 frt. értékben; a diszes Urasztal terítőt Sándor Julianna Szabó Józsefné 25 frt. értékben, a szószék terítőt pedig Oláh Zsigmondné Kincses Julianna és Oláh Imréné Udvary Zsuzsánna készítették 15 frt. értékben; továbbá építkezési célra gróf Károlyi Tibor öngyméltósága mintegy 35 frt. értékű fát adományozott. — Úgy a koronát, mint az urasztalát mint hitsorosunk méltányos árért ifj. Keresztesy Sámuel tasnádi iparos készítette. Szeresse az Úr a jökedvű adakozókat, kik hitüket jócselekedeteikben mutatják meg. A t.-szarvadi ev. ref. egyház nevében e helyen is csak hálás köszönetünket nyilváníthatjuk a dicséretre nem szoruló nemes cselekedetekért. Tasnád-Szarvad 1898 április 4. *Pazar Kálmán*, ref. lelk.

Hivatalos rész.

1311—1898.

KÖRLEVÉL

Valamennyi erd. ev. ref. egyházmegyei nt. esperesnek és valamennyi erd. ev. ref. iskolaszék t. lelkészelnökének.

A népiskolai közoktatás rendezéséről szóló 1868 évi XXXVIII. t. cz. 27. szakasza rendel, hogy »az ujonnan építendő iskolaépületek egészséges helyen épültek, szárazak s a gyermekek létszámához mérten (egy terembe 60 gyermeket s minden gyermekre legalább 0·8—1·2 m² helyet számítva) elegendő számú, tágas, világos és könnyen szellőztethető tantermekkel legyenek ellátva.

Ugyanezen törvény 28. szakasza továbbá azt rendel, hogy a »népiskolai hatóságok, felekezeti, községi, megyei és kormányközegek egyaránt kötelesek minden hatáskörükhöz tartozó eszközökkel odahatni, hogy a már fennálló iskolai épületek is, amennyiben az előbbi szakaszban említett kellékeknek nem felelnek meg, mind a hitfelekezetek, mind a községek által, mihelyt lehetséges, mindenütt az érintett kellékeknek megfelelőleg alakíttassanak át.«

A népiskolai törvény 11. szakasza jogot ad a hitfelekezeteknek nyilvános népoktatási tanintézetek felállítására, de a többi között azon feltétel alatt, »hogy iskolai épületeik építésére és átalakítására nézve a jelen törvény 27. és 28. szakaszai rendeleteinek eleget tegyenek.«

A közigazgatási bizottságokról szóló 1876 évi VI. t. cz. 30. szakasza alapján ezen bizottság van hivatva »az illető közigazgatási járási közegek által a törvény

értelmében felügyeltetni arra, hogy az iskolaépületek kellő karban legyenek.

Amennyiben pedig a népiskolaügy közigazgatását, a népiskolai hatóságokról szóló 1876. évi XXVIII. t. cz. 1. szakasza értelmében a vallás és közoktatási miniszter eszközli az arra hivatott közegek által, ennél fogva jogom és tisztem a többi között arra is felügyelni, hogy az iskolai épületek tekintetében valamennyi iskola-fentartó a törvényben kívánt követelményeknek eleget tegyen (1868. évi XXXVIII. 14. §. b. pont).

A kisededóvról szóló 1891. évi XV. t. cz. 6-ik szakasza szintén elrendeli, hogy »a kisededóvodákat és gyermek-menedékházakat a helyi viszonyokhoz képest úgy az egészségügyi, mint a tűzbiztonsági szempontoknak megfelelően kell építeni s az épület a gyermekek létszámához mérten (egy teremre 80 gyermeket és minden gyermekre legalább 0.8 m²-tért számítva) elegendő számú tágas, világos, könnyen szellőztethető és kellően felszerelt szobákkal és a szabadban lehetőleg befásított, alkalmas játszótérrel legyen ellátva.«

Ezen törvény 3. szakasza a többek között ezen építkezési feltételek megtartása mellett ad jogot kisededóvodák- és gyermek-menedékházak felállítására és fentartására az államnak-, községnek-, hitfelekezetek-, jogi személyek- és magán egyéneknek.

Oly végből, hogy a fentartók az új kisededóvodai és iskolai építkezéseknél, avagy a meglevők átalakításánál tájékozva legyenek mindarról, a mit ily építkezéseknél a törvény, a paedagógia és a higiénia megkövetel, a közoktatási kormány már 1870 évben gondoskodott népiskolai mintaépülettervek felől és ezeket magyarázó utasításokkal látta el, 1892. évben a kisededóvodákra vonatkozólag adott ki ugyanilyen utasításokat.

Mindazonáltal azt tapasztalja a m. államkormány, hogy az egyes iskolafentartók által, sokszor nagy pénz-áldozattal létesített kisededóvodai és iskolai építkezések nem felelnek meg a törvényes és egyéb követelményeknek, nem pedig azért, mivel az építkezési tervek elkészítésénél nem voltak kellően tájékozva arról, hogyan és mi módon kell a kisededóvodát és az iskola-épületet úgy elhelyezni, felépíteni és beosztani, hogy az a jó kisededóvoda, illetve a jó iskola minden kellékének megfelelő legyen.

Ez indította a magyar kir. közoktatásügy miniszterét arra, hogy a kisededóvodai és az elemi népiskolai építkezésekhez egészen új, a törvény, a paedagógia és a higiénia minden követelményeinek megfelelő oly építkezési mintaterveket és ahhoz való utasításokat készíttessen, a melyek a legkülönbözőbb építkezési viszonyok között biztos tájékozást nyújtsanak a fentartóknak a kisededóvodai és az iskolai építkezéseknél.

Az építkezési mintaterveket a kereskedelmi miniszter úr műszaki szempontból felülvizsgáltatta, az iskolai építkezésekhez az orsz. közegészségi tanács megfelelő utasítást készített, gondoskodott arról is, hogy az iskolák bebútorozása és felszerelése tekintetében a legjobb tájékozást nyerjék az iskolafentartók.

Ezen új »Kisededóvodai és népiskolai építkezési mintatervek és építkezési utasítások« a közoktatásügy m. kir. miniszterium kiadásában Lampel Róbert könyvkereskedésében Budapesten már megjelent és óhajtott, hogy ezen füzetet minden egyházközség, a

mely kisededóvodát, illetve iskolát építeni szándékozik, saját jól felfogott érdekében megszerezze, s amennyiben a kisededóvról szóló 3. és a népoktatási törvény 11., illetve 27. és 28. szakaszai a hitfelekezeteket szintén kötelezik a kisededóvodai és az iskolai építkezési kellékek megtartására s e szerint a hitfelekezeteknek is érdekükben áll, hogy már eleve megnyugvást szerezhessenek a tekintetben, vajjon az általuk czélbavett kisededóvodai, illetve iskolai építkezés meg fog-e felelni a törvényes kívánalmaknak, tisztán ezen okból útasítjuk iskola fentartó ev. ref. hatóságainkat és ev. ref. iskolaszékeinket, hogy minden általuk czélbavett új kisededóvodai és iskolai építkezésre, avagy nagyobb mérvű átalakításra vonatkozó tervet, az építkezés megkezdése előtt hatóságunk utján az illető közigazgatási bizottsághoz mutassák be oly végből, hogy ezen bizottság a tervet, tisztán a kisededóvási, a népoktatási és közegészségügyi törvénynek idevonatkozó rendelkezései szempontjából a kir. építészeti hivatal, a kir. tanfelügyelő és a megyei főorvos közbenjöttével megbíráltassa, vajjon a tervbevett építkezés elhelyezés és kivitel tekintetében megfelel-e a törvényes kellékeknek?

A közigazgatási-bizottság az építkezési terv felőli birálatát ugyancsak hatóságunk útján fogja az illető iskolaszékkel tudatni tájékozás és útbaigazítás czéljából.

Ily eljárás mellett remélhetjük, hogy az áldozatkész fentartók, eltekintve minden költséges, fényűző építkezéstől, minden tekintetben megfelelő és czélszerű kisededóvodákhoz és iskolaházakhoz jutnak.

Kolozsvártt, 1898. április hó 5-én.

Parádi Kálmán,
t. előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

1313 1898. KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Előljáróságának.

Maurer Jánosnak »A tornászás elmélete« című művét a közoktat. m. kir. miniszterium 13.631/1898. III. 9. számú ajánlata nyomán valamennyi erd. ev. ref. kollegium könyvtára részére leendő beszerzésre ajánljuk.

Parádi Kálmán,
t. előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

1323 1898. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A széki egyházmegyébe kebeleztet pulyoni ev. ref. körlelkészi állásra ezennel pályázatot hirdetünk.

Javadalma: megfelelő lakás, gazdasági épületekkel és 521 frt 41 kr fizetés, melyből 290 frt a 88 hold kánonikum bérértéke, 139 frt 48 kr készpénz, a többi rész pedig a kepe- és munkatétel-értéke.

E körlelkészséghez tartozik, a pulyoni anyaegyházon kívül, a szavai és szentgyeddi leányegyház és az ombúzi és szentgothárdi fiók-egyház, melyekben a körlelkésznek, a részletes utasítás értelmében kell szolgálatokat végeznie.

Pályázati határidő 1898. május 10-dike, mely időig a szabályszerűen felszerelt folyamodványok főt. Szász Domokos, püspök aához küldendők föl.

Kolozsvártt, 1898. április hó 7-én.

Dr. Kádár János,
s.-titkár.

Szász Domokos
ev. ref. püspök, mint elnök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

A rendkívüli vallástanári minősítés kérdéséhez.

(Folytatás.)

Azt is érteni és méltányolni lehet, ha — itt ismét a poroszországi theol. vizsgarendszerre gondolva — az 1873. évi május 11-ről dátált törvény a lelkészi képzettségről és hivatalba állításról szólván, az 5. §-ban felhatalmazza a kultuszminisztert, hogy, tekintettel némelyeknek ugyan nem theologiai, de az egyetem valamelyik másik fakultásán folytatott tanulmányaira, avagy tekintettel az illetőknek különbeni képzettségére, a törvényes három évi theologiai tanfolyamból az adott körülményekhez mérten bizonyos időt elengedhet, tehát a theologusokra kötelező három éves egyetemi tanfolyamból egy bizonyos idő mértékéig dispensálhat, a minthogy ez intézkedésnek némi és megfordított pendantját nálunk is megtaláljuk, midőn végzett theologusaink két éves tanfolyammal szerezhetik meg a tanári oklevelet. Ez intézkedést — ismételjük — méltányolnunk lehet, mert az egyetem egyik facultásán felhasznált időnek bizonyos mértékű beszámítása az egyetem egy másik facultásán jogosultnak tartható, ha a beszámított időn túl az újonnan választott facultáson a tanfolyamok rendszeres elvégzése s az után a rendszeres vizsga is megkivántatik. Nekünk azonban arról kell itt gondolkodnunk, hogy miként tegyük lehetővé azt a lehetetlenséget, hogy tanárjelöltjeink saját szakjaik mellett *mellékesen* még theologiai képzettséget is nyerjenek; mert a vallástanári minősítés mégsem lehet egyéb, mint a theologiai képzettség bizonyáglevelé és pedig olyan

képzettségnek bizonyáglevelé, mely képzettség nem csak arra való, hogy az egyházi tudományyal és egyházi étellel a laikust is kellő contactusban tartsa, de a mely képzettség az illetőt a vallástudomány terén épen tanításra is fölhatalmazza.

Azt is méltányolni tudjuk, ha egy bizonyos szaknak immár működő munkásai számára időnként póttanfolyamok nyitnak meg, hogy így *saját szakjuk* fejlődéséről behatóbb tudomást szerezzenek; de hogy valamely szak munkásai valamely más és a tudományok közötti bizonyos összefüggés mellett is idegen szakban és pedig, a mint erről itt van szó, egy széles és mélyseges szakban: a theologiában pót-tanfolyam segítségével tanári képesítést nyerjenek, ez oly velleitas, mely iránt mi rokonszenvvel nem viseltetünk.

Azonban tegyük föl — bár meg nem engedve, — hogy tanárjelöltjeink úgy mellékesen avagy pót-tanfolyammal kellő theologiai ismeretekre szert tehetnek s vallástani kézikönyvekkel kezeikben a tanítást még csak elvégzik. Ugyan itt sem hagyhatjuk megjegyzés nélkül azt a körülményt, hogy éppen a vallástanár bizhatja magát legkevésbé a tankönyvre s mai vallástani kézikönyveinkre is nagy részben alkalmazható a panasz, hogy e kézikönyvek irodalmában nincs meg a kellő fejlődés. De ekkor is a csak objectiv ismeretanyag a vallástanárban és a tankönyv a kézben a vallástanítást és feladatát még meg nem oldja. *A növendékekben a valláserkölcsi életet kell föléleszteni, a valláserkölcsi egyéniséget kell kifejlődésre segíteni.* Élet csak életből származik s a valláserkölcsi élet is csak valamely valláserkölcsi élet hatása alatt áll elő s a vallás-

erkölcsi egyéniség kifejlődésére is egy másik valláserkölcsei egyéniség ellenállhatlan hatása szükséges. A vallástanításban nemcsak tananyagáról és módszerről van szó; de életről; nemcsak objectiv ismeretekről, de subjectiv igazságokról. A vallástanárban ennél fogva mi valóban *lelkipásztori egyéniséget* akarunk látni. Ily egyéniség pedig némi mellékes studiumok vagy épen néhány heti póttanfolyam által bizony elő nem áll. A sebtében szerzett objectiv datumok még távol állanak attól, hogy a benső élet, az ideális élet-elv, a valláserkölcsei egyéniség integrans részeivé, valóságos elemeivé váljanak. Már pedig ha ezt a czélt el nem értük, akkor a vallástanári hivatás betölthetőségét illetőleg épen a legbecsesebbet nem értük el, sőt mondhatjuk, hogy tulajdonképen semmit sem értünk el.

(Vége következik.)

A vallás tanári állások betöltésének kérdése.

(Folytatás és vége.)

Ebből pedig az következik, a mi már a legtöbb esetben be is következett, hogy a tanuló ifjuság s a belőle kifejlődő művelt társadalom eldobja magától a hitcikkeket, a hitcikkekkal együtt a vallást, a vallással az egyházat és az egyház mindazon intézményeit, melyek annak gazdag talajából nőtték ki magukat s itt a földön, a hit és az erkölcsi élet terjesztésére vannak hivatva.

Innen van, innen ered korunkban a társadalom míveltebb részének egyháziatlansága, a lelkeseket lenéző és számba sem vevő kicsinylése, és az egyházi ügyekkel való nemtörődése. Innen van, hogy sem egyházi íróink, sem egyházi lapjaink áldozathozatal, vagy valamelyes hivatalos támogatás nélkül, megélni nem tudnak. Tanult, okos és tudományos ismeretekkel bíró kortársaink előtt mindaz, a mivel a theologusok, papok és egyházas gondolkozású emberek foglalkoznak számításba sem jó, hacsak annyiban nem, a mennyiben minden egyházat *butító-intézetnek* tartanak s így annak érdekei ellen küzdeni szent kötelességüknek tartják. Szerintük:

»Phidias mit fúr, farag
Berovátkolt kődarab«

Vagyis világosabban szólva, az egyházban nincs sehol semmi eszményi, csak érdekek láncolata és hiu emberi küzdelmek szakadatlan sorozata abban is minden. Miért hát az egyházi ügyek iránt való érdeklődésnek időt és fáradságot szentelni, mikor lázas korunk tevékenységének közepette, ez az idő minden más téren jobban értékesíthető, mint itt?

Ezt a ma-holnap általánossá váló véleményt s az ebből származó bajt, fokozza azon körülmény, hogy általánosságban szólva, *a papoknak* a szívében is ott

rágódik az a féreg, melyet *kétségnek és bizonytalanságnak* nevezünk s a mely minden magasabb törekvésnek és e nehéz helyzetből való kimenekedésnek, ez idő szerint, egyszerűen útját állja. »A tudomány — mint Bartók György dr. mondja — hitünk várába égő üszköt dobott,« s mi csoda, ha ez az égő üszök: elperzselte papságunk nagy részének lelkében is a magasabb czélú törekvések után való vágyódást és az élet szent eszményeit?

Urak, urak! Nem az *elvilágiasodás*, nem is a *földiek* kimondhatatlan szerelme, nem is a *pesszimizmus*, vagy a *materalizmus* az oka a papság körében is tapasztalható közönynek és nembánomságnak. Mindazok az oknak *csak okozatai*, a melyek semmi képpen és soha elő nem állhattak volna, ha meg nem lett volna a tulajdonképeni ok: *a benső meghasonlás*, a melyet a tudomány vívmányai és a hittételek közötti ellentétek idéztek elő a lelkekben!

És mégis, ha ez általános baj megszüntetésére s a jobb és tökéletesebb vallás-erkölcsi állapotok előidézésére irányuló törekvéseket tekintjük: szinte semmi jelét nem látjuk annak, hogy valaki *ebben az irányban* vegye fel a küzdelmet s a *hit és tudás kibékítésével*, a hitcikkeket és a tudomány tanításai között való ellentétek megszüntetésével, szüntesse meg azon benső meghasonlást is, mely az egyént önmagával, istennel és a világgal szembeállította.

Sőt azt látjuk, hogy az anyaszentegyház élén álló s a vallás-erkölcsi élet irányítására kiválóbb mértékben elhívott egyének némelyike is, *a betűkre esküszik* a lélek helyett.

A benső meghasonlás elenyésztetésére, a hit és tudás kibékítésére, a folyton támadó és áldozatait mindig megkövetelő kétség eloszlátására, *legtöbbet tehetnek* napjainkban, *középiskoláink vallástanárai*, a kik lépten-nyomon, évről-évre, élénk figyelemmel kísérhetik a tanuló ifjuság szellemi fejlődését, s minden egyes gyermek világnézetének az alakulására vezérlő és irányító befolyást gyakorolhatnak.

Ezért tartjuk mi különösen fontosnak a vallás-tanári tanszékek rendszeresítését.

De a vallástanárok működése csak akkor lesz áldásos, ha a *tudomány vívmányaival lépést tartanak*; ha a *jelen hittudatot akképpen lesznek képesek leírni és kifejezni, hogy azt minden gondolkozó fő elfogadhassa és magáénak vallhassa, ha a vallásból és a vallásos hitből kiküszöbölnek mindent, a mi idegen és nem oda tartozó elem; ha meghuzzák mentől kifejezettebben a határvonalat a között, a mi a hitre, és a között, a mi a tudásra tartozik, és nem tanítanak semmi olyat a hittanban, a mi a tudományos vizsgálódást kiállani és a korszellem bírálatát eltűrni nem képes.**

* Számolva mindenesetre és pedig nagy bölcsességgel és lelkiismeretességgel számolva mindig a gyermeki lélekkel, valamint a nép lelki világával, ennek igényeivel, törvényeivel s nem tanítva oly módon, hogy az illetők a kellő képzettség, a kellő földolgozási képesség, szóval: a szükséges előfeltételek hiánya miatt minket félreértve éppen ellenkező eredményre jussanak azzal, a mit mi óhajtunk elérni. Éppen a nevelő nem vesztheti el szeme elől azt a bölcs tételt, hogy az igazság itt: »hús«, amott pedig: »tej«. A czél: a

Hogy pedig ezt megtehessék, ehhez az élőhit és a kegyességi gyakorlatok végrehajtása, vagy végrehajtása mellett, helyesen kialakult *világnézetre, tudományos előkészültségre* és *nagymérvű szellemi szabadságra* van szükségük, mert ki tagadhatná, hogy *Luthernek* is, *Zwinglinek* is, *Kalvinnak* is volt hite s különösen az elsőnek kegyességi gyakorlatokban is volt elég részesedése, de ha ezen a ponton megállottak volna és értelmüknek fényével, koruk tudományos vívmányainak igénybe vételével, bele nem mélyedtek volna a szentírásba s annak alapján ki nem mutatták volna az egyház visszaéléseit és egy egészen új keresztyén világnézetnek nem adtak volna kifejezést: vajjon *lettek volna-e valaha reformátorokká* s megnyertek volna-e maguknak *annyi millió lelket*, a kik üdv után sovárogtak ugyan, de azt mihelyt megvilágosodtak, az uralkodó egyházban, a hitcikknek csalhatatlan letéteményesében, az opus operatumok megtestesítőjében feltalálni nem tudták?

Az eredmény, ha a *megszokott* és sokak által még most *javalt nyomokon* haladunk, egy pillanatra sem lehet kétséges. Csak az lesz és csak az lehet, a mit magunk körül látunk s a minek elszomorító jelenségeit mindennap szemléljük: *kétség, meghasonlás, közöny*.

De ha új utakat igyekszünk megnyitni; ha a tudományt a vallásos hit és az egyházi élet szolgálatába fogadjuk; ha inkább szólunk egy szót értelemmel, mint ezeret értelem nélkül; ha az új bort nem töltjük ócska tömlőkbe, hanem új hordókat szerzünk be neki, ha nem rágódunk régi, elavult dogmákon, hanem megkísértjük hitünknek új kifejezést adni: akkor tán még megérhetjük, hogy ez a mostani nemzedék meglátja *Krisztus eljövételét* s észreveheti a sziveknek és lelkeknek általa való megújítását.

A reformáció megmutatta, hogy az *értelemnek is megvannak a maga jogai a vallásos élet körében* s a ki e jogot elakarja rabolni, annak keservesen meg kell lakolnia. A meglakolást, annak idején, az uralkodó egyház szenvedte, mely képtelennek látszó hittételeiből, szentesített kegyességi gyakorlataiból nem akart lealkudni semmit.

Nálunk a meglakolás veszedelme, ha nincs is küzel, de nagyon *kísért*. Ne akarjuk hát előidézni azt az időt, midőn már ráteszi lábát anyaszentegyházunk küszöbére, hanem ügyeljünk és mindenekelőtt, válasszunk középiskoláink vallástanári tanszékeire olyan egyéneket, a kik nem zárkoznak el a haladás elől, hanem a tudomány vívmányainak felhasználása mellett, a legújabb theologia álláspontján, oda fogják vezetni és nevelni a tanuló ifjúságot, a haza, az egyház és a társadalom jövődéli reményét, hogy legyen az a hit és erkölcsi élet biztos támasza; mi pedig, ha

vallás-erkölcsi egyéniség, a vallás-erkölcsi élet. E célhoz vezető utak közül mindig a különböző egyéniségeknek éppen megfelelőt választani ki: ez a feladat. Erre a feladatra, valóban olyan ember kell, minőt e cikk tart szem előtt. A cél nagyra és kicsinyre, mivelre és tanulatlanra nézve ugyanaz, de az eszköz különböző s az egyéniséghez alkalmazott. Szükséges, hogy eszközt és célt össze ne tévesszünk s nehogy az eszközt tartsuk — célnak. E megjegyzésünk érdemes munkatársunk s barátunk gondolatkörébe különben bele illik s éppen ez okból fűztük cikkéhez sorainkat. Szerk.

kegyes, istenfélő és hívő lelkekről kérdeznek, ne legyünk kénytelenek olyan emberekre mutatni, a kik *nem látnak* és *azért hisznek*, hanem olyanokra, a kik *mindent látnak és mégis hisznek*.

Z. Kiss Sándor,
rettegi ref. lelkész.

A lelkészi-fizetések kiegészítéséről szóló törvényjavaslat országgyűlési tárgyalásai.

Nemcsak lelkésztársaink egynémelyikének vélünk szolgálatot tenni e feljegyzésekkel; de nem tartjuk feleslegesnek azért sem, mert a későbbi idők vitáinál gyakran szoktak a törvény betűjén túl az »indokolás«, sőt a tárgyalás során elmondott, competens helyről jövő interpretációkra is hivatkozni. Nem tartjuk feleslegesnek azért sem, mert kulturhistoriai jelentőséget tulajdonítunk annak, hogy a magyar országgyűlési pártok és egyes vezéregyéniségek minő álláspontot foglalnak el e javaslattal s azzal direct vagy indirect, megnevezve vagy csak hallgatólagosan a mi felekezetünkkel szemben és minő indokolással.

A javaslat plénumbeli tárgyalása pénteken — nem vagyunk éppen babonások, — e hó 15-én kezdődött. *Tuba János* előadó beszéde nem sok újat tartalmazott. Hangsúlyozta a javaslat »pusztán létminimum biztosító« jellegét és tendenciáját, a kvalifikáció alapján való különbségtétel jogosultságát, védte az állami felügyelet kontemplált formáját, s az effektuálás hosszú időre nyújtását az állampénztár helyzetével magyarázta. Mint ujságot jelezte azonban, hogy *a törvény végrehajtásakor eleget fognak tenni annak a jogos kívánalomnak, hogy a már régen működő lelkészek nagyobb figyelemben részesüljenek*.

Wlassics miniszter a javaslat fontossága miatt már a vita elején nyilatkozni kívánt. Hangsúlyozza, hogy a magyar állam vallásügyi politikáját soha sem vezette az állam és egyház merev szétválasztásának gondolata, sőt mindig feladatának vallotta a bevett vallásfelekezeteket vallás-erkölcsi céljaik sikerében támogatni. Ez az állam jól felfogott érdeke, mert kétségtelenül az állam egyik leghatalmasabb erkölcsi fenntartó ereje az igazi vallásosság. E politikának folytatása a jelen törvényjavaslat is, a mely úgyszólván a létért való küzdelemben harczoló lelkészi karnak akar segítséget nyújtani.

A lelkészi fizetések rendezésének különböző formái két alapelvezre vezethetők vissza: *a teljes állami ellátásra* (Franciaország, Belgium) és *a hivektől befolyó jövedelem pótlására*. Az első államhivatalnokká teszi a lelkészeket, szekularizációval és minden egyházi vagyon konfiskációjával jár. Ez az irányzata az 1848-iki XX. t.-cikknek. Ő és javaslata, sőt a nemzet közvéleménye, — mondja, — nem képviselik ez álláspontot, a nevezett törvény betűszerinti végrehajtásában, sőt nem kívánták a segélyre szorult felekezetek sem.

Ő az 1868 óta következetesen folytatott másik rendszernek a hive: a segítség és támogatásnak, mely uton 1868 óta az állam 15 millióval ment az egyhá-

zak segítségére. Ez irányt képviseli és fejleszti tovább e javaslat is. »Itt nem a lelkészi állások szervezése és ellátásának rendezése a cél, hanem kizárólag a létminimum megállapítása«. Helytelen nyomon jár azért, a ki úgy okoskodik, hogy az egyik felekezet többet kap, mint a másik s így bizonyos aránytalanság áll elő. A kormány a felekezetek azon többször kifejezett óhajtásának kívánt eleget tenni, hogy a létminimum törvényben biztosítsák, s ne az egyes váltakozó kormányok jóakaratótól függjön.

Soha sem volt az a javaslat intenciója, hogy ezzel az egyházak végkielégítést nyerjenek. Egy jogos kifogásnak készséggel felelt meg azzal, hogy addig, is, a meddig a fokozatos végrehajtással a már államsegélyből 800 frtra kiegészített állomások a 800 frtba jutnak, rendelkezésükre bocsátassék a megfelelő összeg. Elismeri, hogy lelkészeink a minimumnál többet érdemelnek, de úgy ennél, mint a fokozatos végrehajtással tekintettel kell lenni az állam pénzügyi helyzetére. Az önkormányzatot nem sérti a javaslat s a kiegészítés távolról sem személyhez van kötve, mint sokan állítják. Hogy a kiegészítés elvonásába az államkormányának bizonyos befolyás biztosított: ez természetes; de hogy az autonomia sérelme elkerültessek s a kormány esetleges önkénye ellen biztosíték nyujtassék, azért vette be a közigazgatási bírósághoz való felebbezés jogát.

Az autonomia féltékeny óreit utalja a felekezeti középiskolák segélyezésére s abból megnyugtatót mérithetnek, hogy az államnak csupán nemes intenciói vannak s az autonomiát megnyirbálni távol áll tőle.

Rövidre vonva ez a kultuszminiszter nagy beszédének tartalma. Abban a kellemes helyzetben vagyunk, hogy az e lapok hasábjain meg nem engedett politizálás veszélyét könnyen kikerülhetjük, miután a miniszter javaslatára és beszédére tehető összes, *teljes mértékben jogosult kifogásainkat* az utána következő szónok *Apponyi Albert gróf* beszédében megtalálja a figyelmes olvasó. A sokszor ultramontanizmussal vádolt gróf beszédében újabb igazolását láthatja mindenki annak, hogy nekünk semmi, de semmi különlegességre szükségünk nincs. Minket a jól felfogott állami érdek követelményei saját egyházi követelményeinkben teljesen kielégítenek s a mi minket, mint kálvinista egyházat sért, az az állam sérelme is az élesen látó s helyesen ítélő államférfiu szemében.

Apponyi Albert gróf azzal kezdi, hogy hasztalan kísérlet volna a törvényjavaslat rendszerét valamely egyházpolitikai koncepczió egészébe vagy logikájába bele illeszteni akarni. Pusztán az égető szükség által parancsolt *opportunistikus* javaslat ez, a mit eléggé mutat az az erőlködés, a melyet a különböző bizottsági jelentésekben és a miniszteri indokolásban látott. Hogy a javaslat nem szervileg foglalkozik az összes felekezetek kongruájának rendezésével, ezt nem a kath. egyháznak különböző, a többitől eltérő közjogi helyzetében, hanem abban látja, hogy ennek vagyoni helyzete megengedi, hogy a rendezést a maga körében megoldja.

Nem akar a kormánynak kellemetlenséget okozni, csak azt nézi, hogy a cél, a szegény lelkészeknek valóban sajnálatra méltó és az egyházi életre nyomasztóan ható szűkölködő helyzetét javítani így lehet-

leghelyesebben és legméltányosabban érni el, vagy lehetne helyesebb alapokon, helyesebb szervezetben, helyesebben megválasztott eszközökkel?

Az elsöre »nem«-mel, a másodikra »igen«-nel felel.

Helyteleníti a kettős kvalifikációt. És minő nagy és mély igazság alapján! Azt mondja: »Az állam nem tekinti saját céljai szempontjából közömbösnek annak az erkölcsi és kulturális missiónak teljesítését, a mely a lelkészek kezeibe van letéve. De azok a lelkészek, kik a 4. §-ban megjelölt vagy annak megfelelő kvalifikációval nem bírnak, a kik a képzettségnek azon a nivóján nem állanak, a melyet jobb mérték hiányában egy bizonyos értelemi kvalifikációban szoktunk kifejezni: azok semmi olyas vallás-erkölcsi és kulturális missiót sikeresen nem teljesíthetnek.« Igen természetes, az ilyenek, kiknek köréből kerül ki a »ráolvasók,« és »ágitátorok« serege, ezért a papi (!) működésért nem kiegészítést, hanem eltűntést érdemlenének.

Nem tartja helyesnek továbbá, hogy a lelkészek száma minden kritika nélkül acceptáltatik, holott különösen a görög keletieknel e tekintetben igen furcsa viszonyokat tapasztalhatunk.

Nagy, komoly és jogosult kifogást emel az ellen, hogy a segély mértékének megállapításánál figyelmen kívül hagyatott, hogy az egyes egyházaknak hivei mennyi áldozatot hoznak már a saját erejükből, mert így az az eset áll elő, hogy az egyik rész eddigi áldozatkészségéért mintegy bűnhődik, a másik annak elmulasztásáért premiumot kap. Szerinte az volna helyes, hogy az egyházi hatóságokkal egyetértőleg állapittassék meg egy átlagos egyházi önmegadóztatás — akár ha minden felekezetnél külön is — pl. az egyenes állami adó bizonyos százalékában s az állam csak ezt pótolja ki a megállapított minimumig. Ez alapon lehetne a segélynek egész összegét bocsátani a felekezetek rendelkezésére, s csak a kiosztás volna ellenőrizendő. Ily értelemben nyujtja be a következő határozati javaslatot:

Határozati javaslat.

A lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló törvényjavaslat következő elvek alapján való átdolgozás céljából utasittatik vissza a közoktatásügyi és pénzügyi bizottsághoz.

1. Segélyezésben egyedül azok a lelkészek részesülnek, a kik a javaslat 4-ik §-a követelményeinek eleget tettek.

2. Az egyes felekezeteknek lelkészi jövedelemkiegészítés céljából adandó segélyösszeg megállapítása a következő alapon történik:

a) A kormány az illető felekezeti főhatósággal, vagy képvisellel érintkezve lehetőleg azzal egyetértőleg állapítsa meg a segélyezendő lelkészek számát

b) a segélyösszeg mindegyik felekezetre nézve annyit tegyen, hogy a megállapított számú lelkészek fizetése a következő pont szerint számítandó lelkészi jövedelmekkel együtt 800 frtra legyen emelhető;

c) a lelkészi jövedelmek összeírása általában a javaslat 11. §-a szerint történjék, de a hivek szolgálmányai (egyházi adó) mindig egy bizonyos átlagmennyiségben vétesse fel, (például az egyenes állami adónak bizonyos százalékában) akár többet, akár kevesebbet teljesítenek azok tényleg.

3. Az egész szükséglet, mely ezen az alapon a lelkészi kongrua kiegészítése céljából mindegyik felekezetre nézve előáll, az illető felekezethez egy összegben rendelkezésére bocsátatik a következő feltételek és fentartások mellett.

a) Ez az összeg, mint külön alap kezelendő és csupán erre a célra fordítandó, a mi végből az állami felügyelet biztosítandó;

b) a felekezeti főhatóság tartozik a segélyzendő lelkészek névjegyzékét a segélyezés mindazon körülményeivel, melyek az állami felügyeletet érdeklik, a kormánynak évenként bemutatni;

c) olyan lelkészek, a kikkel szemben a segély megtagadásának, illetőleg megvonásának a javaslatban megjelölt oka fenforog, ebből az alaphoz nem segélyzendők, ha ilyenek a bemutatott névjegyzékben előfordulnak, a kormány azok nevének törlését, illetőleg a segély megvonását követelheti; ha pedig valamelyik ellen ilyen természetű indokból panasz hozatik fel, a kormány a javaslatban körülírt eljárást indíthatja meg, az ott meghatározott joghatálylyal;

d) ha valamely felekezet az alap kezelése és a segély megadása vagy megvonása tekintetében a kormánynak törvényen alapuló követeléseit nem teljesítené, vagy egyáltalán a törvényt meg nem tartaná, ennek a felekezethez kezéből ez alap, megfelelő figyelemzés után a kormány közvetlen kezelésébe visszavehető.

Csak azt sajnáljuk lelkünk mélyéből, hogy ennek a korrekt gondolkozásból fakadt határozati javaslatnak, a mi viszonyaink között, sorsa meg van pecsételve és fájdalom, aligha az érvényesülésre. De legyen feljegyezve tanulságul az utókornak.

Bethlen András gróf az erdélyi kálvinista mágán családok ez egyik előkelő tagja fájdalommal látja, hogy a dotáció összege oly csekély, hogy az első évekre nem esik több, mint a *mennyit a hatvani-utca kiszélesítésére fordított az állam*. Egy-egy kálvinista lélekre a három első évben 10, a végén 20 kr. esik, a lutheránusoknak 2, mely 6-ra emelkedik. S némelyek ezt a protestánsok egyházpolitikai magatartása jutalmának kürtölik. Bizony nevetséges. Az 1848. XX t.-cikk intenciójával ő sem rokonszenvez, tulságos francia izü s a nagy francia forradalom fiskális műveletei hatása érzik rajta. Hibáztatja, hogy a felekezetek önadózására semmi tekintettel nincs a javaslat. A kormányhatalom érvényesülését az elvonásnál ily különleges módon nem szívesen látja. Mert ma ugyan úgy áll a dolog, hogy a ki Moszkvába, Rómába, Bukarestbe grávitál, állam ellenes magatartást követ; de jöhetnek idők, midőn más kormány más felfogásnak ad helyet. Azt kíváná, hogy a törvényben mondassék ki, hogy a létminimum pótlása állami feladatot képez, erre meghatározott évi dotáció fordítatik, a kormány pedig utasítatik, hogy e kérdésnek alapos, igazságos és végleges rendezésére gyűjtse az anyagot: az adózási módállításokat.

Schwicker Henrik szász képviselő az erdélyi szász nemzeti egyház szempontjából és érdekében nem fogadja el a javaslatot.

Zichy Nep. János gróf a néppárttal, melyhez tartozik, programjához hiven az összes ker. feleke-

zetek jogait védelmezni akarja. A mit a kath. egyház saját függetlensége érdekében már nem egy ízben kívánt, azt egyuttal a protestánsok érdekében is nemcsak joga, de kötelessége is követelni. És éppen az ők érdekükben irtózik e mézes-madzag politikától, mely keveset ad és sokat vesz (különösen az új lelkészi állományok fellállítására való indirekt befolyással, fegyelmezési joggal stb.), mert csekély anyagi eszközök fejében erkölcsi tartalommal bíró jogokat akar elvenni. Határozati javaslatot nyújt be, melynek értelmében »a javaslat a közoktatásügyi bizottsághoz utasíthatnák vissza, hogy azt úgy dolgozza át, hogy a különböző hitvallások önkormányzatát ne sértse és az állam ezen hozzájárulás alapján sem az egyházi kormányzat, sem a fegyelem tekintetében újabb befolyást ne nyerjen.«

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1898. április 7.

Elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak dr. Vályi Gábor elnökhelyettes, Kenessey Béla, Herczeg Lajos, Parádi Kálmán, ig. tanácsosok. Márkus János, titkár, Maksay János, számvevő, Deák József, pénztárnok és Dr. Kádár János, s titkár, úgylis mint jegyző.

Az ülés megnyitása után az időközben elnökieleg elintézett ügyekben tett intézkedések vétettek tudomásul s ez után főt. Püspök aa. jelentette, hogy a francia reformátusok, folyó hó 13-án Nantes-ban a nantesi ediktum háromszázados évfordulója alkalmából országos emlékünnepet ülnek, mely alkalomból ajánlotta testvéries üdvözlésüket. Ig. tanácsunk az ajánlatot elfogadta s a bemutatott üdvözlőlevél elküldését kimondotta.

A tanári mellékfoglalkozások tárgyában beérkezett kollegiumi jelentésekből sajnálattal konstataulta Igazgató tanácsunk, hogy tanáraink túlnagy része, a tanári szakhoz nem tartozó mellékfoglalkozást üz, s ezek között többen olyat, mely által idejük legnagyobb része, a tanítás és nevelés ügyének nem csekély hátrányára, igénybe van véve. Mindazonáltal Ig. tanácsunk, még ez alkalommal, a közokt. minisztérium által e tárgyban adott engedmények határáig elmenni szükségesnek látta s ennél fogva a kisebbszerű s rövidebb időt igényelő mellékfoglalkozásokat, ezek között a pénzügyi igazgatósági és felügyelő bizottsági állások elfogadását, időről-időre engedélyezendőnek mondotta ki, de a hosszabb időt igényelő s mintegy rendes hivataloszerű mellékfoglalkozásoktól összes tanár aait elültotta.

Domján István, S. Szentgyörgyi tanár aának a kebli özvegy-árvai alappal szemben támasztott követelése, a jogügyi bizottság kimerítőleg indokolt véleményének meghallgatása után, alaptalannak találtatott s elutasított, miről nevezett tanár aa. megbízott ügyvédje részletesen tájékoztatott.

A Bethlen-kollégium előjáróságának a tanári mortuális-ángária tárgyában kelt határozata ellen Váró Ferencz, ottani tanár aa. felebbezést nyújtván be: kebli jogügyi bizottságunk véleménye alapján, a felebbezés elutasításával, az előjárósági határozat nyert megerősítést.

A deési egyházközség tájékoztatást kérő fölterjesztése alapján kimondotta Ig. tanácsunk, hogy Szentesi Áron, ig. tanítónak az 1873. évi 26. t.-cz. biztosította kórpótlékokra igénye van.

Zilahi kollégiumunk előterjesztésére egy új magyar-német rendes tanáriszék rendszeresítése megengedett.

A pácsfalvi leány-egyház állami iskolájában végzendő hitoktatás ügyében Kisküküllő megye tanfelügyelője és küküllői esperes aa. között kontroversiák merültek fel, melyeknek főpásztori hatáskörében leendő elintézésére főt. Püspök aa. fölkérte.

A köbölkúti és a magyar-gyerőmonostori ev. ref. iskolák államosítása, a bemutatott szerződési tervezetek értelmében, engedélyeztetett.

Főt. Püspök aa. indítványa alapján a nagyenyedi Bethlen kollegium előjárósága felelettelre hivatott föl az iránt, hogy az egyházkerületi közgyűlés által már rendszeresített vallástanári állást miért kívánja helyettes erővel betölteni?

Az idei 1898. év június 1-ára kitűzött közgyűlés összehívásáról szóló elnöki meghívó levél szövege megállapított és br. Bánffy Dezső, főgondnok aa. ő excellenciájához, elfogadás és aláírás végett, fölterjesztett.

A kolozsvári egyházközség által püspöki vizsgálati egyházzá leendő szervezkedésére kért időhaladék megadatván — ama kérése, hogy részére két főgondnok választassák: ajánlattal fog a főt. közgyűlés elé terjesztetni; saját hatáskörében hozott azon határozata pedig, mely szerint három kebli gondnoki állást létesített s ezek kívül a pénz- és adóügyit Tömösváry Miklós aával, a gazdaságit dr. Sárkány Lajos aával és a tanügyit Pallós Albert aával töltötte be: jóváhagyó tudomásul vétetett.

A kolozsvári egyházközség által végrehajtott egyházker. képviselő választás ellen beadott felelkezés és az egyházközség által arra adott felelet alapján Ig. tanácsunk az ügyet beható tárgyalás alá vette, s annak eredményében, Kenessey Béla ig. tanácsos aa. az iránti indítványát, hogy az egész választási ügy, mint kétes érvényű, a kerületi közgyűlés elé terjesztessék végeldöntés végett, mellőzvé, dr. Kolozsvári Sándor, Szász Gerő és Somodi István aainak választását igazolta, Szabó Sámuel aa. megválasztását azonban, miután a nevezett aa. ellen folyamatba tett fegyelmi eljárás még befejezve nincsen, feloldotta s az egyházközséget utasította az új választásnak sürgős foganatosítására.

A magyar-nagy-zsombori birtok után igényelt pótdézmakárpótlás iránti keresetünkkel másodbirólag is elutasítván, ügyvéd aa. fölhivatott a további lépések megszüntetésére.

A felsősófalvi egyházközség terménykepejének, a kepeváltó-alap terhére leendő megváltása engedélyeztetett; nem különben az is, hogy kepeváltó-alapját keblileg kezelhesse, de csak jelzálogi biztosíték mellett leendő kikölcsönzés útján. A változott viszonyoknak megfelelően kiállított díjlevelek azonban alakhi hiányok miatt, visszautasítottak.

Szalay Lajos és nejének, mint a Vajda Károly-féle birtok jelenlegi tulajdonosainak fizetési haladék iránti kérése, a jogügyi bizottság véleménye alapján,

teljesíthetőnek nem találtott, minélfogva ügyvéd aa. utasított a végrehajtási lépések sürgős megtételére.

Az új-tordai egyházközség az iránti kérése, hogy összes ingatlanait egy telekkönyvbe egyesítse, nem teljesített.

Székelyudvarhelyi egyházközségünk tanácsának okadatolt fölterjesztése alapján megengedte Ig. tanácsunk, hogy az egyik tanítónői állás részére 100 frt lakbér-illetmény a költségvetésbe utólag fölvetessék.

A magyar általános hitelbank jelentése, mely szerint 250 drb. részvényünk után az új részvény kibocsátásnál az elővételi jogot javunkra gyakorolta s az így tulajdonunkba jutott 62 $\frac{1}{4}$ drb. részvény értéke fejében számlánkat 13750 frttal terhelte meg: tudomásul vétetett.

Szalay Ferencz n.-szebeni építész követelvé a kolozsvári templom és szeretetház terveléséért járó munkadíjakat: kérése áttétetett főt. Püspök aához, hogy a szóban forgó díjak megtérítését Czako Lajos, építő vállalkozó által eszközöltesse.

Marosvásárhelyi kollegiumunk előjárósága a rendkívüli államsegély fölhasználása tárgyában kiadott rendelkezésünk megváltoztatásával, kebli kiosztásának jóváhagyását kérte, de kérését Ig. tanácsunk ez alkalommal sem teljesíthette, hanem utasította az előjáróságot az államsegélynek a miniszteri rendelkezésnek s azon alapuló főhatósági intézkedésnek megfelelően leendő fölhasználására

A szeretetház javára rendezett sorsjáték nyerevény-tárgyainak az ország néhány nagyobb városában leendő kiállítását Ig. tanácsunk szükségesnek tartván, utasította a sorsjegy-iroda vezetőjét ama megbízható kereskedő házak czimeinek bejelentésére, kiknél az értéktárgyak kiállíthatók volnának.

Leitner Elek, m.-n.-zsombori gazdatiszt aa. ama kérése, mely szerint állásában leendő véglegesítését és javadalmának fölemelését kéri, érdemi tárgyalás alá nem volt vehető, mig nevezett a tisztai óvadékot le nem teszi.

Lőw Sándor, bpesti ékszerész előterjesztése, melyben a sorshúzás elhalasztása folytán engedményeket követel: véleményezés végett áttétetett a jogügyi bizottsághoz.

Stein Gábor, helybeli könyvkiadó felvilágosító jelentéstételre hivatott föl a konfirmációi káté kiadási jogaért fizetett díjak elszámolása tárgyában.

A közalap Jókai-utcai házának új gondnoka által beterjesztett bérleti szerződések megerősítettek.

A bpesti bérházak adómentessége tárgyában nyert végzések tudásul vétettek s azok egyike beküldetett a bécsi földhitelintézetnek, a kölcsönből visszatartott rész-összeg kiutalása céljából.

Márkus János és Maksay János aainak a bpesti első magyar szállítási vállalat múlt évi üzlet-eredményeiről beterjesztett jelentése tudásul vétetett s nevezett aai megbízattak azzal, hogy az illető vállalatnál, igazgatósági tagsági minőségben, továbbra is éber figyelemmel kísérjék és megvédjék egyházkerületünk érdekeit.

A szeretetház kertjében levő szőlő megművelésére Molnár Lőrincz, lelkész aa. fölkérte s a költségek fedezése céljából kezéhez, elszámolás kötelezettsége mellett, 50 frt. kiutaltott.

Pokoly József, theol. tanár aa. kérése folytán, az egyházkerületi történet megíratása céljára rendelt kutatási segélyből 300 frt. kiutaltatott.

Barabás Árpád, magyaró-kereki pap aa. az iránti kérését, hogy a rendkívüli államsegélyből visszatérítendőleg nyert 100 frt. előlege 3 év alatt legyen vissza fizethető, Igazgatótanácsunk teljesíthetőnek nem találta.

Incze Lajos, kaczkói körlelkész aanak a színevi körlelkésztség felosztása és egy új körlelkésztség szervezése tárgyában kelt javaslata, a szükséges pénzerő hiánya miatt, napirendről levétetett.

Deési egyházköztségünk tanácsának az iránti kérése, hogy a közoktatásügyi kormány részéről 5500 forint iskolaépítési és évi 794 frt. állandó fenntartási segélyben részesüljön, ajánlattal terjesztetett föl a közokt. miniszter úrhoz.

A szátleleki leányegyházköztség központi kezelés alatt álló tőkéjéből, imaház- és iskola építési célra, 500 frt. kiutaltatott.

Pokoly József, theol. tanár aa. jelentése, mely szerint a közgyűlési határozatok betürendes tárgymutatójával s az elvi jelentőségű végzések repertoriumával elkészült, tudomásul vétetett s e munkálat felülvizsgálására, Dr. Vályi Gábor aa. elnöklete alatt, Márkus János és Dr. Kádár János aából álló bizottság küldetett ki.

Végül Ig. Tanácsunk másodfoku közigazgatási bírósággá alakulván: a káposztás-szent-miklósi egyház lelkész és tanító tagosítás folytán nyerendő birtok-részeinek elhelyezése ügyében, az első bíróság ítéletét, indokánál fogva, jóváhagyta, azzal a módosítással, hogy közvetlenül a falú mellé az egyházköztség, azután a lelkész s végül a tanító tagja hasittassék ki.

Több tárgy nem lévén: elnök aa. az ülést bezárta.

Irodalom.

Fölvívás előfizetésre.

»A *kegyelet oszlopa*« czimen egy kötet 10—12 nyomtatott ivre terjedő művet óhajtanék pap- és tanártársaim, barátaim, jóakaró rokonaim és az érdeklődő közönség kezébe adni

Ebben a kötetben édes atyám, legid. Albisi Bod Sándor vajdaszentiváni ref. ny. pap *nehány emlék-, és temetési beszéde s halotti imája* látna napvilágot, az enyémekkel együtt.

Tudom, hogy századunk végén az efféle termékek nem nagyon kapósak. És a midőn mégis szóban forgó gyűjtemény kiadására vállalkozót kapva, azt közzé teszem, ezen elhatározásra erdélyi ref. egyházunk s székelyudvarhelyi kollegiumunk iránt való őszinte ragaszkodásom készlet.

Óhajtanék ezen igénytelen dolgozatok által én is legalább egy porszemmel járulni Isten országának emeléséhez.

És édes atyám néhány alkalmi beszédének kiadása által míg egyfelől a fiui hála és kegyelet adójának óhajtom legalább egy parányi részét törleszteni: addig másfelől azon t. pályatársaim és ismerőseim kívánságának teszek eleget, a kik több ízben szóvá tették, sőt sürgették is ezeknek kiadását.

A dolgozatok mind alkalmiak, de azért hiszem, hogy a jóakaró olvasó lelmi fog azokban figyelemre méltó eszméket, gondolatokat s földolgozásra érdemes anyagot.

Ha ezen hitem nem csal meg, célt érek, mert hasznos dolgot cselekszem.

Tájékozással közlöm a kiadandó gyűjtemény tartalom jegyzékét, a mint következők:

A) *Halotti imák*: Kálvin háromszázados ünnepén. Deák Ferencz »a haza bölcse« emlékünnepe 1870. márcz. 26. Legid. széki gróf Teleky Domokos főgondnok emlékünnepe 1876. szept. 16. Sárospataki Pataki Pál tanár felett, 1875. április 9. Gyertyámosy Dezső 16 éves öngyilkos tanuló ifju felett, 1878. május 9. Göncki Lajosné az ifju nő. hű élettárs és gondos édes anya koporsójánál, 1893. április 10. Nemes Ferencz kat. becső biztos koporsójánál, 1892. december 9. Tolvaly Ferenczné koporsójánál. G. József néptanító felett. Benkő Klára serdülő leány felett. Benedek Antal 7. g. o. tanuló ifju koporsójánál, 1874. jan. 22.

B) *Emlékbeszédék*: Kálvin János halálának háromszázados ünnepén, az akkori körülmények s politikai viszonyok hatása alatt. Deák Ferencz emlékezete, 1876. április 2. Gyerőmonostori báró Kemény Ferencz, nagy hazafi s egyházkerületi főgondnok emlékezete 1875. április 11. Gróf Kemény Sámuel főpátrónus emlékezete. Arany János költő emlékezete, 1883. jan. 7. Hallerkeői gróf Haller Ferencz sirjánál, 1894. jun. 2. és 1896. jun. 20. Léczfalvi Gyárfás Domokos főgondnok emlékezete, 1896. április 26. Egerpataki Kis Ferencz tanár emlékezete, 1887. január.

C) *Temetési beszédék*: Alkalmi tanítás Molnár József szászrégeni ref. pap és hű hazafi koporsójánál. Búcsuszók Nagy Lajos törv.-széki ny. elnök s kolleg. főgondnok sirjánál, 1893. febr. 15. Búcsuszók K. István 33 éves nemes ifju sirjánál. Búcsuszók Garda Mártonné ref. papné, mint hű nő és gondos édes anya koporsójánál. Búcsuszók Kiss Eliz eljegyzett hajadon sirjánál, 1877. jul. 19. Alkalmi tanítás K. Nagy Tamás gondos család atya, munkás polgár, erényes férfi és hű hazafi koporsójánál. Búcsuszók ifj. Bedő Ferenc 5. g. o. tanuló sirjánál, 1897. máj. 31. Búcsuszók Derzsi Róza ifju hajadon sirjánál, 1896. máj. 15. Alkalmi tanítás G. István nemes, erényes és igazságos honfi koporsójánál. Búcsuszók G. József szorgalmas és munkás néptanító koporsójánál. Alkalmi tanítás Tolvaly Ferenczné ifju nő, hű élettárs és gondos édes anya koporsójánál. Búcsuszók Benkő Klára kedves gyermek, forrón szeretett testvér és serdülő leány koporsójánál. Búcsuszók Garda János 6 éves kis fiu hamvainál. Búcsuszók Derzsi Mózes 8. g. o. tanuló sirjánál. Végül jönni fog legid. Bod Sándor vajdaszentiványi ny. ref. pap 1892-ben tartott félszázados papi jubileuma alkalmából, az önéletrajzi adatok nyomán összeállított életrajzát. Továbbá »Pályám emlékezete« s a »Bodcsalád czimere« és leszármazási táblázása, melyet Konc József marosvásárhelyi tanártársam készített.

A mű, kellő számu előfizetés esetében, két hó mulva fog megjelenni s ára 1 frt (2 korona).

Tíz példány után egy ingyen megyen.

A pénzt és ezt az ivet f. évi május hó 15-ig *Betegh Pál* lapszerkesztő és kiadó urhoz kell beküldeni.

Az előfizetők a művet postabérmentesen, a megrendelők postai utánvétellel fogják megkapni.

A tiszta jövedelem egy részét a székelyudvarhelyi ev. ref. kollegium tanuló ifjuságának buzdítására Hallerkeői gróf Haller János főispán ő méltósága s családja által igénytelen nevemre tett s általam kipótolt kegyes alapítvány gyarapítására fordítom.

A szives pártfogást hazafias tisztelettel és hitsorsosi üdvözléssel kéri:

Székely-Udvarhely, 1898. április 1-én.

Bod Károly,

pap és tanár,

a székelyudvarhelyi reform. kollegiumnál.

Különfélék rovata.

Az erdélyi róm. kath. Status gymnasiumainak tanárai folyó hó 12-én kezdve itt, Kolozsvártt, tanári értekezletet tartottak. Tanácskozásukat templomi istentisztelet előzte meg, melyen az összes tagok megjelentek. Istentiszteletük, természetesen, katolikus kultusz szerint volt s nem is ebből a tekintetből tartjuk e dolgot főlemlítésre méltónak. De főlemlítésre méltónak tartjuk magát a dolgot, azt aényt, hogy a katolikus tanárok értekezletének mintegy nyitánya: istentisztelet volt. Aztán értekezletük folyamán többször hangozott, nemcsak, de egész értekezletüknek kidomborodó jelleget adott az a tudatosság, hogy az ő intézeteik: *katholikus* intézetek és ők maguk: *katholikus* tanárok. A katolikus tanárok tanácskozási tárgyaival nincs okunk foglalkozni; a mit itt fõntebb megjegyeztünk, azt sem nekik, de a magunk számára, jegyeztük föl. Még csak azt jegyezzük meg s ezt ismét magunknak, hogy individualitás nélkül az emberek is, az intézmények is csak elmosódó árnyak, rendeltetést be nem töltõ jelentéktelen dolgok és az az állítás például, hogy nem szükség sem egyesekben, sem intézményeinkben református individualitás s ez individualitásnak mintegy fémjelzése, nem csak a philosophiai gondolkodás dékadenciáját, de a karakter dékadenciáját is jelentené.

Márczius hó 27-én tartatott meg a zilahi áll. segélyezett ev. ref. főgymnasiumban a »*bezáró iskolai isteni tisztelet*«. Ez iskolai isteni tisztelet a nevezett iskolában már évek óta életbe van léptetve. Kezdődik az őszi szünidő után s tart a husvétli szünidő kiadásáig, így a négy alsó osztály növendékei fel vannak mentve, hogy a zord, téli idõszakban, a hitközség fûtetlen, hideg templomát látogassák. A növendékek éneke után *Kerekes András* vallás-tanár lépett a szószékbe, mondott imát s t r tott *alkalmi beszédet*, s azután a jelenlevõ igazgató-tanár felügyelete mellett, buzdító beszéd kíséretében az isteni tiszteletet látogató 94 protestáns növendéknek a »*Koszoru*« különböző füzetei osztattak ki »*Emlékkönyv*« gyanánt. »Nagyon szükséges lenne ha az összes felekezeti középiskolák életbe léptetnék az »iskolai isteni tiszteletet.« — Zilah.

A tanítók mellékfoglalkozása Wlassics, vallás-, és közoktatási miniszter még 1895. évi december 14-én bocsátotta ki a következõ rendeletet: »Értesültem arról, hogy a népoktatási intézetekben alkalmazott tanítók között többen vannak olyanok, a kik vidéki pénzügyteknél könyvvezetõi teendőket vezetnek a nélkül, hogy ezen mellékfoglalkozáshoz az iskolai felsõség elõleges engedélyt megnyerték volna. Minthogy pedig a könyvvezetõi foglalkozást a tanítóra nézve olyan teendőnek kell tekinteni, a melynek elvállalásához az 1868. évi XXXVIII. t.-c. 141. szakasza értelmében a felsõbb hatóság elõleges engedélye szükséges: ezennel elrendelem, hogy a népoktatási intézetekben alkalmazott tanítók bármely névvel nevezett pénzügyteknél a könyvvezetõi teendõk végzésére az engedélyt az illetékes közigazgatási bizottságnál elõzetesen kikérjék. Tekintettel arra, hogy a tanügy érdeke megköveteli, miszerint a tanítók mellékteendõk által eredeti hivatásuk teljesítésétõl el ne vonassanak, a közigazgatási bizottságok feladata leend, hogy az engedély megadásakor — a királyi tanfelügyelõ véleményének alapján — az illetõ tanító ügybuzgóságát és köteleesség-érzetét mérlegeljék s a helyi körülmények számbavételével csakis indokolt esetekben adják meg az engedélyt. A közigazgatási bizottság határozata ellen beadandó felebbezési esetek elbírálását magamnak tartom fenn. Budapest, 1895. dec. 14. Wlassics.« A »Debr. Prot. Lap« helyesen jegyzi meg e rendeletre, hogy ez közvetlenül nem a mi egyházi tanítóinknak szól, mert a mi egyházi tanítóinknak közvetlenül az illetékes egyházi hatóság rendelkezik. »Mint-hogy azonban ennek a rendeletnek az inteniója indokolt s a mi ref. tanítóink között is, tudomásunk szerint

többen vannak, a kik fõleg a mai napság országszerte elszaporodott »szövetkezetek« valamelyikénél könyvvezetõi tisztet töltenek be: azt igenis szükségesnek és helyesnek tartjuk, hogy az illetõ tanító erre a felhatalmazást *presbyteriumától* mindig elõre kikérje.«

Egyházkerületi képviselõk választása. A kolozsvári ev. ref. egyházközség részérõl az 1898—1902 évi idõtartamra Kolozsváry Sándor dr. egyetemi tanár, Szász Gerõ elsõ pap, Somody István ügyvéd atyánkliai választottak egyházkerületi képviselõkké. Egy választás megsemmisítettén, e helyett új választás lesz.

A marosi ref. egyházmegye, mint a »Marosvásárhely« címû lapból olvassuk, március hó 24. napján rendkívüli közgyûlést tartott *Ravasz János esperes* elnöklete alatt. Az egyházmegyei gyûlés tárgya az egyházkerületi hitelbank tervezete fölötti véleményadás volt. A közgyûlés a tervezethez hozzá járult.

A kiadó hivatali izenete.

R. A. Elsõ osztályu és második osztályu egyházközségeknek elõfizetési díjban évi 6 forintot kell küldeniök. A beküldött összeg tehát kiegészítendõ.

Hivatalos rész.

322—1898.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegye Nt. Espereséhez és valamennyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség Tiszt. Lelkészéhez.

Az idei egyházkerületi Névkönyv, elkészülvén, kellõszámu példányban szétküldetett a Nagytiszteletû Esperes urakhoz és a püsp. vizsg. alatt álló egyházközségekhez. Felhivom ennél fogva a nevezett hatóságokat, hogy a mennyiben azokból elég példányt nem kaptak volna, forduljanak ez iránt püspöki hivatalomhoz.

A névkönyvek árát (1 frt 5 kr) pedig — szokás szerint — a kerületi pénztárhoz beküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvártt, 1898. Aprilis hó 19-én

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi egyházkerületben a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett *sonlyó-ujlaki kántor-tanító állomásra* pályázat hirdettetik.

Javadalom: lakás melléképületekkel és kerttel; készpénz, termény- és földhaszonélvezete 254 frt, államszegély 146 frt, összesen 400 frt s törvényszerû korpótlék.

Kötelesség: a kántori és tanító teendõk törvényszabta. pontos teljesítése.

Pályázati határidõ: Május hó 8-ika.

Oklevéllel is felszerelt kérvények nagytiszt. Viski Pál esperes úrhoz küldendõk Zoványra. (Szilágy-megye.)

Kolozsvártt, 1898. ápril hó 17.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

3—1898.

MEGHIVÓ.

A Rikán belõli ev. ref. papi, tanító üvegy-árva gyámintézet f. évi május hó 2-án, d. e. 10 órakor, Sepsiszent-Györgyön az Orosz-féle vendéglõ helyiségében tartandó rendes közgyûlésébe annak t. t. tagjait ezenel meghívom.

Tárgyak: 1. Az alapszabályok 9. §-ában elõirt teendõk elintézése. 2. Lehetõ beadványok, indítványok. Lécfalván, 1898. ápr. 15-én.

Zoltáni Elek,
elnök.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
fél évre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

A rendkívüli vallástanári minősítés kérdéséhez.

(Vége.)

Azt sem hallgathatjuk el, hogy vallás-tanításunk feladata a vallásos ismeretek nyújtásával és a valláserkölcsi egyéniség fejlesztésével együttesen a *buzgó egyháziasságra, egyházi életre nevelés*. Ezt az egyház szempontjából mellőzhetlen követelményt ismét nem oldhatja meg az, ki az egyházi tudománnyal és az egyházi élettel csak lazább összeköttetésben áll s nem pedig oly szerves, életteljes összeköttetésben, mint a lelkipásztori képesítettségű egyén vagy éppen a fungens lelkipásztor. Helyesen mondja Trändorf, hogy a növendékeknek látniuk kell vallástanárukat úgy is, mint *egyházi embert s a vallástanárnak növendékei előtt az egyházi életben is példának kell lennie*. Ezt a szempontot az egyház nem tévesztheti szem elől, ha csak saját élete ellen nem akar véteni. Akár a *kellő theologiai képzettség*, akár a *valláserkölcsi egyéniség kifejlődése*, akár az *egyháziasság szempontjából* nézzük a dolgot: mindenik esetben aggályosnak tartjuk ezt a mellékesen szerzendő vallástanári qualificatiót.

Még azt a kérdést is fölvetethetnők, hogy azokat a növendékeket, kik az egyetemes Konvent által tervbe vett képesítettséggel ellátott vallástanár kezeibe lesznek téve, ki fogja konfirmálni s ki fog velök éveken át istentiszteletet tartani? De nem folytatjuk tovább aggodalmainkat, csak még egyszer ismételjük, hogy a vallástanári feladat paphoz való s egyházszolgálatra képesítő theologiai képzettséget, a

mélyre hatóbb tanulmányozás által is és az élet-hivatás által is elősegített lelkipásztori egyéniséget s az egyházi életben kiváló tényezőnek számítható embert kíván. Mert nagy igazságot mond az a 100 éves instructio, mely a theologiai vizsgákra vonatkozólag bocsáttatott volt ki Poroszországban s mely az ottani theologiai vizsgarendszernek, bár egyes részletekben módosulás mellett, ma is alapul szolgál. Ez instructio bevezetésében van az az utasítás, hogy a konzistoriumok bizonyosságot szerezzenek arról, hogy azokban az egyénekben, kikre az igehirdetői tiszt bízatik, nemcsak a megkívántató belátás, értelem, de a lelkiismeretes komolyság, a szükséges arravalóság is meglegyen, hogy a reájuk bízott gyülekezeteket a vallás termékeny ismeretére s valóban keresztyén érületre növeljék. Ez a követelmény áll a vallástanárra is. Mi a vallástanárban sem akarunk s nem látunk mást, mint egyházi szolgát, igehirdetőt, lelkipásztort.

Mindazonáltal kötelességünknek tartjuk nem maradni csupán a negatív téren jelen előterjesztésünkben sem s bátorkodunk előterjesztést tenni arra nézve is, hogy micsoda kívánalmakkal fordulnánk a fölszínre került szükségből való vallástanári intézmény felé, ha ez intézmény csakugyan életbe lépne a mi hozzájárulásunk nélkül is. Mindenek előtt határozottan kifejezendő, hogy az itt tervbe vett qualificatio nem a már megállapított rendes vallástanári qualificatio, hogy nem rendes vallástanári qualificatioval bíró tanárok csak nagy kivétel képpen alkalmaztatnak és csak ott, hol a tanintézetek helyén lelkész nincs, nem lévén ez intézmény célja az, hogy a természetes és valóban qualificált vallástanárt, a lelkészt valamely intézetből

kiszorítsa. A hol tehát lelkész van, kinek immár a lelkészi fizetések kiegészítéséről szóló törvénnyel a káplántartás, sőt a fuvar is megkönnyítve lesz — tényleg az állam is hozzájárulván a vallástanárok díjazásához — ott ily szükségből való vallástanár nem alkalmaztatik. Az ily alkalmazás tehát csak a legritkább s legkivételesebb esetekre tartatik fenn.

Mindazonáltal az ilyes másodrangú képe-sítésnél is meg kell tennünk a lehető a vallás-tanítás ügyének biztosítása végett. Megjelöljük tehát itt a tantárgyakat, melyeket tanárjelölt-jeink egyetemi tanulmányaik mellett theol. fa-kultásunkon hallgatni s azokból vizsgát tenni tar-toznának. Egyszersmind *javaslatba hozzuk*: méltóztassék a Főtiszteletű és Méltóságos Kon-vent foglalkozni azzal a gondolattal s esetleg intézkedéseket is tenni, hogy azok a tanár-jelöltek, kik az itt alább fölemlítendő tantár-gyakat theol. facultásunkon hallgatni fogják s azokból vizsgát tesznek, eltekintve a vallás-tanári qualificatio kérdésétől, *egyházi közép-iskoláink tanári állomásaira szóló pályá-zataik eseteiben előnyben részesüljenek*. Ha pedig ily tanulmányokkal s vizsgákkal ren-delkező tanárok nem ref. egyházi középisko-lában működnek, ott a vallástanításra meg-biztatást esetről-esetre csakis az egyházi fő-hatóság útján kaphassanak, különben is termé-szetesen senki más nem adhatván vallástanítási mandatumot, mint csakis az egyház. De jelöljük meg most már a tantárgyakat, melyeket az itt szóban forgó tanárjelöltek hallgatni s azokból vizsgát tenni volnának kötelesek.

Legyen szabad abból az alapelvből indul-nunk ki, hogy a vallástudomány mindenenk előtt és pedig tekintettel a vallástanításra is bibliai és egyházi tudomány. Ez elvből egymás-után bonthatók ki azok a disciplinák, melyek-nek tanulmányozása, illetőleg theol. facultásun-kon való hallgatása a tanárjelöltekre nézve a fenntebb érintett pályázási előny és a vallás-tanári megbizathatás céljából kötelező, — kö-telező lévén a colloqualás is s egy képesítő vizsgatétel. Ily disciplinák volnának: 1. *Bib-liai theologia* (ó és új test). 2. *Jézus élete*. E tárgynak önálló előadását s hallgatását java-soljuk; mert Jézus élőképét vérsni be az egyénbe s így hozni létre Jézus és a mai egyén között egy maradandó személyes viszonyt: a népisko-lától fel a theol. akadémiákig az egész vonalon főfeladat. 2. *Egyháztörténelem*, különös te-kintettel az egyháztörténelem korszakos alak-

jaira s ezek korszakos műveinek ismertetésére. 4. *Protestáns művelődéstörténet*. 5. *Dog-matika*. 6. *Katekhetika*, 7. *Egyházjog, egy-házalkotmány*, az egyháznak az államhoz való viszonya, a különböző rendszerek ismer-tetése, stb.

Exegetikai tanfolyamra nem köteleznők az illetőket, mivel gymnasiumban a bibliának ere-deti nyelven való olvastatása, a philologiai fá-radozás miatt éppen a lélektani tájékozás s a vallásos épülés szenvedvén kárt, helytelen volna. Lemondunk a körülmények kényszere alatt oly előadásokról is, melyeket pedig javaslatba sze-rettünk volna hozni s mely tanelőadások a theo-logiai irodalmat ismertették volna. A poroszor-szági evangélikus egyház számára még 1799-ben kibocsátott s a consistoriumokhoz a theo-logiai vizsgák ügyében intézett instructioban már előfordul a kandidatusok második vizsgá-jának tárgyai között a »Theologische Litteratur.«

Végül megjegyezzük, hogy az itt vázlato-san megjelölt tantárgyak hallgatása a theolo-gusokkal együtt történhetnék s a tanfolyamok életbe léptetésének módozatai a helyi körülmé-nyekkel számoló theol. tanári karra bizandók.

(Elfogadtatott s fölterjesztetett az egyetemes konventhez Igazgató-tanácsunk által).

Interconfessionális bajok.

Az ú. n. egyházpolitikai törvények egy új kor-szakot vezetnek be egyházunknak, mint más egyházak-nak a történetében is. Az új korszak legjellemzőbb tulajdonsága »a felekezeti kényszer« megszűnése, a mi az állampolgárok lelkiismereti szabadságának újabb biztosítása és más oldalról, a történelmi egyházaknak a vallás-erkölcsi önségély útjára való utasítása tagjaik-kal szemben. Többé senki sem kényszeríthető polgári uton vallásos kötelemeinek teljesítésére, hanem az egy-házaknak benső, vallás-erkölcsi erejétől, hatásától függ, hogy hívei igazán hívek legyenek. Az egyházak a ma-guk kebelében disciplinát tarthatnak, de ennek sanctió-ját pusztán az egyháztagok morális érzéke adja meg, vagyis az többé ki nem kényszeríthető jogi úton.

A dolog természete hozza magával, hogy a vallás-erkölcsileg inkább organisált egyházak kevésbé érzik meg az új viszonyok hatását, mint azok, melyeknél az említett szempontból számos kivánni valók állanak fenn. Hogy bennünket, ev. reformátusokat, kissé ké-születlenül találtak az u. n. egyházpolitikai törvények, arról a vegyes házassági és felekezeten kívüliekről szóló hiteles statisztikai kimutatások világos bizonyíté-kokat szolgáltatnak. Ugyszólván, védtelenül szolgáltatottuk ki magunkat az említett törvények támogatása által a

folyton harci kedvben levő s ellenünk mindenha kész ellenfél, a római katholicismusnak

Egyebeken kívül ugyanerre mutatnak az alábbi kérdések * is, melyekre feleletet szándékszom adni az alábbiakban.

A kérdések következők:

1. »Nincs semmi út-mód arra, hogy megakadályozzuk, miszerint vegyes házasságból született s polgári anyakönyvezés szerint is *hozzánk* tartozó gyermeket pl. a r. kath. fél — önkényüleg — a r. kath. pappal kereszteltessen meg (persze, azért, hogy vallásilag is aztán ott neveltesse)? s ha a r. kath. pap megkeresztelte, nincs semmi erőnk arra, hogy átírassuk hozzánk s tehát meggátoljuk, hogy magának anyakönyvezzé?

2. Nincs semmi eszköz arra, hogy egy r. kath. apát abban, hogy ref. nejétől született, sőt nálunk keresztelt leány gyermekeit a r. kath. vallásban neveltesse, meggátolhassuk? Hisz akkor mire való 1868-iki törvény, sőt az 1894. évi is, melyek világosan meghatározzák, hogy a vegyes házasságból született gyermekek minő vallásos nevelésben részesíttessenek? (Persze, 1895 után — ha nincs házasságelötti megegyezés).

3. Egészen ref. vallású szülők gyermekét megkeresztelheti-e r. kath. pap s viszont, a nélkül, hogy átírja (s tehát magának anyakönyvezi)? büntethető-e ezért s ha igen, mely hatóság által?

4. Egészen ref. vallású s polgárilag megkötött házasságokat összeköthet-e, vagyis megáldhat-e r. kath. pap s viszont — büntetlenül? hol keresendő remedium?

5. Róm. kath. apától s ref. anyától született s polgárilag is ref. vallásúnak anyakönyvezett, de r. kath. pap által megkeresztelt leány gyermeket — halál esetén — eltemethet-e r. kath. pap — büntetlenül? S ha nem, hová panaszlandó fel?

A felvetett első kérdésre az a feleletünk, hogy a törvények (1868: 53. resp. 1894: 32.) értelmében ev. ref. gyermeknek felekezetünkhöz tartozó lelkész által való megkereszteltetésére, sőt általában megkereszteltetésére sem kényszeríthetjük »polgári uton«, a tiszta vagy vegyes házasságban élő szüléket. Ha róm. kath. plebanus végezte a keresztelést és — a mint köteles is saját egyháza szabványai szerint — el i: anyakönyvelte a keresztelési esetet, tőle semmi uton magunkhoz át nem irattathatjuk az ily keresztelést. A teendőnk csakis az lehet, hogy egyházközseink (anya-, leány-, társ-, fiók e. k. vagy diaspora) területén illetékes polgári anyakönyvvezető hivatalos s hiteles anyakönyveiből kijegyezzük magunknak s bejegyezzük saját anyakönyvünkbe azon születési eseteket, melyeknél a gyermekek, a törvények értelmében, egyházunkhoz tartoznak. Tehát ha törvények szerint ev. ref. gyermeket valamely r. kath. plebanus megkeresztel, e ténnyel szemben a mi eljárásunk a »pati debere«.

A második kérdésben feltüntetett esetben már nem állunk fegyvertelenül, a mennyiben a gyermekek válásáról szóló törvény (1894: 32.), sőt az 1868: 53. alapján is, a gyermekeknek vallásos oktatása szabályozva van. A tanfelügyelőség útján kényszeríthető az iskolai hatóság, hogy a felekezetünkhöz tartozó gyermekeknek

* *Földes György* t. barátunk kérdései adtak alkalmat e cikke, melynek íróját örömmel üdvözljük munkatársaink sorában.

Szerkesztő.

a mi egyházi hatóságaink által berendezett vallás-oktatási óráin való megjelenését végre hajtsák. Ez azonban az ev. ref. vallásban való nevelést nem biztosítja, mert a nevelés főtenyezője, a családi ház, kívül esik a törvényes kényszerítés körén. A vallás-oktatás úgy az elemi, mint felső népiskolai, valamint a középiskolai tanításnak is kiegészítő része s hogy ez a tanulóra nézve a törvényes vallás szerint történjék, ezt a törvények megkövetelik. Tehát, ha a más vallású egyik szüle a törvényes intézkedéseknek ellenszegül, az iskolaszékhez folyamodunk, melynek magának sem szabad lett volna elnézni a vallásoktatásnál szándékolt abusust és ha felszólalásunk az iskolaszéknél süket fülekre talál, megkeressük a tanfelügyelőt. Ha itt sem járnánk sikerrel, lehetne ugyan még a megyei közigazgatási bizottsághoz is fordulni, de egyszerűbb az egyh. kerület útján a konventhez s ez által a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz.

A harmadik kérdésre ugyan az a felelet áll, a mi az elsőre. A plébános az ev. ref. szülők gyermekeit is megkeresztelheti, sőt hitelvei szerint, ha hozzá viszik, köteles is megkeresztelni s anyakönyvezzé; tőle semmi átírást nem kívánhatunk, meg nem büntetethetjük, hanem az esetet kötelesek vagyunk tűrni.

A negyedik kérdésben foglalt eset analog az előbbivel. Ha ref. házaspárokat áld is meg a r. kath. plébános, azért nem büntethető és nekünk, ez idő szerint hiába való fáradság remedium után kutatni.

Ugyan ez áll az ötödik kérdésre is. Számos esetet tudunk, még az u. n. egyházpolitikai törvényeket megelőző időből, hogy maga a convent is mellőzte az ilyen »vallássérelmi eseteket«. Azonban be kell vallanunk, hogy épen e kérdésre nézve több figyelemre méltó jelenség is merült ez ideig már fel. Egy fontos körülmény az, hogy a jelenleg orsz. gyűlési tárgyalás alatt álló congrua törvényjavaslat a temetési stólat a lelkészi javadalom beszámítandó alkatrészei közé sorolja. Ebből ugyan első sorban csak az a következtetés vonható egyenes uton, hogy a temetési stóladíjban az ev. ref. lelkész a református egyháztagnak r. kath. plébános által való eltemetése folytán rövideget nem szenvedhet. De más oldalról: mivel a stóladíj magával az illető szertartásos cselekvénnyel a legszorosabb összefüggésben áll, lehetne ugy is okoskodni, hogy a szertartást sem végezheti a r. kath. plébános. Mi ugyan ez okoskodást nem osztjuk és egyfelől ezért, másodoldaltól pedig mivel itt nem a stóladíjról, hanem valami magasabbról van szó, ezen a ponton nem szeretnénk a kérdéses sérelmeket megtámadni. Egy másik fontos körülmény, mely itt figyelembe veendő az, hogy a konvent hasonló körülmények között nem panaszolt a kultuszminiszteriumnál. Egy harmadik fontos dolog az, hogy midőn a református lelkész tiltakozása dacára temetett el ev. ref. vallású egyént a róm. kath. plébános, a konvent felírt ugyan a miniszterhez, de választ — tudunkra — nem kapott. Egy másik esetben a dunántúli püspök panaszára megkereste ugyan a miniszter az esztergomi érseket, de annak feleletét a nevezett püspökkel közölvén (»a hulla senkié«) semmi egyéb intézkedést nem tett s a konvent sem foglalkozott tovább e kérdéssel. Ismét egy másik esetben egy lelkészársunk a polgári hatóság útján eltil-

totta a róm. kath. plébánost egy ev. ref. vallású nő eltemetésétől s a hatóság ez intézkedését az 1868. 53. t.-cikkre alapította és — a közbotrány elkerülésére. Ez eredmények összefoglalva azt mutatják, hogy a megtörtént esetet legjobb eltérni, sőt el is kell térni, másfelől a folyamatot vagy szándékolt cselekvényt meg lehet ugyan akadályozni, de a hatóság legfelebb rendészeti szempontból nyújt ehhez támogatást. Hatósági közbelépés nélkül pedig igen veszedelmes dolgok is következhetnek be, mert a szertartás zavarását tiltó büntető törvények nem tekintenek, hogy jogosított szertartás zavartatott-e meg?

A fentebbiek szerint nem épen fényes kilátásaink vannak, ha a terjeszkedő ultramontán catholicismus kiméletet és reciprocitást nem ismerő harczmodorára gondolunk. Repressaliák többé nem állanak rendelkezésünkre, hanem egy sokkal nehezebb, de nemesebb térre vagyunk utalva, t. i. katechesis, igehirdetés és cura pastorális útján, melyhez legeslegvégül, mint ultima ratio, az egyházfegyelem kétélű fegyvere járul, — mondom, ezek útján hiveinket oda nevelni, erősíteni, hogy azokon a fanatikus r. kath. plébánosok és káplánok mindenféle csellegésére és fondorlota semmit ne fogjon. Nehéz dolog ugyan idáig haladni, de ide kell törekednünk, mert ebben áll a mi egyedüli ments várunk.

Van tehát nekünk eszközünk, fegyverünk a mi kérielhetetlen ellenfeleinkkel szemben, de ez nem más, mint az igének kétélű kardja.

Nem tartom lehetetlennek, hogy ha a hasonló jelenségek fenyegető jelleget öltenek, konventünk újból a sérelmi egyházpolitika terére lép, de másfelől teljesen kizártnak tartom, hogy valaha az állam bármely polgárát is arra kényszerítene, hogy saját egyházával szemben az eleget tegyen vallásos köteleinek. Az egyházi kötelmek, értve ezek alatt elsősorban az adózást, kikényszeríthetők, de a vallásos kötelmeknek önkénytelen teljesítése előttünk, protestánsok előtt, kell hogy oly ideál maradjon, a melyhez az erőszak durva kezét nyulni ne engedjük.

Különben végül még azt a nézetemet sem hallgatom el, hogy mi nem vagyunk feltétlenül a törő szerepre kárthatva. Oly kincs van birtokunkban, melyet ha valaki megismer, száz s ezer miséért sem ad, a melylyel egykor megszereztük magunknak e haza $\frac{3}{10}$ -ed részét és a mely ma sem rozsdásodott meg, hanem hat, munkál, megül és megelevenit. Ennek birtokában felvehetjük a harcot az ultramontanizmussal szemben teljes bátorsággal és ha csak véka alá nem rejtjük a mi világitó szövétnekünket, diadalmoskodunk a poklok kapuin is.

Pokoly József.

A lelkészi-fizetések kiegészítéséről szóló törvényjavaslat országgyűlési tárgyalásai.

(Folytatás.)

Kiss Albert, a kálvinista pap képviselő pártjának, a függetlenségi és 48-as pártnak határozatát jelenti be, mely szerint: »A függetlenségi és 48-as párt a javaslatot nem tekinti ugyan olyannak, mely az 1848.

XX. t. cz.-nek megfelelne s azon törvénynek akár csak részleges végrehajtását képezhetné; mindamellert ismerve az illető lelkészek és egyházak helyzetét és tekintve a bizottságok ülésein történt módosításokat, fenntartva továbbá a még szükséges módosítások előterjesztését, a törvényjavaslatot általánosságban elfogadja.« Beszédében azt bizonyítja, hogy a miniszter által hivatolt két rendezési rendszer mellett van egy harmadik is; az, a melyen a magyar állam a magyar prot. egyházakkal szemben történetileg áll s ez az, a mit az 1562-iki egervölgyi vallás-tétel kér a királytól »hogy az Isten anyaszentegyháza építésében fáradozó kegyes és jámbor lelkészekről, hogy akadémiákról és iskolákról, mint az istenigéjének veteményes kertjeiről az ország közjövendelméből gondoskodjanak -- E felfogás nyer diadalt és szentesítést az 1848. XX. t. cz.-ben, a melyre nézve tiltakozik azon felfogás ellen, mintha az a Franciaországból átplántált szellem gyümölcse volna, mert az egyenesen a történeti fejlődés eredménye: a bevett vallások egyenlősége és viszonyossága az anyagi téren. A mai viszonyok között nem elég pusztán csak a lelkészi fizetések kiegészítéséről gondoskodni, mert ha az egyháztagnak terhein nem könnyítünk — fél munkát sem végeztünk. — Ő és pártja azért, bár most e javaslatot elfogadják, az 1848. XX. t. cz. megvalósulásáért fognak küzdeni továbbra is.

Tisza Kálmán nem hitte, hogy az érdekeltek nyilatkozatai s a javaslat bizottsági tárgyalásai után ily mérvű vita keletkezzék. De nem bánja, mert elősegíti az egyéni meggyőződést. — Az 1848. XX. t. cz.-ben lefektetett nagy és magasztos elvekhez feltétlenül ragaszkodik, de 3. §-ának végrehajtását, mely quasi államhivatalnökká tenné a papot és tanítót — nagy és általános veszedelemnek tartaná. Tiltakozik azon feltevés ellen, hogy e javaslat beadásának indoka az egyházpolitikai törvény volna. Az egyházkerületi hatóságok jóval azelőtt sürgették a dolog rendezését s ha elein csak gyengén és óvatosan, annak oka az, hogy a mikor az államot bajban látták, nem akarták még maguk is növelni követeléseikkel a bajt. Ime most is az állam pénzügyi helyzetének minő respektálásával kérünk! Állás pontja az, hogy e javaslat az eddigi ideiglenes segélyezésekkel szemben végleges, a mennyiben a segélyezést törvényhozási uton rendezzi, de az 1848. XX. t. cz. szempontjából tekintve, *csak ideiglenes rendezés*, mely a jogos igények szerint tovább fejlesztendő. Továbbfejlesztendő pedig éppen az egyházi adózás rendezése alapján, ha erre nézve az egyházak, a maguk autonomikus kereteikben intézkedtek. Nem járul az Apponyi gróf határozati javaslatához, mert őhajtja, hogy a törvény már 1899 január 1-én életbe lépjen, de nemcsak el nem zárkozik, sőt előre jelzi az előbbi szempontok szerint való továbbfejlesztés szükségét. — A főbb mozzanatoknál is meg van elégedve a mostani javaslattal. Helyesnek tartja azt az irányelvet, hogy ha valaki az eddigi törvények szerint jogosultan jutott valamely helyzetbe, azt abban zavarni, attól megfosztani nem kell; de ime, az állam megadja a lehetőséget, hogy magasabb képzettség igazolása mellett magasabbra emelkedjen a segélyösszeg is. A kvalifikáció kérdésének véletlenül nemzetiségi vonatkozása is lévén, kikerüldendőnek tartja, hogy bár jogtalanul, de

újabb agitációra adjon alkalmat. A segély megvonásának módozataiban semmi állami omnipotencia nyomát nem látja, mert az államellenes vétségeket, a mikről itt szó van az 1893. XXVI. t. cz. 13 §-a pontosan meghatározza. Azt a javulást várja e törvénytől egyházi téren, melyet az 1883-iki középiskolai törvény eredményezett a közoktatás terén. Csak két dolgot ajánl figyelmebe mindenkinek: az első az, hogy az ember a haza polgárának született; a második, hogy a mely felekezethez keresztelték, ahhoz tartozzék. A javaslatot, mely ha nem is old meg mindent, de teljesíti azt, a mit saját egyházi hatóságaink, mint a legelső, égető szükségét jelöltek meg, úgy a mint van, elfogadja.

Sághy Gyula különösen azt emeli ki, hogy a szervezetlen independentisztikus hitközsegi életet élő, a más felekezetek kulturális és iskolafenntartási terheit nem viselő, de azt praktikuson kihasználó zsidóság állami segítségével egyáltalán nem is volna részesíthető. Vétség az állam érdekei ellen a galicziai és siléziai beözönlő, kvalifikálatlan, magyarul nem tudó rabbik és a sakterek állami kitartása.

Radó Kálmán a luth. egyház egyik világi felügyelője elismerését és köszönetét fejezi ki a kormánynak és ressort miniszternek, hogy a törvényjavaslat első formája elleni jogos aggályokat és kifogásokat államférfiúi bölcsességgel figyelembe vette elenyésztette s így lehetővé tette a javaslat elfogadását. Az államszegély aránya nem helyes, sőt egyenesen igazságtalan, de miután a miniszter kijelentette, hogy »nincs kormány, mely ennek orvoslása elől kitérhetne.« bizalommal várja az időt, míg az érdekelt egyházak munkálatai alapján ez megtörténhetik. A mit az abszolút kormány idejében a patensben két kézzel bővebb mértékben nyújtottak, de a protestánsok hazafias kötelességgel visszautasítottak, most azt a független, szabad, alkotmányos magyar államtól nem csak jogosan elvárják, de méltósággal el is fogadják.

Sima Ferencz az egyházpolitikai törvények után továbbra is gyökeres reformokat várt, a mi következetesen a szekularizáció lett volna. A püspökök ma 4–500 ezer forint évi jövedelmeikből nem állítanak banderiumokat, melyre a vagyont kapták. A kérdést csak ilyen elhatározó lépéssel lehet véglegesen rendezni, — nem fogadja el a javaslatot. —

Fabiny Teofil elismeri, hogy a javaslathoz csak megkorrigált formájában járulhat hozzá, valamint azt is, hogy a rendezés helyes, igazságos alapja nincs megtalálva. Őszintén bevallja, hogy az Apponyi gróf által ajánlott mód célravezetőbb. Indítványához azonban most még sem járul hozzá, mert akarja, hogy az égető szükségén minél hamarabb segítve legyen s most reméli, hogy az előkészítések után azon az alapon új és gyökeresebb rendezés nem fog sokáig késni.

(Folytatása következik.)

Refleksziók

az egyházkerületi hitelbank létesítése ellen felhozott véleményekre és nyilatkozatokra.

Régóta hallgatjuk és kísérik figyelemmel azokat a nyilatkozatokat és véleményeket, melyek az *alapi-*

tandó egyházkerületi pénzügyintézet eszméjére és alapszabály-tervezetére vonatkozólag, hol *egyes lapok hasábjain*, hol némely *bizalmas körökben* elhangzottak, hol pedig mint *illetékes hatósági határozatok* az egyházmegyei közgyűléseken meghozottak.

Most azonban, miután úgy látszik, hogy ezideig elmondta már nagy részben mindenki, a mit e dologra vonatkozólag elmondani akart, sőt némelyek ebből az alkalomból még méregfogaikat is megcsattogtatták: elérkezettnek látjuk mi is az időt arra: hogy hallgatólagos szerepünkkel felhagyjunk és figyelő állásunkból kilépjünk.

Mert a dolog úgy áll — valljuk meg őszintén, — hogy azoknak a véleményeknek és nyilatkozatoknak, — persze, a melyek a nyilvánosság színe elé hozottak és köztudomásuakká váltak — nagy része *nem valami kedvező* az erdélyi ev. ref. egyházkerület ezen *újabb keletű és nagyon fontos akciójára* nézve, úgyhogy ha csupán ezeket olvasná vagy hallaná az ember, azt a meggyőződést szerezne magának, hogy az egyházkerületi pénzügyintézet immár mindenki által ismert alapszabályait nem megszavazni, hanem a tűzbe dobni, és a bank létesülését nem elősegíteni, hanem okvetetlenül megakadályozni kell.

Hanem szerencsére, egyházkerületünkben és egész anyaszentegyházunk kebelében, mindig vannak emberek, a kiket a *nagyhangú frázisok* és az ilyen kérdések tárgyalása alkalmával mindig felszínre vetődő *mellékletekintetek* megtéveszteni nem tudnak s a kik elveik és meggyőződésük érdekében, akár a beszéd erejével, akár a toll hatalmával, a kishitűséggel, kételkedéssel és nagyhangú frázisokkal szemben, bátran síkra szállanak.

Mi is, a vitézkedő és a harczoló anyaszentegyházunk lévén tagjai, elmondjuk, e helyen, *mindazokat a dolgokat, a melyeket ellenfeleinknek visszaszorítására, illetőleg a fentemlített kedvezőtlen és elítélő nyilatkozatoknak és véleményeknek a meggyengítésére* elmondani szükségesnek látunk, előre is kijelentvén, hogy a felállítandó egyházkerületi pénzügyintézet eszméjének a legnagyobb mértékben *barátai* vagyunk.

I.

Azok *a lapok*, a melyek e kérdéssel, annak idején foglalkoztak, *a Budapesti Hírlap*, és *a Hajnal*, ez a havonként megjelenő belmissziói folyóirat, melyet meg a papok olvasnak szelvényben, miután a kegyes szerkesztő, ha kell, ha nem: mindenkinek a nyakára küldi.

A *Bp. H.* a bankalapítás egész tervét *kuriozumnak* nevezi s felteszi azt a kérdést, hogy *vajjon, az egyház erkölcsi méltóságával és magasrendű hivatásával összeegyeztethető-e a bankalapítás eszméje s kockázatos üzleti vállalatokba befektethető-e az egyház pénze?*

A *Hajnal* meg, összekulcsolt kezekkel s égre emelt szemekkel mondja ki meggyőződését, hogy *»Krisztus az egyházat nem bankalapítás céljából alkotta.«* s hogy *»ez a bank csak rosszat eredményezhet. Mert ha elbukik: akkor agyoncsapja a ref. egy-*

ház erkölcsi tekintélyét teljesen. Ha pedig pénzügyileg felvirágzik akkor az egész ref. egyházat magával rántja s egyik kerület a másik után nyit váltóleszámitolási, vagy más banküzletet«.

(Folytatása következik.)

TÁRGZA.

Kis fiamnak.

*Te is elindulsz a világon,
Kisérőd lesz sok édes álmom,
Előtted sok illatos rózsa,
A szirmait útdra szórja,
Nem érzed szúrását a rögnek,
Az ég szelid kék lesz fölötted.
Merész vágyak magasba hívnak.
Én imádkozni megtanítlak.*

*Majd telleg gyűl a tiszta égen,
Czikázó villám kebelében,
Sokszor le is sujt közeledbe
És megállasz némán, remegve,
Segítség után néznél széjjel,
De sötét van, leszállt az éjél,
Iábora jön emésztő kinnak
Én imádkozni megtanítlak.*

*Aztán újra kiderül mégis,
Vihar után tisztul a lég is, —
Összetörött ugyan sok álmod,
De egy-kettő valóra váltott.
És kiállasz majd a mezőre,
Egész napot munkába töltve,
S gyümölcsét várod munkáidnak...
Én imádkozni megtanítlak.*

*És így haladsz, haladsz előre
S útd kiér a temetőre,
És ottan vége lesz a mának.
Egy csöndes sirgödrot megásnak, —
Útdnak úgy lesz könnyű vége,
Ha itt is felnézhetsz az égre,
Akkor nincs vége álmaidnak...
Én imádkozni megtanítlak.*

*G. Diósszeghy Mór,
ev. ref. lelkész.*

Különféleek rovata.

A nem katolikus lelkészek fizetésének kiegészítéséről szóló s általánosságban a parlament által már el is fogadott törvényjavaslat tárgyalásairól adott tudósításaink rendjén lapunk múlt száma nagy elismeréssel szólott gróf **Apponyi** beszédéről, mely a protestáns lelkészek magasabb képzettségének, a kultura és nemzeti ügy szempontjából egyaránt összehasonlíthatlanul kiemelkedő jelentőségének a görög keleti papok fölött igazságot szolgáltatott. Lapunk

ennélfogva nagy és lelkesült elismeréssel szólott. Elismerésünket e pontban most sem vonjuk vissza; de rá kell mutatnunk beszéd nagy, sőt végzetes árnyoldalaira. Ugyanis könnyű belátni, hogy a görög keleti papok igenis nagy részének az állam által nyújtott congrua-kiegészítésből való teljes kizárása: politikai **lehetetlenség**. Ha pedig a protestáns lelkészek fizetésének kiegészítését egy lehetetlenséghez kapcsoljuk, egy lehetetlenségtől teszszük függővé, akkor ezt a kiegészítést nem csak elodázzuk, de éppen megakadályozzuk. Azt is föl kell jegyeznünk, hogy gróf Apponyi, e kiváló katolikus államférfi, míg a mi congruánk kiegészítését, lelkészeink létminimumát a görög keleti lelkészek egy nagy részének mellőzéséhez, tehát egy **lehetetlen föltételhez** köti, addig a kath. klérus kezén levő nagy **nemzeti vagyont** a katolikus egyház gazdagságának, egyszerűen katolikus vagyonnak kész elismerni egyszersmind az államot tulajdonképpen sehol és soha sem elismerő és mindig országunk határain túlról inspirált katolikus egyházat a nagy nemzeti vagyon mellett az állammal szemben még egész függetlenséggel is megajándékozna. És mindezt hazafiasan csendülő szöveg s magyar motivumokkal átszótt melodia mellett és színes nemzeti lobogó alatt! — A mi álláspontunkat a jelenlegi viszonyok között, melyek éppen nem bizonyultak kedvezőknek, hivebben fejezte ki a nagy államférfi, kit egyházpolitikai ügyeinkben vezérül óhajunk, Tisza Kálmán: nem odázni el azt, a mit az állam most nyújt, de fönntartani további igényeinket. És itt hangsúlyozni akarjuk, hogy mi nem csak lelkészeink létminimumára tekintünk, de magának egyházunknak létére; nem csak lelkészeink igényeiről van szó, de népünk igényeiről, templomaink, iskoláink, szóval: reformatus egyházunk egyetemének igényeiről. Míg az internationalis catholicismus a nemzeti vagyonban dúskálkodik, míg a magyarelleses nemzetiségi egyházak papjait csaknem teljesen az állam fizeti: addig éppen a haza érdeke, a nemzeti ügy követeli ellenállhatlanul, hogy egyházunk anyagi megerősítését mind hangosabban követeljük. Egyházi adózásunk arányosítását illetőleg kétség kívül cselekednünk kell; de, a terhek áthárításában bármily méltányosan járunk is el, meg nem feledkezhetünk arról a tényről, hogy minden rendű hiveink adózó képességét éppen az állam már lefoglalta magának.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Kolozsvártt. A helybeli ev. ref. és ág. hitv. evang. testvéregyházak Magyar Protestáns Irodalmi Társaságot közelebbrel meghívták, hogy évi gyűlését az idén Kolozsvártt tartsa meg. E meghívást a társaság örömmel fogadta s titkárja, Szóts Farkas, budapesti ev. ref. theol. tanár útján a gyűlések megtartásának idejéül máj. 31. és jún. 1. napjait tűzte ki. Az ország minden részéből városunkba érkező protestáns vendégek fogadására s általában a gyűlések előkészítésére a két testvéregyház mintegy ötven tagból álló bizottságot küldött ki, mely munkálkodását már meg is kezdte. Talán felesleges is mondanunk, hogy e gyűlések sikere — midőn a magyar nemzet két hatalmas vallásfelekezetének szelleme a maga tömörségében nyilvánul meg — mindnyájunk érdeke. Annak idején a gyűlések programját s általában a szükséges tudnivalókat közölni fogjuk, de paptársainkat már most felkérjük, hogy a mennyiben a jún. 1-én rendezendő társas ebédén részt venni óhajtanak, annak személyenként 3 frt 52 krtban megállapított árát sziveskedjenek máj. 15-ig a bizottság jegyzője, Molnár Lőrincz, kolozsvári lelkész címére (Nagy-utca, ev. ref. paplakás) elküldeni, hogy a társas ebéd

rendezése körül pontosság tekintetében kívánnivaló ne maradjon fenn. *Molnár Lőrincz*, ref. lelkész, mint a bizottság jegyzője.

Jótekonyság. A vallásos buzgóság és kegyelet nem halt még ki az emberek szívéből. Szépen igazolják ezt amaz újabb és újabb — realiter is valóban értékes — adományok, melyek a kolozsvári ev. ref. egyházközség nagy-utcai millennáris temploma számára hozzám küldetnek. Közlebből is *Székely Jánosné* egy egészen selyemből készült szőrzektakaróval, *Marschalkó Sámuelné* pedig egy gyönyörűen varrott kenyérterítővel, továbbá *Szekula Ákos* 250 és *Lengyel Lajos* 100 frttal járultak a templom belső felszereléséhez. Jól esik nekem és lelkemre üdítőleg, föl-emelőleg hat, midőn tapasztalom, hogy a gyöngé és erős kezek így munkálkodnak az Úr házának építésén. És e munkálkodás nem hiábanvaló, mert a hozzá fűződő emlék szent, mint ama forrás, melyből származott, — a vallásos érzelem. Ez érzelem képezi anyaszentegyházunk meg nem ingatható fundamentumát, azért minden nyilvánulása sokszorosan áldott és Isten előtt kedves. *Molnár Lőrincz*, ev. ref. lelkész.

A széki egyházmegyébe bekebelezett baczai ref. egyházközség folyó év és hó 12-én vagyis husvét harmadnapján kettős mértékben ünnepelt; egyfelől a krisztusi eszmék halhatatlanságát, másfelől keserű küzdelmek, megsemmisített választások, s az egyének kiábrándulása s észre térése után egyhangulag megválasztott Baló Bálint pulyoni körlelkész aának új állásába történt beigtatását. Z. Kiss Sándor rettegi lelkész aa. vezette nem mindennapi kitartással és eszélyességgel másfél éven át ez egyházközség ügyeit, ő is volt a beigtató, az igaz meggyőződés hangján szóló, a lelkeket foglyul ejtő s az őt jellemző, mély lelkesséddel előadott igtató és az új lelkészt ajánló beszédével. A szószékben az új lelkész aa. követte őt, s II. Móz. IV. 10—16. versei alapján tartotta meg székfoglaló beszédét, ügyesen, a gyakorlati életből merített példákkal fejtegetvén a lelkész hivatását, s hiveivel a szószékben és azon kívül való érintkezésében követhető eljárását. Tanulságos, megható volt mind a kettő, s az a hivek öröme is, hogy ha keserű küzdelmek után is, de feledhetetlen lelkészük után ujat nyerhettek, kinek eddigi működése nemcsak a felzaklatott szenvedélyek teljes lecsilapítására, de a legszebb eredményekre is feljogosít. Kijövetel után lelkész aa. vendégszerető házatól közelből megjelent lelkésztársai, vendégei, s az egyház presbyterei köszöntőkkel fűszerezett, izletes ebéd után azon óhajással távoztunk el, hogy adjon az Isten állandó egyetértést lelkész aa. és a hivek közt, nyugodalmára a lelkeknek és előhaladására az egyházközségnek. Ugy legyen! *Nemes Ferencz* ref. lelkész.

A marosvásárhelyi ev. ref. polgári leányiskola államosítása ügyében nagyobb küldöttség tisztegette közlebből püspök Ur ömértósága vezetése mellett báró Bánffy miniszterelnöknél és Wlassics kultuszminiszternél. A miniszterek kilátásba helyezték az államosítást. Meg vagyunk győződve, hogy a kötendő szerződésben a ref. egyházi érdekekről gondoskodva lesz.

Néhai Bod Sándor vajda-szentiváni nyug. ref. lelkész emlékét egyházunk megörökíteni óhajtván, koszorú váltság czimén nevére az egyház 20 frtos ala-

pitványt tett azon czéllal, hogy annak két évenkénti kamataiból a minden második évben tartatni szokott konfirmációi ünnepélyek alkalmával az irni és olvasni tudó szorgalmas konfirmálandó ifjak között bibliák osztassanak ki. Ez alap gyarapításához már a temetés alkalmakor hozzá járultak: tisz. Jánosi Béla beresztelki ref. lelkész 1 frttal, Felméri Sándor v.-szentiváni ref. énekvezér 1 frttal és Benedek Árpád v.-szentiváni ref. lelkész 5 frttal. A kik e már 27 frtra emelkedett kegyeletes alapítványt gyarapítani óhajtják, adományukat sziveskedjenek alólírotthoz küldeni, ki azokat e lap hasábjain nyilvánosan nyugtázza. Vajda-Szentivánban (u. p. Szász-Régen) 1898. ápril 18. *Benedek Árpád* vajda-szentiváni ref. lelkész.

Bod Etelka kisasszony, Bod Károly sz. udvarhelyi ref. kollegiumi tanár kedves leánya, boldog emlékü néhai Bod Sándor vajda-szentiváni nyug. ref. lelkész unokája a múlt évben egyházunkban megkonfirmáltván, ennek emlékére folyó évi április hó 5-én egy sajátkezüleg készített szép és értékes urasztali kehely terítőt adományozott v.-szentiváni ref. egyházunknak. A nemes szívü kisasszony fogadja ugy a magam, mint egyházam részéről e helyen is nyilvánítandó leghálásabb köszönetet. Vajda-Szentivánban, 1898. április 18-án. *Benedek Árpád*, v.-szentiváni ref. lelkész.

Nyilvános köszönet. A szász-dányáni nemes és szent gyülekezet hazafiságának és vallásos buzgóságának fényes tanujelét adta: Magyarország ezer éves fennállásának emlékére templomot és fényes bádoggal fedett tornyot épített. A hivek a templomépítési rovatalon kívül adtak: Nagyságos Pócsa Bertalanné sz. Domokos Janka ömagysága 50 forintot, Tóth István ur szebeni lakos 10 forintot, tekintetes Albert Balázs ur nőjével 1 frt értékü, on fedelü keresztelő kannát, Horváth Lujza kisasszony 1 frt értékü kék pohár-takarót, Varga Boriska 2 frt értékü szép virágos abroszt, Bölöni Mária asszony 50 kr. értékü csipkés fehér pohár-takarót, Bölöni István ur nőjével 2 frt értékü gyapju-szővet asztal-takarót és 1 frt értékü virág koronát. Az irt kegyes adakozókon kívül Murvai Ferencz sárosi lakos unitárius egy 11 frt 30 kr. értékü bibor piros bársony szószék-takarót. A fentebbi kegyes adományozók fogadják e helyen is magam és egyházközségem nevében hálás köszönetemet. Szász-Dányánban 1898. év április hó 13-án, *Fazakas Sándor*, ref. lelkész.

Hivatalos rész.

1429—1898.

ÉRTESÍTÉS.

A rendkívüli államsegélyből és egyszersmindenkori közalapi segélyből részesült lelkészekhez és egyházakhoz.

A folyó évi egytetemes konvent által megszavazott rendkívüli államsegélyi és közalapi egyszersmindenkori segélyek kerületi pénztárunkba leérkeztek, minélfogva azoknak haladéktalan kiosztását rendeltük el.

Felhívjuk ennélfogva mindazon lelkész aait és egyházainkat, kik és melyek a »Protestáns Lap« idei 14. számában közölt kimutatás szerint segélyt nyertek, hogy a rendkívüli államsegélyi alaphól nyert segélyeikről szabályszerűen bélyegelt, az országos közalapi segélyeikről pedig bélyegtelen nyugtáikat azonnal kiállítani s illetékes espereseikhez haladéktalanul fölküldeni sziveskedjenek, honnan is azok egyszerre kimuta-

tásba foglalva és esperesi aláírással láttamozva küldendők be pénztárunkba kifizetés végett.

Tévedések kikerülése czéljából értesítjük a segélyezetteket, hogy a rendkívüli államsegély az 1897 évre vonatkozik és szorosán személyhez kötött segély, tehát a megszavazott összegek fölvételére jogosultak azok is, kik időközben esetleg más papi állomásra távoztak, ha a mult év végéig azon az állomáson szolgáltak, melyről segélyért folyamodtak s mely után segélyt nyertek, de az ily helyzetben levő lelkész aai. annak az esperesi hivatalnak kötelesek nyugtáikat beküldeni, melynek hatósága alatt áll előbbi egyházuk, mely után t. i. segélyben részesültek. Az időközben netán elhalt lelkészek segélyei föl nem vehetők s az ily esetekről nt. esperes aai. azonnal tegyenek jelentést Ig. Tanácsunkhoz.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának,
Kolozsvárt, 1898. ápr. hó 25-én tartott üléséből.

Dr. Kádár János
s. titkár.

Dr. Vályi Gábor.
elnökhelyettes.

1471—1898.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. kollegium
m. t. Előjáróságának.

Erdélyi ev. ref. egyházkerületünk kötelékében álló főgymnasiumoknál az idei érettségi vizsgálatok szóbeli része az alábbirt időben és elnökök mellett fognak megtartatni.

1. Nagyenyeden f. é. június hó 29. és 30. napjain, Zeyk Dániel főispán és kollegiumi főgondnok, akadályoztatása esetében Csató János, kir. tanácsos és kollégiumi főgondnok elnöklése mellett.

2. Kolozsvárt június hó 27-én, 28. és 29. napjain, br. Bánffy Ernő, főgondnok és egyházkerületi igazgató-tanácsos, akadályoztatására esetében gr. Bethlen Ödön, kollegiumi főgondnok elnöklése mellett.

3. Marosvásárhelyt június hó 23., 24. és 25. napjain br. Kemény Kálmán v. b. t. tanácsos és egyházkerületi főgondnok, akadályoztatása esetében Dósa Elek, kollegiumi főgondnok elnöklése mellett.

4. Székelyudvarhelyt június hó 20. és 21. napjain dr. Mezey Ödön, kollegiumi főgondnok, akadályoztatása esetében Ugron János, kollegiumi főgondnok elnöklése mellett.

5. Zilahon június hó 22. és 23. napjain Kiss Lajos, kollégiumi gondnok elnöklése mellett.

6. Szászvároson június hó 18-án, gr. Kunn Géza, kollegiumi főgondnok elnöklése mellett.

7. Sepsiszentgyörgyön jun. 14. és 15. napjain dr. Bodor Tivadar, kollegiumi főgondnok, akadályoztatása esetében Ujvárossy József, kir. tanácsos, kollegiumi főgondnok elnöklése mellett.

A miről a m. t. Előjáróságokat és az érdekelt ifjakat mihez tartás és további eljárás végett értesítjük.

Kolozsvárt. 1898. április hó 16-án.

Parádi Kálmán
t. előadó.

Dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

120—1890. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A *h.-nánási* ev. ref. hat osztályu gymnásiumban *két rendes tanári székre*, melyekre

a) a magyar és német —

b) a magyar és latin nyelvből képesített protestans egyének pályázhatnak.

A tanszék javadalmazása: 1200 frt tüzrszifetés és 200 frt lakbér az egyházi pénztárból évnegyedenként előre fizetve. Ha a kívánt szakokból okleveles pályázók nem lennének, alkalmazást nyerhetnek tanárjelöltek is; ez esetben az évi összajavadalom 900 frt, melyből 100 frt lakbérnek tekintendő.

A kívánt oklevéllel bíró egyének egy évi sikeres működés után állandósíttatnak, a midőn az orsz. tanári nyugdíj-intézetnek is jogos és kötelezett tagjai leendenek.

Nem okleveles egyén csak helyettes tanári minőségben s csak egy évre választatik; de ha ez idő alatt oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel, a következő évben mint rendes tanár állandósíttatik.

A megválasztott egyén állomását f. évi augusztus végén, léghésőbb szeptember elsején tartozik elfoglalni s ha családosa 40 frt, ha nőtlen 5 frt költözködési átalányt kap, melyet azonban, ha állomásától 3 év előtt bármi okból megválk, visszatéríteni tartozik.

Pályázati kérvények keresztlevéllel, esetleges katonai szolgálatukat igazoló irattal, végzett tanulmányait feltüntető okmányokkal, eddigi szolgálatukra vonatkozó és orvosi bizonyítvánnyal felszerelve f. évi június 1-ig az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez küldendők.

H.-Nánás, 1898. ápril. 19.

Benkő Lajos,
ev. ref. lelkészelnök.

Kállay Imre,
főgondnok.

74—1898.

PÁLYÁZAT HELYETTES TANÁRI ÁLLÁSOKRA.

A szászvárosi ev. ref. Kun-kollégium főgimnáziumánál *két* helyettes tanári állásra pályázat hirdettetik.

Javadalmak: évi 800 frt fizetés havi részletekben, továbbá kettejüknek egy butorozott szobából álló lakás az internátusban fűtéssel és világítással és teljes koszt az intézet konviktusában.

Heti óraszám legfünnebb 20, és ezen kívül az illetők mint felügyelők szerepelnek az intézet internátusában.

Pályázhatnak bármiféle nyelvészeti, történelmi, vagy földrajzi szakhoz tartozó tanárjelöltek, a kik legalább alapvizsgát tettek.

A netaláni eddigi működést is feltüntető pályázati kérvények a szászvárosi ev. ref. Kun-kollégium igazgatóságához küldendők május 3-ikéig.

Protestans vallásu jelöltek -- egyenlő képesítés mellett — előnyben részesülnek.

Az állomásokat folyó év szeptember hó 1-én kell elfoglalni.

Szászváros, 1898. április hó 20-án.

Balog József, *Dr. Dózsa József,* *Simon Ferencz,*
gondnok. jegyző. igazgató.

ÉRTESÍTÉS.

A nagyenyedi ev. ref. tanítóképzőnél az idei *képesítő vizsgálatok* az írásbeliekből május hó 16-án a szóbeliekből június 27-én kezdődőleg fognak megtartatni. Folyamodni kívánók okmányaikkal fűszerelt kérvényeiket május 10-ig terjesszék be az igazgatóságához.

Nagyenyed, 1898. ápr. 19.

Nagy Lajos,
kép. igazgató